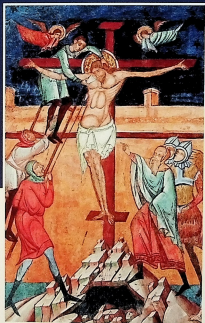

† Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

TRIODUL

GOLGOTA POCĂINȚEI

Editura Crimca

† Calinic
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

**TRIODUL
GOLGOTA POCĂINȚEI**

Predici și meditații exegetice

† Calinic
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

TRIODUL GOLGOTA POCĂINȚEI

Predici și meditații exegetice

Editura Crimca
Suceava, 2024

Consilier eparhial:

Preot Constantin-Ciprian BLAGA

Redactor-șef:

Claudia-Ruxandra MOISIUC

Redactare:

Preot Ștefănel-Stelian CIURCIUN

Iulian-Constantin VRABIE

Concept grafic și DTP:

Constantin BODNARIU

© Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților

Această lucrare este protejată prin copyright. Orice formă de reproducere integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului dreptului de autor reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc în conformitate cu legislația în vigoare.

Editura Crimca

Suceava, Str. Iancu Flondor, nr. 2

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CALINIC, arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

Triodul - Golgota pocăinței : predici și meditații exegetice /

Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților. - Suceava : Crimca, 2024

Conține bibliografie

ISBN 978-606-734-221-5

2

NOTĂ EDITORIALĂ

Anul bisericesc are în centru praznicul Învierii Domnului, în funcție de care se împarte în trei perioade, numite după cartea în care sunt redată, pe larg, slujbele bisericești din acest răstimp: a Triodului (perioada prepascală), a Penticostarului (perioada pascală) și a Octoihului (perioada postpascală)¹.

Perioada Triodului, numită astfel pentru că cele mai multe dintre canoanele Utreniei cuprind trei ode², a fost rânduită ca interval de pregătire pentru cea mai mare sărbătoare creștină, Învierea Mântuitorului, temelie a credinței noastre. În atmosfera prepascală se pătrunde începând cu Duminica vameșului și a fariseului, cu trei săptămâni înainte de Postul Paștilor. De altfel, această etapă inițială are scopul de a-l introduce pe credincios, în mod treptat, într-o asceză personală și într-o stare de rugăciune care se intensifică pe parcursul următoarelor șase săptămâni ale Postului Mare

¹ Pr. ENE BRANIȘTE, *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Ed. Basilica, București, 2015, p. 203.

² *** , *Triodul*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000, p. 11.

și culminează cu Săptămâna Sfintelor Pătimiri, a Jertfei Mântuitorului Iisus Hristos, când și efortul personal este pe măsura bucuriei întâlnirii cu Hristos cel înviat, ca fundament al învierii noastre și pârgă a vieții veșnice în comuniunea iubirii treimice.

Astfel, *Triodul* Îl are în vedere pe Hristos ca Preot și Jertfă, „căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (*Ioan* 3, 16), dar, în același timp, în Jertfa lui Hristos este cuprinsă virtual realitatea Învierii, pentru că, „dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci și propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră” (*1 Corinteni* 15, 14).

După cum subliniază și părintele Stăniloae, între Jertfa și Învierea Domnului este o legătură interioară, astfel încât acestea trebuie privite ca un întreg. De aceea Biserica, în rugăciunea ei liturgică, atunci când „pomenește de Cruce nu uită de Înviere și când se bucură de Înviere se gândește totodată la Cruce” într-o așa măsură încât „moartea Domnului cuprinde în sine începutul Învierii și starea de Înviere a Domnului nu e golită de prezența Crucii”³.

³ Pr. Dumitru STĂNILOAE, „Legătura interioară dintre moartea și Învierea Domnului”, în: *Studii Teologice*, VIII (1956), 5-6, p. 275.

Perioada Triodului este o călătorie spre Înviere sau, mai bine zis, o împreună-călătorie cu Hristos, Calea, Adevărul și Viața, prin care omul este reșezat în calitatea de fiu al lui Dumnezeu după har și ridicat, printr-o transformare treptată a omului lăuntric, de la moartea cauzată de păcat până la viața dăruită de învierea duhovnicească personală ca primăvară a sufletului, spre împlinirea bucuriei depline, prăznuită odată cu marea sărbătoare a creștinătății.

Însă pentru aceasta omul are nevoie de dorința neclintită de a lepăda haina cea veche a păcatului, îmbrăcând haina luminoasă a virtuților, o adevărată pocăință prin schimbarea minții pentru propriile acțiuni spre reînnoirea sau renașterea la o viață nouă și virtuoasă. Această stare de pocăință este ilustrată de imnele Utreniei, care se cântă în Biserică până la Florii: „Ușile pocăinței deschide-mi mie, Dătătorule de viață, că mânecă duhul meu la Biserica Ta cea sfântă, purtând locaș al trupului cu totul spurcat. Ci, ca un Îndurat, curățește-l cu mila milostivirii Tale!” sau „În cărările mântuirii îndreptează-mă, Născătoare de Dumnezeu, căci cu păcate grozave mi-am spurcat sufletul și cu lenevire mi-am cheltuit toată viața mea; ci, cu rugăciunile tale, izbăvește-mă de toată necurăția”.

Aceste creații liturgice deosebite arată că autorii *Triodului* au fost „nu doar cunoscători adânci ai Scripturii și învățăturilor bisericești, ci și ai sufletului omenesc, pe care au căutat să-l îndrepte pe calea pocăinței”⁴ prin angajarea întregii persoane pentru întâlnirea cu Hristos cel răstignit și înviat, printr-o călătorie spirituală profundă și transformatoare, ca la vremea convenită să Îl aștepte pe Hristos cel înviat pentru a spune, ca și femeilor mironosițe: Bucurați-vă! (*Matei* 28, 9).

Chiar dacă aceste sărbători și perioade de pregătire sunt rânduite pe parcursul fiecărui an bisericesc, ieromonahul Makarios Simonopetritul arată că acest ritm circular „nu se închide asupra lui însuși într-o repetiție pură, ci vine să măsoare și să ritmeze progresul și urcușul duhovnicesc al fiecăruia, adică pătrunderea sa tot mai adâncă și nelimitată în Taina Dumnezeuului-Om, fiindcă obiectul căutării e infinit”⁵.

Frumusețea imnografică, ce redă cântul sufletului omenesc pe parcursul urcușului spre Înviere, și comoara de învățături aprofundate în această perioadă fac subiectul lucrării de față, intitulată

⁴ N. DINU, „Învățămintele *Triodului*”, în: *Glasul Bisericii*, 11-12/ 1961, p. 1067.

⁵ Makarios SIMONOPETRITUL, *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*, Ed. Deisis, Sibiu, 2008, p. 381.

Triodul – Golgota pocăinței. Predici și meditații exegetice, lucrare semnată de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților.

Consacrat în mediul teologic academic, autor a numeroase lucrări de specialitate ce poartă amprenta celor peste 30 de ani de experiență arhierescă și a numeroaselor studii în diverse domenii științifice, Înaltpreasfințitul Părinte Calinic îl poartă pe cititor prin toate treptele creșterii spirituale specifice perioadei Triodului, începând de la Duminica vameșului și a fariseului până în Săptămâna Sfintelor Pătimiri, tratând diferite teme, precum: postul, rugăciunea, pocăința, sfintele icoane etc.

Aceste creații omiletice se evidențiază printr-un limbaj de înaltă ținută academică, o solidă argumentare patristică și scripturistică, precum și o fundamentare științifică ce relevă pregătirea multidisciplinară a autorului. Claritatea ideilor și meticulozitatea tratării temelor oferă un cadru propice pentru asimilarea și aprofundarea informațiilor expuse.

Lucrarea de față este o reeditare a volumului *Triodul – Golgota pocăinței (33 de predici)* într-o ediție actualizată și completată cu noutăți, dintre care amintim: predica la Sfinții 40 de mucenici din

Sevastia sau predica la Buna Vestire și, în mod deosebit, rugăciunile pentru fiecare zi a Săptămânii Sfintelor Pătimiri, care, prin originalitatea și profunzimea lor, constituie un adevărat model de închinare în cea mai intensă săptămână din cadrul anului bisericesc.

Editura Crimca a Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților propune lucrarea *Triodul – Golgota pocăinței. Predici și meditații exegetice* ca sursă de inspirație și model pentru activitatea pastoral-misionară a slujitorilor Sfintelor Altare, dar și pentru fiecare credincios care, prin râvna credinței, încearcă să pătrundă în adâncul tainelor omului.

Rugăm pe bunul Dumnezeu ca semințele cuvintelor sădite în paginile acestui volum să rodească rod bun în sufletele cititorilor, spre slava lui Dumnezeu și spre mântuirea acestora.

Editura Crimca

DUMINICA A XXXIII-A DUPĂ RUSALII

În smerenie se odrăslește slava lui Dumnezeu

„Zis-a Domnul pilda aceasta: Doi oameni s-au suit la templu ca să se roage: unul era fariseu și celălalt vameș. Fariseul, stând drept, așa se ruga în sine: Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepti, preadesfrânați, sau ca și acest vameș. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig. Iar vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului! Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța” (Luca 18, 10-14).

Pilda vameșului și a fariseului, consemnată de Sf. Apostol și Evanghelist Luca (18, 10-14), este răspunsul Mântuitorului dat unora „care se credeau că sunt drepti și priveau cu dispreț pe ceilalți” (Luca 18, 9).

În Sfânta Scriptură, pe lângă farisei și vameși, sunt pomenite și alte grupări religioase: saduchei, cărturarii, zeloții, esenienii, fiecare cu istoria sa. Fariseii erau credincioșii nelipsiți de la templu;

saducheii erau aristocrații, sacerdoții timpului; cărturarii erau înțelepții poporului; zeloții constituiau o grupare de politicieni credincioși, care lupta pentru dezrobirea poporului de sub romani; esenienii erau un fel de călugări ai timpului. Iar vameșii erau percepatori, slugile romanilor, care strângeau taxele imperiale impuse prin lege.

Revenind, cei doi despre care vorbește pilda, vameșul și fariseul, s-au urcat la templu ca să se roage. Era timpul rugăciunii. Nu se spune dacă era vorba de rugăciunea de dimineață (9 a.m.) sau cea de seară (3 p.m.).

Templul era așezat pe una dintre colinele Ierusalimului. Așa că, pentru a ajunge la templu, trebuiau urcate cincisprezece trepte. Ritualul cerea ca iudeii să se oprească pe fiecare treaptă, pentru a rosti câte un psalm. Erau cincisprezece psalmi (119-133), de unde și numele de „Psalmii treptelor”.

Rugăciunea fariseului, deși în prima parte dă impresia unei rugăciuni de mulțumire adusă lui Dumnezeu: „Dumnezeule, Îți mulțumesc” (*Luca* 18, 11), se transformă pe parcurs într-o rugăciune de elogiare a propriilor virtuți, expunându-I lui Dumnezeu spre informare – ca și cum Dumnezeu nu ar fi știut – că „nu este răpitor, nedrept, adulter

sau ca și acest vameș" (*Luca* 18, 11) aflat la rugăciune în preajma lui, pe care îl considera a fi un păcătos.

În plus, pentru păcatele poporului – dar nu și pentru ale lui, cu toate că era iudeu – postea de două ori pe săptămână, luna și joia, deși Legea prescria pentru aceasta un singur post anual – cel din *Ziua Ispășirii*, și plătea zeciuiala cuvenită din tot ce cumpăra (*Luca* 18, 12), însă nu și din grâul, vinul și untdelemnul obținute din noua recoltă, din care ar fi trebuit să dea zeciuială producătorului.

Rugăciunea trufașă a fariseului, surprinsă în *Luca* (18, 11-12), păstrează linia rugăciunilor talmudice. Trufia se omologhează cu mândria.

Spre exemplificare, voi reda textul unei astfel de rugăciuni: „Mulțumescu-Ți Ție, Doamne, Dumnezeul meu, că mi-ai dat partea mea la un loc cu cei ce stau în scaunul învățăturii și nu cu cei ce stau în colțurile ulițelor; căci eu mă duc cu ei devreme la muncă și ei tot devreme sunt la muncă; eu mă zoresc să lucrez asupra cuvintelor *Torei*, iar ei se zoresc să lucreze la lucruri de o clipă. Eu mă ostenesc, se ostenesc și ei; eu mă ostenesc și prin aceasta câștig, pe când ei se ostenesc fără niciun câștig. Eu alerg și aleargă și ei; eu alerg spre viața veacului ce va să fie, iar ei aleargă spre prăpastia nimicirii”.

Din păcate, o astfel de rugăciune nu te apropie de Dumnezeu, ci te înstrăinează, te izolează de Dumnezeu; este o rugăciune care te închide în propriul egoism. Este rugăciunea omului trufaș, semeț, mândru, care nu caută cu prioritate ceea ce folosește sau ajută sufletul, ci, dimpotrivă, îl strică. O astfel de rugăciune nu atrage ajutorul lui Dumnezeu, ci îl respinge. Trufia, spun Sfinții Părinți, împrăstie tot binele.

De remarcat este faptul că, pe măsură ce fariseul își enumera virtuțile, expunându-I-le lui Dumnezeu într-o manieră arogantă și, astfel, sporindu-și trufia și așa fără limită, nu numai că nu-L sensibiliza pe Dumnezeu, ci el însuși se înstrăina de dorința sa de mântuire, izolându-se de chiar propriile reușite. Faptele lui virtuozitate îi deveneau exterioare, ostile și chiar acuzatoare, deopotrivă, în relație cu Dumnezeu.

Cât privește rugăciunea cu bună-umilință a vameșului: „Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului!” (*Luca* 18, 13), însoțită de lovirea pieptului, ca sediu al păcatului, înjugând plângerea cu umilința, se arată a fi diametral opusă încrederii fariseului în dreptatea sa; totodată, aceasta arată dorința de îndreptare a vieții și de mântuire a unui om cu conștiința zdrobită de păcat. Unei atare

dorințe, Dumnezeu i-a acordat bunăvoința Sa; i-a răspuns pozitiv și, grație acestui răspuns primit de la Dumnezeu, vameșul „s-a coborât mai îndreptat la casa sa” (*Luca* 18, 14).

Astfel, rugăciunea de psalm a vameșului: „Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului!” ne apare în total contrast cu rugăciunea de autoelogiere a fariseului, față de care Dumnezeu s-a arătat reticent (*Luca* 18, 14). „Trufia s-a arătat pricinuitoare de sărăcie pentru bogăția virtuților, iar smerenia, din sărăcia desăvârșită, s-a arătat îndestulătoare îndreptării”, spune troparul cântării a 4-a din *Canonul Utreniei* al acestei duminici.

Sf. Grigorie de Nyssa apreciază că „mândria este un fel de urcuș «în jos», pe când smerenia, născută din credință, este o «coborâre în sus»”.

Dumnezeu nu are nevoie de CV-ul nimănui. Fiind Dumnezeu, ne cunoaște biografia în întregime ei. Din păcate, comportamentul fariseului, prin modul său de abordare a lui Dumnezeu, în loc să-l fi înălțat, l-a pogorât, pe când vameșul, prin zdrobirea și lovirea inimii, a obținut grațitudinea, iertarea și bunăvoința lui Dumnezeu. În actul liturgic, gesturile sunt de o importanță covârșitoare. Dumnezeu, în relație cu vameșul și, prin el, cu toți oamenii asemenea lui, nu Se dezmințe.

Duhul umilit, inima înfrântă și smerită a vameșului nu au fost urgisite, ci recompensate. Fariseul însă înălțându-se peste măsură, a căzut în lanțurile slavei deșarte.

Sf. Grigorie Sinaitul scrie că „smerenia este har și dar de sus”⁶. Atitudinea lui Dumnezeu față de cei doi este o prefigurare a ceea ce va fi la Judecata de Apoi. Atunci Dumnezeu îl va înălța pe cel smerit și îl va smeri pe cel mândru. Acolo va avea loc o inversare eshatologică a condițiilor existente.

Vameșul este modelul ideal al felului în care putem înainta atât în cunoașterea de sine, cât și în cunoașterea lui Dumnezeu; în opoziție, fariseul este un model păgubos de a fi. Un om asemenea fariseului nu ar putea să descopere treptele care duc la Dumnezeu fără o prealabilă pocăință, fără o despătimire, fără ca mai întâi să întoarcă păgubiților fraudulosul câștig.

Schimbarea atitudinii lui Dumnezeu în relație cu vameșul, aflat în disperarea izolării, ca răspuns al societății la comportamentul său, s-a produs grație smereniei acestuia. De aici reiese că îndurarea lui Dumnezeu față de inima înfrântă și smerită este fără de margini.

⁶ Sf. GRIGORIE SINAITUL, *Capete foarte folositoare în acrostih*, în coll. *Filocalia sfintelor nevoine ale desăvârșirii*, vol. 7, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013, p. 164.

Smerenia – împărăteasă a tuturor virtuților – este remediul omului căzut. Mesajul parabolei poate fi sintetizat astfel: „Dacă mândria l-a coborât pe om din cer, smerenia l-a înălțat!”. Da, vameșul a avut o smerenie ce i-a înlesnit înălțarea; deschiderea ușii Împărăției lui Dumnezeu.

Fie ca loghionul parabolei: „Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța” (*Luca* 18, 14) să devină argumentul înălțării fiecăruia dintre noi!

DUMINICA A XXXIV-A DUPĂ RUSALII

Orice întoarcere este posibilă

„Zis-a Domnul pilda aceasta: Un om avea doi fii. Și a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui său: Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere. Atunci el le-a împărțit averea. Dar nu după multe zile, adunând toate, fiul cel mai tânăr s-a dus într-o țară depărtată și acolo și-a risipit averea trăind în desfrânări. Și, după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în țara aceea și el a început să ducă lipsă. Și, ducându-se, s-a alipit el de unul din locuitorii acelei țări și acesta l-a trimis la țarinile sale să pască porcii. Și dorea să-și sature pânțelele din roșcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea. Dar, venindu-și în sine, a zis: Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foame! Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am greșit la cer și înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argații tăi. Și, ridicându-se, a venit la tatăl său. Dar, încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut milă și, alergând, a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat. Atunci i-a zis fiul: Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Iar tatăl a zis către slugile sale: Aduceți degrabă haina lui

cea dintâi și-l îmbrăcați și dați inel în mâna lui și încălțăminte în picioarele lui; apoi, aducând vițelul cel îngrășat, înjunghiați-l ca, mâncând, să ne veselim, căci acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat. Și au început să se veselească. Iar fiul cel mare era la țarină. Când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit cântece și jocuri. Atunci, chemând la sine pe una dintre slugi, a întrebat ce înseamnă acestea. Iar ea i-a spus: Fratele tău a venit și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat, pentru că l-a primit sănătos. Și el s-a mâniat și nu voia să intre; dar tatăl lui, ieșind, îl ruga. Însă el, răspunzând, a zis tatălui său: Iată, de atâția ani îți slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, ai înjunghiat pentru el vițelul cel îngrășat Tatăl însă i-a zis: Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt. Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat pierdut era și s-a aflat" (Luca 15, 11-32).

Capitolul al 15-lea al Evangheliei după Sf. Evanghelist Luca ne prezintă trei parabole: *Oaia cea pierdută* (Luca 15, 3-7), *Drahma cea pierdută* (Luca 15, 8-10) și *Fiul risipitor* (Luca 15, 11-32). Pe de o parte, acestea constituie răspunsul Mântuitorului dat fariseilor și cărturarilor care-L acuzau că mănâncă la masă cu vameșii și cu păcătoșii (Luca 15, 1-2),

iar pe de altă parte, exprimă bucuria aflării lucrului pierdut, în două dintre ele, respectiv bucuria întoarcerii omului de la păcat, în cea de-a treia.

Fără îndoială, *Parabola fiului risipitor* este reflexul situației cu care se confrunta Iisus la acea vreme, întrucât ascultătorii Săi se considerau a fi în poziția fiului cuminte, care urma să decidă dacă va accepta invitația tatălui iubitor și iertător și dacă-i va împărtăși bucuria.

De remarcat este faptul că, dacă la bucuria aflării oii și a drahmei pierdute participă prietenii și vecinii (*Luca* 15, 6 și 9), la cea a întoarcerii fiului risipitor participă doar tatăl acestuia, care pregătește un festin pe măsura bucuriei întoarcerii fiului apostat (*Luca* 15, 22-24).

Tatăl este imaginea lui Dumnezeu. Și dacă tatăl Îl simbolizează pe Dumnezeu, atunci Dumnezeu este singurul Care cunoaște întreaga dramă interioară prin care a trecut tânărul, care rătăcise „într-o țară îndepărtată” (*Luca* 15, 22). Țara îndepărtată este expresia distanței incommensurabile dintre Dumnezeu și fiul nrecunoscător – imagine a omului păcătos – trăind în afara prescripțiilor divine, anesteziat de iluziile câștigate dintr-un trai hedonist, pur instinctual, la care aderase și care i-a fost răsplătit, după un timp, cu pașterea porcilor.

Această profesie, înjositoare și disprețuită de evrei, l-a umilit și l-a făcut să trăiască încercarea lipsei celor elementare vieții (*Luca 15, 15-16*). Ajunsesse până acolo încât nici porcii, cărora le acorda îngrijire și protecție, nu-și împărțeau roșcovele cu el, spune versetul 16.

Pe fondul acestei asceze spirituale și materiale, tânărul „și-a venit în sine” (*Luca 15, 17*), recunoscându-și vina, pe care a transformat-o într-o rugăciune de pocăință formulată *ad-hoc*: „Tată, am greșit la cer și înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul dintre argații tăi!” (*Luca 15, 18-19*).

Sf. Chiril al Alexandriei spune că începutul curăției este legat de mărturisirea păcatului. Iar prorocul Isaia zice: „Adu-Mi aminte ca să judecăm împreună, fă tu însuți socoteala, ca să te dezvinovățești” (*Isaia 43, 26*). Da, prin pocăință, omul își poate recâștiga strălucirea sa dintru început.

Conținutul rugăciunii tânărului naufragiat, pătruns de smerenie și de zdrobirea inimii, l-a transformat și l-a determinat să ia hotărârea de a se întoarce. Așa se face că, ajuns acasă, tatăl, sensibilizat de cuvintele rugăciunii sale, l-a îmbrățișat și, totodată, l-a iertat, sărutându-l (*Luca 15, 20*). Un amănunt ne atrage atenția în același verset: „încă

departe fiind, l-a văzut tatăl său”, indicând neîncetata așteptare a tatălui.

Tatăl este campionul unei iubiri care, deși a rămas acasă, l-a însoțit pe copilul său chiar și când acesta și-a pierdut înfierea, mergând în acea țară îndepărtată de Dumnezeu. Iubirea tatălui, prezent în mod discret, este de fapt cea care îl face să-și vină în sine; practic, este cea care dizolvă patimile din el și îl aduce la starea de „venire în sine”, ca să nu mai dorească statutul de argat, ci redobândirea calității de fiu. Din acest motiv, discursul său se oprește imediat după recunoașterea greșelii și nevređniciei.

Sinele este o sinteză între idealitate și realitate. Prin cunoașterea sinelui, existența capătă sens. Descoperindu-și sinele, omul își află sensul interior și își autentifică atributul său de ființă spirituală. Aceasta ne face să înțelegem de ce tatăl trece peste toate neplăcerile pe care i le-a pricinuit fiul său neascultător și dă poruncă – atunci când propriul copil se întoarce – să fie repus în demnitatea de dinaintea plecării din casa părintească.

Tatăl transformă cuvintele rugăciunii celui întors în opusul lor, tratându-l nu ca pe un argat, ci ca pe un oaspete de seamă. În acest sens, i-a dat cele trei însemne pe care Iosif le primise din

mâna lui Faraon, atunci când l-a numit mai mare peste tot pământul Egiptului (*Facerea* 41, 42). Astfel, i-a dat haina cea mai bună, „cea dintâi”, simbolul redobândirii darurilor pierdute prin păcat (2 *Corinteni* 5, 4); inelul, simbolul autorității (1 *Macabei* 6, 15) și al logodirii cu Dumnezeu; și încălțămintea, simbolul omului liber (*Ieșirea* 12, 11). Cele trei însemne ale integrității, care i-au fost date îndată, sunt mărturii manifeste ale iertării, însoțite de cântece și jocuri (*Luca* 15, 25), de manifestări ale bucuriei reîntoarcerii fiului la masa familiei, încărcată cu tot felul de bunătăți din vițelul cel îngrășat. Nu i se cuvenea acestui fiu o altă primire mai măreață și doveditoare a iubirii părintești, căci – așa cum spune loghionul parabolei – „mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat” (*Luca* 15, 24 și 32).

Căința și întoarcerea – „venindu-și în sine [...] sculându-mă, mă voi duce” – sunt răsplătite cu iertarea imediată a tatălui; de altfel, tot așa procedează și Dumnezeu cu cei păcătoși. Iubirea a biruit moartea sufletească și trupească a tânărului. Și tot ea a aprins bucuria festinului, prăznuirea care jertfește vițelul cel îngrășat.

Vițelul adus în discuția parabolei, spun Sfinții Părinți, este simbolul Fiului lui Dumnezeu, iar prăznuirea este Sfânta Liturghie, la care participă

adunarea credincioșilor și din care izvorăște viața Bisericii.

Căința și întoarcerea fiului risipitor primesc răspunsul iertării imediate a tatălui. I se oferă din partea tatălui acea bucurie ce sporește neîncetat. Așa este și iubirea lui Hristos, Care trăiește înlăuntrul nostru.

Din păcate, atmosfera bunei vestiri a fost umbrită de atitudinea ingrată, manifestată în mod nejustificat de fiul mai mare, care a adus iubirii tatălui numeroase reproșuri, deși a fost asigurat că toate cele ale tatălui sunt ale lui (*Luca 15, 31*).

Într-un mod de neînțeles, fiul cel mare – devotat și statornic – se arată nereceptiv la iubirea tatălui: „Iată, de atâția ani îți slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrâratele, ai înjunghiat pentru el vițelul cel îngrășat” (*Luca 15, 29-30*).

Nu suportă un asemenea climat, în care trebuie să împartă iubirea tatălui cu fratele său, pe care, în urma căderii în păcat, nici nu îl mai recunoaște ca frate: „acest fiu al tău” (*Luca 15, 30*). Mai mult, el ar fi dorit să se veselească împreună cu prietenii lui, nicidecum cu tatăl. Prin atitudinea sa, fratele mai

mare devine imaginea metamorfozată a fariseilor și cărturarilor, aparent iubitori de Dumnezeu, dar lipsiți de iubire și de compasiune față de cel căzut, care se erijează în judecătorii păcatelor celorlalți: „ți-a mâncat averea cu desfrânatele”, afirmă atotștiutor fiul cel mare (*Luca* 15, 30). Cu toate acestea, iubirea tatălui merge dincolo de judecata lumii și chiar de revolta fiului său.

Dincolo de această atitudine a primului născut, care pe cât de statornic, pe atât de lipsit de înțelegere și iubire se arată a fi acum, ca cel care adună risipind, mezinul, prin rugăciune și pocăință, capătă strălucirea de dinaintea ieșirii sale, atât din sine, cât și din casa părintească.

Prin întoarcerea metanoică, acel comportament al său dual și instinctual devine curabil. Prin rugăciune și pocăință, singurele capabile să dizolve păcatul, și-a reiterat legătura cu Dumnezeu, cu sine, cu familia și cu semenii; din fiu al pierzării devine fiu al luminii, întru bucuria lui Dumnezeu și a îngerilor Săi (*cf. Luca* 15, 10). Este ceea ce spune Dumnezeu prin gura profetului Isaia: „De vor fi păcatele voastre cum e cârmăzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face” (*Isaia* 1, 18).

Lecția ținută de Iisus – prin prezentarea fiului neascultător, care în cele din urmă știe să

prețuiescă iubirea tatălui, și a fiului ascultător, care, prin îndreptățirea de sine, devine batjocoritor față de dragostea părintească – a vrut să-i asigure pe ascultătorii Săi și, prin ei, pe noi, că orice întoarcere de pe calea păcatului este posibilă, pe de o parte, iar pe de alta, că „în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepti, care n-au nevoie de pocăință” (*Luca* 15, 7).

Dar, oare, cine nu are nevoie de pocăință?! Răspunsul cuvenit îl vom primi în timpul Postului Mare, când vom încerca să ne regăsim obârșia înfierii noastre.

* * *

Așadar între modelele de pocăință promovate de imnografia *Triodului*, un loc aparte îl ocupă *fiul risipitor*, căruia îi este dedicată a doua duminică a perioadei *Triodului*, dar și câteva tropare ale *Canonului Mare* al Sf. Andrei Criteanul.

De asemenea, am putea constata, în efortul ascetic din timpul Postului Mare, de la începutul acestuia și până la *Duminica Floriilor*, o întoarcere cu adevărat a celui păcătos, după ani de rătăcire, la chemarea Tatălui ceresc. Or, cel ce vrea să se facă părtaş bucuriei Tatălui ceresc trebuie să se identifice cu fiul risipitor, parcurgând toate etapele întoarcerii sale: venirea în sine, conștientizarea

păcatelor, părerea de rău și zdrobirea inimii, mărturisirea și cererea iertării.

Săptămâna Sfințelor Pătimiri ilustrează prin conținutul ei imnografic, dar și prin pericopele Evangheliilor citite în cadrul *Deniilor*, iubirea răbdătoare a Tatălui, Care nu numai că nu își mustră fiul rătăcit, ci îl primește cu multă bucurie și îl îmbracă în veșmântul cel dintâi, țesut din har și lumină, îi pune în deget inelul, semnul eliberării din păcat și al înfierii, și îi dă încălțăminte nouă, pentru a merge pe drumul virtuților și a călca peste ghimpii păcatelor.

Prin această întreită cinstire a fiului risipitor, care prin venirea în sine, prin recunoașterea greșelilor și prin mărturisirea lor parcurge, de fapt, în interiorul său, această înălțare duhovnicească în trei trepte, tatăl își pregătește fiul pentru a fi vrednic să participe la masa pascală. Tot astfel ne cere și Părintele ceresc să ne pregătim, trupește și sufletește, pentru a lua parte la cina euharistică și a ne face părtași bucuriei pe care ne-a adus-o și ne-o aduce pururea Hristos, Fiul Său, prin împărtășirea euharistică. El este pururea în stare de jertfă, adică este prezent în chipul vițelului jertfit, spre bucuria tuturor celor rătăciți care se întorc în casa părintească.

Faptul că toate troparele ce fac referire la fiul risipitor sunt la persoana întâi singular ne încredințează de adevărul că noi trebuie să ne identificăm cu acesta. Așa cum am urmat pilda vieții lui păcătoase, trebuie să urmăm și venirea lui în sine și întoarcerea la Dumnezeu. În acest sens, idiomela glăsuiește: „Risipind bogăția darului celui părintesc, am păscut, eu ticălosul, împreună cu dobitoacele cele necuvântătoare și, poftind hrana lor, leșinam de foame, flămând fiind. Dar întorcându-mă la Tatăl cel milostiv, strig cu lacrimi: Primește-mă ca pe un argat, pe mine, cel ce cad la iubirea Ta de oameni, și mă mântuiește” (*Idiomela întâi*, cântată la *Vecernie*). Sau: „De am și greșit, Mântuitorule, dar știi că ești iubitor de oameni; bați cu milă și Te milostivești fierbinte; pe cel ce plânge îl vezi și alergi ca un părinte, chemând pe cel rătăcit” (*Cântarea întâi*, troparul 12).

Venirea în sine echivalează cu o judecare a faptelor de către propria conștiință: „Bogăția sufletului cheltuind-o întru păcate, pustiu sunt de virtuți și, flămânzind, strig: Părinte al îndurărilor, apucând înaintea, miluiește-mă!” (*Cântarea întâi*, troparul 21).

Sufletul se vede pe sine gol, flămând, râvnind iertarea pe care o poate primi atât din partea judecătorului nemitarnic, care este propria conștiință,

cât și a Judecătorului drept și milostiv, Care este Dumnezeu.

Biserica – statornica și râvnita casă părintească – este întotdeauna pregătită să ofere ospățul cuvenit în cinstea întoarcerii fiilor risipitori. De aici și actualitatea nedezmănițită de-a lungul veacurilor a *Parabolei fiului risipitor*.

SFINȚII 40 DE MUCENICI DIN SEVASTIA

Purtătorii de biruință ai lui Hristos

Sfinții 40 de Mucenici din Sevastia Armeniei sunt sărbătoriți liturgic la 9 martie, atât în Biserica Răsăriteană, cât și în cea Apuseană. Până în 1969, apusenii îi prăznuiau pe 10 martie.

Numele Sfinților 40 de Mucenici, așa cum se păstrează în *Actele martirice*, sunt: Acachie, Aelian, Aetius, Aggias, Aglaie, Alexandru, Atanasie, Candid, Cudion, Claudiu, Chiril, Chirion, Dometian, Domnus, Ecdicius, Eunoicus, Eutihie, Flavius, Filoctemon, Gaius, Gorgoniu, Heraclie, Iles, Isihie, Ioan, Lisimah, Leontie (Teoctist), Meletie, Nicallus, Priscus, Sacerdon, Severian, Sisinie, Smaragd, Teodul, Teofil, Valens, Valerie, Vivian (Vicratius) și Xantie.

Cea mai timpurie mărturie despre martiriul Sfinților 40 de Mucenici o avem de la Sf. Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei (370-379), care a rostit o omilie cu prilejul prăznuirii lor. Se pare că la acea dată, sărbătoarea era deja

împământenită în Patriarhia Antiohiei, din care făcea parte Armenia.

Sfinții 40 de Mucenici făceau parte din Legiunea a XII-a – numită *Fulminata* (*Legiunea Tunetului*) – arătându-se mărturisitori ai lui Hristos. Ei au fost martirizați în anul 320, în timpul persecuției lui Licinius (308-323), lângă lacul Van, nu departe de localitatea Sevastia din Armenia (astăzi Sivas, în Turcia). Este cunoscut faptul că, începând cu anul 316, Licinius a început persecuția creștinilor din partea de Răsărit a Imperiului Roman, persecuție în timpul căreia mulți mărturisitori ai lui Hristos au fost martirizați.

Cât privește numele dat legiunii romane, *Fulminata*, trebuie să spunem că acesta venea de la faptul că, în timpul împăratului Marc Aureliu, rugăciunile celor din această legiune au făcut ca Dumnezeu să trimită o ploaie năprasnică în timpul unei bătălii, ploaie care le-a înlesnit victoria. Această legiune cantona, în anul 320, în Armenia, având sediul la Melitene.

Generalul legiunii era Lisias, iar Agricola era guvernatorul sau prefectul provinciei Armenia. Acesta din urmă a făcut cunoscute ordinele împăratului Licinius ca toți soldații să aducă sacrificii în cinstea lui și jertfe pentru cinstirea zeilor. Cei

40 de soldați creștini au refuzat să sacrifice în cinstea împăratului, spunând că ei nu se închină decât lui Dumnezeu.

Atunci Agricola a încercat să îi convingă a-și renega credința în Hristos, recurgând, cu persuasiune, la făgăduieli și în cele din urmă la tortură. Dar ei n-au voit să se lipsească de credința în Hristos, fapt care a fost considerat ca lezmaiestate; refuzaseră sacrificiul care era considerat ca un jurământ de credință față de împărat.

Soldații, întăriți de Dumnezeu, au rămas însă ca adevărați stâlpi neclintiți ai Bisericii, statornici în credința lor, mărturisindu-și convingerea că nimeni nu le poate dăruia mai mult decât le poate dăruia Hristos și că amenințările guvernatorului nu le pot afecta sau atinge decât trupurile, nu și sufletele. Pentru ei nu exista decât o singură viață, cea veșnică, pe care o puteau dobândi prin „moartea pentru Hristos”.

Văzând statornicia lor în credință, vădită prin aceea că ei – deși erau amenințați pentru a-și renega credința în Hristos – nu mai țin cont nici de oaste, nici de viață, nici de familiile lor, prefectul a dispus să fie bătuți cu pietre, biciuiți și sfâși-ați cu cârlige de fier. După aceea, cei 40 de Sfinți au fost puși în lanțuri și obezi și duși la închisoare.

Însă ei erau încredințați că toate acestea erau nimic pe lângă focul gheenei, la care ar fi fost condamnați dacă ar fi apostaziat; de aceea, statornicia lor în credință era de nezdruccinat.

După câteva zile, generalul Lisias, venind din Cezareea în Sevastia, i-a supus pe cei 40 de Sfinți unui alt interogatoriu, în ideea că între timp s-au răzgândit; însă totul a fost fără sorti de izbândă. Guvernatorul – profund indignat de refuzul lor, dar și de curajul cu care îi vorbeau – i-a condamnat la moarte, prin criogenie (înghețare); locul martiriului urma să fie un lac din sudul orașului.

Agricola a poruncit ca cei 40 de soldați să fie dezbrăcați de hainele militare și să intre goi în apa aproape înghețată, pregătind în același timp pe mal un foc și o tentantă și ispititoare baie caldă. Auzind sentința, cei 40 de soldați, mărturisitori nebiruiți ai dreptei credințe, au alergat, călăuziți de raza cea dumnezeiască, spre lacul vieții veșnice, pentru a se îmbrăca cu haina nestricăciunii. Aici au rostit împreună o rugăciune, păstrată în martirologii: „Doamne Dumnezeule, noi suntem patruzeci care am intrat în această luptă. Fie ca toți patruzeci să fim încununati și niciunul să nu lipsească din acest număr sfânt”.

În acest timp, gardienii de pe marginea lacului nu încetau să îi descurajeze pe ostașii lui Hristos

pentru a-i întoarce din drumul lor. Și au reușit să-l momească pe unul dintre soldați. Astfel, doar unul dintre cei 40 a cedat. Când însă acesta a intrat în baia încălzită, pregătită pe țărm, a murit.

Aglaie, unul dintre străjerii care se încălzea la foc, privindu-i pe cei 39 rămași consecvenți în mărturisirea credinței în Hristos, s-a spăimântat; cu atât mai mult atunci când i-a văzut pe îngerii lui Dumnezeu, dăruindu-le sfinților cununi și veșminte luminoase. Și văzând că o cunună nu a fost așezată pe capul nimănui, fiind destinată celui care cedase locul, impresionat de această vedenie sfântă, s-a declarat pe sine creștin și – aruncându-și hainele – s-a alăturat celor 39, completând numărul celor 40, potrivit vrierii lui Dumnezeu. Astfel au primit martiriul cei 40 de mărturisitori ai lui Hristos, adică atâția câți au fost dintru început. Prin aceasta au fost rușinați persecutorii, precum odinioară au fost rușinați de chemarea tâlharului de a moșteni Împărăția cerurilor și de alegerea lui Matia în locul lui Iuda Iscarioteanul.

Pentru frumusețea ei, se cuvine să ne reamintim, în rezumat, de mărturisirea de credință a martirilor, pe care Biserica a păstrat-o și transmis-o în scris: „Dezbrăcând aceste veșminte, aruncăm de asemenea omul cel vechi! Pentru că prin

înșelăciunea șarpelui noi am îmbrăcat tunicile de piele (*Facerea* 3, 21), ne dezbrăcăm astăzi pentru a obține Raiul, pe care noi l-am pierdut! Frigul este aspru, dar dulceața Raiului este nespusă! Pătimim pentru o scurtă vreme pentru a fi în «sânul lui Avraam»! Cumpărăm bucuria veșnică cu prețul unei scurte nopți de chinuri! Pentru că, oricum, într-o zi acest trup stricăcios trebuie să moară, acceptăm acum să murim ca să trăim veșnic!

A doua zi, guvernatorul a poruncit ca trupurile celor 40 de Sfinți să fie incinerate. Însă când trupurile trecute prin suplicii au fost adunate, spre a fi duse acolo unde era crematoriul, Meliton – cel mai tânăr dintre cei 40 – era încă viu. Atunci mama sa, spune Sf. Efreim Sirul, o femeie bogată în credință, văzând falsa milă a persecutorilor, care voiau să îl salveze, l-a rugat să nu renunțe și – întărită fiind de Duhul Sfânt – l-a încurajat, zicându-i: „Mergi până la sfârșit în această fericită călătorie împreună cu prietenii tăi, pentru a nu fi ultimul când vă veți înfățișa înaintea lui Dumnezeu”. Cuvântul mamei a fost hotărâtor, făcându-l să reziste tuturor propunerilor.

Trupurile mucenicilor au fost astfel arse, iar cenușa rămasă a fost aruncată pe apă. Și asta pentru a nu fi luată de creștini și dusă cu cinste în sfintele lor locașuri de rugăciune.

După trei zile, episcopul Petru al Sevastiei a aflat despre martiriul celor 40 și, în ascuns, i-a trimis pe creștinii din cetatea Sevastiei să strângă ceea ce mai rămăsese din moaștele lor, asemenea lemnului în jurul focului.

Potrivit *Testamentului*, rămășițele lor au fost înmormântate la Sarim (Sarin), lângă orașul Zela, în Armenia. Este vorba de *Testamentul* sfinților și slăviților patruzeci de martiri ai lui Hristos care s-au săvârșit în Sevastia.

Sozomen (400 - cca 450), în calitate de martor, a lăsat o relatare amănunțită despre aducerea moaștelor Sfinților 40 de Mucenici în Constantinopol, din porunca împărătesei Pulheria (*Istoria bisericească*, IX, 2).

Cinstirea Sfinților 40 de Mucenici s-a răspândit extrem de repede în Răsărit, ei fiind considerați făcători de minuni. În acest sens, s-au construit biserici și s-au rostit cuvântări în cinstea lor. Mărturie stau cuvântările Sf. Vasile cel Mare și ale Sf. Grigorie de Nyssa, a Sf. Efrem Sirul și a Sf. Ioan Gură de Aur ș.a.

Pe lângă aceste cuvântări, merită a mai fi amintit faptul că Sf. Grigorie de Nyssa a înmormântat trupurile părinților săi, Vasile și Emilia, lângă moaștele acestor 40 de Sfinți Mucenici, pentru ca

la Învierea cea de obște să se ridice împreună cu cei care i-au întărit în credință, știut fiind faptul că ei au mare putere înaintea lui Dumnezeu, ca unii care au văzut semne clare și mărturii ce nu pot fi puse la îndoială.

Sfânta Emilia a ridicat o biserică lângă Anessi – satul în care locuia – și în semn de evlavie a așezat câteva părțicele din moaștele lor, iar Sf. Vasile cel Mare a construit o biserică în Cezareea Capadociei. Ulterior, în cinstea lor s-au construit nenumărate biserici.

Și în Apus cultul celor 40 de Sfinți Mucenici, trecuți prin apă și prin foc, s-a răspândit de timpuriu. Sfântul Gaudentius, episcopul Bresciei († 410/427), la începutul secolului al V-lea, a primit părțicele din moaștele Sfinților 40 de Mucenici de la două nepoate ale Sf. Vasile cel Mare – ambele starețe – în timpul unei călătorii în Răsărit. El le-a așezat, împreună cu altele, în altarul bazilicii, pe care a ridicat-o și la sfințirea căreia a rostit o cuvântare ce s-a păstrat până astăzi (*Patrologia Latina*, XX, 959 ș.u.).

Lângă Biserica „Sfânta Maria” – Antica, din Forumul roman, construită în secolul al V-lea, a fost descoperită o capelă construită, ca și biserica, pe un loc mai vechi. Această capelă era dedicată Sfinților 40 de Mucenici din Sevastia Armeniei.

O frescă – păstrată până astăzi și datând din secolul al VI-lea sau al VII-lea – înfățișează scena martiriului celor 40 de Sfinți Mucenici. Numele mărturisitorilor, așa cum sunt menționate în izvoarele ulterioare, au fost inscripționate în această frescă.

Actele sau procesele-verbale privind martiriul acestor mucenici s-au păstrat în limbile greacă, siriacă și latină; la fel și *Testamentul* lor, alcătuit de Meletie, Aetius și Eutichie.

Moaștele celor 40 de Sfinți Mucenici se păstrează și astăzi; cea mai mare parte dintre fragmentele rămase se află în mănăstirile de la Muntele Athos.

Așadar sărbătorirea celor patruzeci de mucenici, a acestor purtători de biruință ai lui Hristos, s-a statornicit ca practică liturgică în Biserică încă din secolul al IV-lea.

BUNA VESTIRE

„Fie mie după cuvântul Tău!”

„În zilele acelea Elisabeta, soția lui Zaharia, a zămislit și s-a tăinuît pe sine cinci luni, zicând: Astfel mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să ridice dintre oameni ocară mea. Iar în a șasea lună a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, către o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele Fecioarei era Maria. Și, intrând Îngerul la ea, a zis: Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei! Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? Și Îngerul i-a zis: Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și, iată, vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele Lui, Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt Se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său. Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și Împărăția Lui nu va avea sfârșit. Și a zis Maria către Înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? Și, răspunzând, Îngerul i-a zis: Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema. Iată, Elisabeta, rudenia ta,

a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei, și aceasta este a șasea lună pentru ea, care se numea stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință. Și a zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și Îngerul a plecat de la ea" (*Luca 1, 24-38*).

Praznicul de astăzi este unul dintre cele mai vechi praznice atestate scripturistic, patristic și istoric. Scripturistic, el este legat de plinirea vremii: „Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie" (*Galateni 4, 4*). Istoric, cel mai probabil, acest praznic a apărut în urma Sinodului al III-lea Ecumenic de la Efes (431). Patristic, referiri la acest praznic se găsesc în cuvântările rostite de patriarhul Proclu al Constantinopolului (434-446) și de episcopul Vasile de Seleucia (432-458).

În Apus, prima mențiune privind praznicul Bunei Vestiri se găsește la papa Gelasius († 496). Sărbătoarea s-a generalizat însă în timpul papei Grigorie cel Mare († 604). Alte mențiuni se găsesc în actele Sinodului de la Toledo (656) și ale Sinodului Trulan de la Constantinopol (692).

Ca zi de prăznuire, Bisericile din Galia și Milano prăznuiau Buna Vestire pe 5 ianuarie, iar Biserica din Spania, pe 18 decembrie. Ritul galican și cel mozarab prăznuiau Buna Vestire de

asemenea pe 18 decembrie. Diferențele de sărbătorire în Biserica Apuseană au durat până la începutul secolului al XI-lea. Astăzi, Buna Vestire este celebrată și în Apus la 25 martie.

În Răsărit, ziua de 25 martie a fost consacrată după fixarea Nașterii Domnului la 25 decembrie. Doar armenii serbează Buna Vestire pe 7 aprilie, prăznuind – după cum știm – Nașterea Domnului pe 6 ianuarie, odată cu Epifania.

Vechile martirologii indică pentru acest mare și sfânt praznic închinat Maicii Domnului ziua de 25 martie, apropiată echinocțiului de primăvară, considerând-o ziua creării și căderii lui Adam. De aceea, Întruparea, Moartea și Învierea Mântuitorului trebuiau să fie în aceeași perioadă.

Cultul Maicii Domnului s-a dezvoltat nestingerit după Sinodul al III-lea Ecumenic de la Efes (431), sinod la care a fost condamnată erezia lui Nestorie și s-a formulat esența doctrinei mari-ale ortodoxe, prin recunoașterea rolului Sfintei Fecioare în Întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Prin Nașterea Fiului lui Dumnezeu, Duhul Sfânt a făcut-o pe Maica Domnului chivot sfințit al lui Dumnezeu; de aici și pururea fecioria ei, proclamată la Sinodul al V-lea Ecumenic de la Constantinopol (553).

Întruparea Fiului lui Dumnezeu a făcut parte din planul lui Dumnezeu. Ce s-ar fi întâmplat cu omul dacă nu ar fi căzut în păcat? Părintele Dumitru Stăniloae spune că „în acest caz, omul ar fi înaintat așa de mult în unire cu Hristos, prin întregimea ființei sale – trup și suflet – încât Fiul lui Dumnezeu ar fi devenit ipostasul ei (*al ființei*) fundamental, ca expresie a iubirii lui Dumnezeu”.

Întruparea a fost anticipată de Dumnezeu prin pana prorocului Isaia: „Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel” (*Isaia 7, 14*). Dumnezeu a trimis „la plinirea vremii” pe Fiul Său, născut din femeie, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere (*cf. Galateni 4, 4-7*). Deci în ecuația mântuirii a fost nevoie de intervenția femeii, întruchipată în persoana Maicii Domnului, care este deodată Maică și Fecioară.

Însă Cel a Cărui obârșie „este dintru început, din zilele veșniciei” (*Miheia 5, 1-2*) nu S-ar fi putut întrupa și naște fără o consultare prealabilă a libertății Maicii Domnului, chiar dacă ea a fost aleasă să Îl nască pe „Fiul Celui Preaînalt” (*Luca 1, 32*). Nedumerirea ei: „Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?” (*Luca 1, 34*) a fost convertită în: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul Tău!” (*Luca 1, 38*).

Steaua prezisă de Valaam – „Îl văd, dar acum încă nu este; îl privesc, dar nu de aproape; o stea răsare din Iacov” (*Numerii 24, 17*) – a răsărit din Fecioara Maria. Planul lui Dumnezeu urma să se împlinească, dar în funcție de acceptul Maicii Domnului.

La salutul îngerului: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei!” (*Luca 1, 28*), Maria a fost cuprinsă de uimire. Chiar s-a întrebat: „Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta?” (*Luca 1, 29*). Era la rugăciune, întocmai cum anticipase prorocul Daniel (9, 21). Nu prea înțelegea ce i se întâmplă și, mai ales, nu putea înțelege cum ar putea firea să se prefacă.

Pe fondul acestei nedumeriri, Arhanghelul Gavriil îi vestește Întruparea și Nașterea Fiului lui Dumnezeu: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său. Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și Împărăția Lui nu va avea sfârșit” (*Luca 1, 30-33*). Abia acum a înțeles că ea este preferata lui Dumnezeu.

Desigur, fecioria în maternitate a Maicii Domnului va fi înțeleasă abia după Învierea lui Hristos.

De remarcat este faptul că îngerul îi vestește ceva ieșit din rânduiala firii – Întruparea lui Hristos. Iisus nu are tată după firea Lui omenească, ci Întruparea Fiului lui Dumnezeu s-a consumat prin iconomia lui Dumnezeu. Iisus nu este copilul lui Iosif, ci doar al Fecioarei Maria. Este un caz unic în istorie, faptul că un prunc a fost născut dintr-o fecioară care și după naștere a rămas fecioară. Aceasta și motivează uimirea nestăpânită a Fecioarei Maria: „Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?” (*Luca 1, 34*).

În această întrebare, ea întrevește, spune părintele Galeriu, o nouă cale, o dezlegare divină. Se află în fața momentului unic în istorie numit „plinirea vremii”. Această încredințare îi sporește încrederea în cele spuse ei de înger: „Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema” (*Luca 1, 35*).

Acum înțelege Maica Domnului marea chemare a lui Dumnezeu de a participa la iconomia mântuirii: „Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi” (*Ioan 1, 14*). Acest adevăr l-a primit și înțeles Fecioara Maria, și prin ea, și noi cei care prăznuim Buna Vestire.

În cuvântul îngerului este cuprinsă întreaga revelație a Întrupării. Prin Nașterea Fiului lui

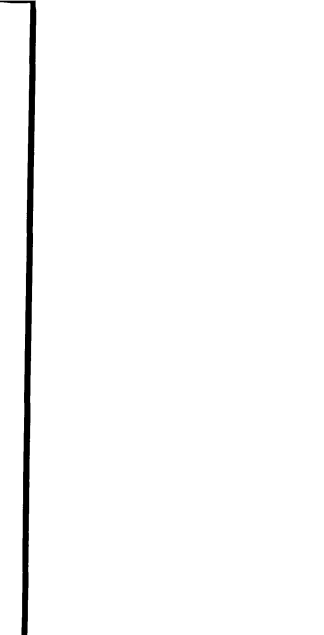
Dumnezeu din Fecioară, prin coborârea Duhului Sfânt asupra ei, prin umbrirea ei de către Tatăl Care a ales-o, istoria omenirii capătă sens.

Răspunsul: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul Tău!” (*Luca 1, 38*) revelează puterea slujitoare a Fecioarei Maria. În aceste cuvinte stă dovada credinței și smereniei ei. O credință care trece dincolo de legile firii. Fecioria ei se arată a fi disponibilă voinței înnoitoare a Creatorului. Este semnul legământului întregii omeniri cu Fiul lui Dumnezeu; mai mult, răspunsul ei este răspunsul întregii omeniri. De aici și afirmația Sfântului Ambrozie: „Hristos este rodul nostru al tuturor”.

Fecioara înțelege taina: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul Tău!” (*Luca 1, 38*). Pe fondul acestui consimțământ, exprimat prin „fie” al Maicii Domnului, are loc Întruparea. Duhul Sfânt îi dă puterea de a naște. În trupul Fecioarei coboară Cuvântul veșnic al lui Dumnezeu, după ipostas, prin lucrarea Duhului Sfânt, Cel Care este nedespărțit de Cuvântul. Astfel, Fecioara își află sensul fecioriei sale în maternitatea divină.

„Fie” al Maicii Domnului, tâlcuiește părintele Galeriu, anticipează acel „mă unesc cu Hristos” de la Botezul nostru.

Adumbrirea Sfântului Duh prin Care Hristos ia chip, viață divino-umană în ea – afirmă din nou

părintele Galeriu – ne este nouă „pecetea darului Duhului Sfânt”, pecete prin care se întipărește chipul lui Hristos în noi și pe care o primim prin Mirungere.

Însă orice lucrare divină se confirmă prin martori. În această cheie trebuie să înțelegem de ce îngerul i-a spus Fecioarei Maria: „Și iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei, și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință” (*Luca* 1, 36-37). Atunci Fecioara Maria s-a dus în grabă la Elisabeta, pentru ca împreună să guste din bucuriile dăruite fiecăreia, potrivit vocației. Iar când a auzit Elisabeta salutarea Mariei, pruncul a săltat în pântecul ei și Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt (*Luca* 1, 41-42).

De remarcat este faptul că la întâlnirea cu Logosul întrupat, pruncul a săltat în pântecul mamei sale. El, Ioan, a simțit în glasul Mariei rezonanța glasului Fiului lui Dumnezeu. Atât Elisabeta, cât și pruncul acesteia au simțit glasul Cuvântului. Iar Elisabeta plină de Duhul Sfânt a rostit revelator: „Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău. Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu?” (*Luca* 1, 42-43).

Interesant este faptul că Elisabeta, iluminată de Duhul Sfânt, a înțeles taina „femeii înveșmântate cu soarele” (cf. *Apocalipsa* 12, 1). Mai mult, a numit-o „Maica Domnului”. Acest nume, inspirat Elisabetei de Duhul Sfânt, va rămâne pentru totdeauna, în Biserică, numele consacrat al Fecioarei Maria.

În loghionul cuvântării sale, Elisabeta o fericește pentru că „a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul” (*Luca* 1, 46). O fericește pentru că a crezut posibil imposibilul.

Cântarea Maicii Domnului: „Mărește sufletul meu pe Domnul. Și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfânt este numele Lui. Și mila Lui în neam și în neam spre cei ce se tem de El. Făcut-a tărie cu brațul Său, risipit-a pe cei mândri în cugețul inimii lor. Coborât-a pe cei puternici de pe tronuri și a înălțat pe cei smeriți. Pe cei flămânzi i-a umplut de bunătați și pe cei bogați i-a scos afară deșerti. A sprijinit pe Israel, slujitorul Său, ca să-Și aducă aminte de mila Sa. Precum a grăit către părinții noștri, lui Avraam și seminției lui, în veac” (*Luca* 1, 46-55), își are izvorul de inspirație în Hristos, Care sălășluia în ea.

În acest imn îi mulțumește mai întâi lui Dumnezeu că a preferat-o pentru a sluji tainei Întrupării Lui, care-i aduce atât mântuirea – ei și întregului neam omenesc: „Mântuitorul meu” – cât și fericirea sau proslăvirea de care se va bucura din partea tuturor neamurilor: „Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile”.

De altfel, această preacinstire i-a fost adusă mai întâi de Arhanghelul Gavriil, care a salutat-o cu cuvintele: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei!” (*Luca* 1, 28).

Apoi, Sfânta Fecioară Îi mulțumește lui Dumnezeu pentru lucrurile mari pe care le-a făcut sau i le-a dăruit. A făcut-o – mai presus de toate – Maică a Lui, însă fără ca prin zămislire să-și piardă fecioria, adevăr glăsuț anticipat de profeți: „Poarta aceasta va fi închisă, nu se va deschide și nici un om nu va intra pe ea, căci Domnul Dumnezeu lui Israel a intrat pe ea. De aceea va fi închisă” (*Iezechiel* 44, 1-2); sau, rugul care „ardea, dar nu se mistuia” (*Ieșirea* 3, 2); sau „o piatră desprinsă, dar nu de mână” (*Daniel* 2, 34); sau lâna întinsă de Ghedeon, care nu s-a udat și a rămas uscată (*cf. Judecători* 6, 37-38).

Prin intermediul Maicii Domnului, Hristos a evidențiat toate virtuțile pe care Dumnezeu le-a

așezat în om și a demascat impostura, a risipit pe cei mândri, a răsturnat pe cei puternici, preferându-i pe cei smeriți; a umplut de bunătăți veșnice pe cei flămânzi și i-a izgonit pe cei bogați în răutăți și goi de fapte bune, împlinind astfel făgăduințele Sale, date lui Avraam și seminției lui până în veac.

În Maica Domnului, prin Întruparea și Nașterea Mântuitorului, s-a realizat tot ce se putea realiza spre folosul omului – sfințenia. De aceea am putea spune că Întruparea și, respectiv, Nașterea lui Hristos sunt minuni mai mari chiar decât cea a facerii lumii. În actul Întrupării și al Nașterii lui Hristos stă ascunsă însăși taina răscumpărării noastre din robia păcatului.

Fie ca acel „fie” al Maicii Domnului să devină un permanent „fie” al nostru în relație cu Dumnezeu, de la Care să primim un „fie” în Ziua Judecății.

DUMINICA ÎNFRICOȘĂTOAREI JUDECĂȚI

Dai puțin, primești mult...

„Zis-a Domnul: Când va veni Fiul Omului întru slava Să și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre. Și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga. Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. Atunci, dreptii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? Și când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă: Întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei preamici, Mie Mi-ați făcut. Atunci va zice și celor de-a stânga: Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este pregătit diavolului și

îngerilor lui. Căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau; străin am fost și nu M-ați primit; gol, și nu M-ați îmbrăcat; bolnav și în temniță, și nu M-ați cercețat. Atunci vor răspunde și ei, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță și nu Ți-am slujit? El însă le va răspunde, zicând: Adevărat zic vouă: Întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut. Și vor merge aceștia la osândă veșnică, iar drepții la viață veșnică” (*Matei 25, 31-46*).

Dumnezeu a hotărât o zi, a *Înfricoșătoarei Judecăți*, considerată ca fiind ultima a acestei lumi (*Matei 24, 1-26*), în care vrea să judece pe toți oamenii (*Matei 11, 21-24*), pentru ca fiecăruia să-i răsplătească după faptele lui (*Psalmi 61, 11*).

Aceasta va fi ziua de pe urmă (*Matei 24, 30*); ziua în care „noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău” (*2 Corinteni 5, 10*). „Este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata” (*Evrei 9, 27*), întărește Sf. Apostol Pavel.

Sfinții Părinți leagă această afirmație a Sf. Apostol Pavel de referirea la *judecata particulară* a oamenilor, când vor fi judecate doar sufletele lor.

Ea se face, conform Tradiției, în a patruzecia zi de la ieșirea sufletului din trup, când sufletul este dus pentru a treia oară în fața Dreptului Judecător pentru a se hotărî locul provizoriu de așteptare – rai sau iad, în funcție de faptele fiecăruia – până la *judecata universală*.

Momentul *Judecății de Apoi*, care va fi la sfârșitul veacurilor, este cunoscut numai de Dumnezeu Tatăl (*Matei 24, 36*); atunci omul va fi judecat în plinătatea lui, trup și suflet. Se vor judeca nu doar păcatele, ci și urmările acestora.

Interesantă este împărțirea timpului trăit de sufletul omului până la *judecata particulară*, respectiv până în a patruzecia zi, când, însoțit de toate ale sale (memorie, cugetare, gândire, înțelegere, voie liberă), are de parcurs, potrivit învățaturii Bisericii, următorul itinerar.

În primele două zile este purtat de îngerul păzitor peste tot pe unde a trăit și umblat, din pruncie și până în ceasul morții, sufletul întâlnindu-se cu toate faptele lui, bune și rele, pe care le-a săvârșit în diferite locuri și momente.

În a treia zi, sufletul este dus de îngerul său păzitor pentru a se înfățișa înaintea lui Dumnezeu, realizându-se astfel acea primă întâlnire *față către față*, după care omul și îngerul merg împreună, până în a noua zi, pentru a vizita raiul. Aici sunt

toți cei care au împlinit, în timpul vieții lor, voia lui Dumnezeu.

În a noua zi, cei doi, sufletul însoțit de îngerul său, vizitează iadul, locul de osândă al păcatului și sălașul celor condamnați. Distanța dintre rai și iad este cale de o prăpastie, după cum ne descoperă Iisus în *Parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr* (Luca 16, 23, 26), de pe malurile căreia se pot vedea și auzi unii pe alții. Pentru noi, revelator în acest sens rămâne dialogul dintre Avraam și bogatul nemilostiv (Luca 16, 24-31).

În a patruzecia zi are loc *judecata particulară*, când Dumnezeu ia o hotărâre provizorie, deci nu eternă, privind locul în care va fi dus sufletul, în funcție de credința și de faptele celui judecat; *raiul* sau *iadul* sunt locurile unde fiecare suflet va aștepta *Judecata de Apoi*.

Cât despre trecerea prin vămile văzduhului, evocate de unii Părinți ai Bisericii, considerăm că ele rămân printre nenumăratele taine ale lui Dumnezeu.

Încurajatoare este afirmația Sf. Simeon al Tesalonicului care spune că slujbele Bisericii, Sfânta Liturghie și, mai ales, milosteniile celor rămași în viață au puterea de a scoate multe suflete din iad, cu excepția celor care au păcătuit împotriva

Duhului Sfânt (*Matei* 12, 31-32), pentru care *apostolul iubirii* ne interzice să ne rugăm (*1 Ioan* 5, 14-16).

Așadar cei de aici se roagă pentru cei de dincolo, iar cei de dincolo, mai ales sfinții, se roagă pentru cei de aici. Acesta este de altfel circuitul de rugăciune și comuniune al Bisericii.

Sufletele aflate în rai – considerat a fi antecamera Împărăției lui Dumnezeu, care a fost gătită omului de la întemeierea lumii (*Matei* 25, 34) – se află în stare de comuniune, împărțându-se desăvârșit și veșnic din slava Sfintei Treimi. Sau, cum scrie Sf. Simeon Noul Teolog, Împărăția cerurilor le va fi dreptilor o locuință sigură, în care va străluci Hristos, iar ei vor străluci în El, spre deosebire de cei din iad care, după *Judecata de Apoi*, vor rămâne pradă veșnică acelor chinuri pricinuite de osânda viermelui celui neadormit al conștiinței și focului care nu se va stinge (*Isaia* 66, 24) și a cărui lumină este ca o beznă oarbă (*Iov* 10, 12). Ocara și rușinea sufletelor din iad vor fi veșnice (*Daniel* 12, 2) după *Înfricoșătoarea Judecată*.

Cât privește locul în care se va face *Judecata de Apoi*, Sf. Apostol Pavel dezvăluie corintenilor că va fi în văzduh (*1 Corinteni* 15, 50-51; cf. și *1 Tesaloniceni* 4, 17), pe când prorocul Ioil o localizează în Valea lui Iosafat, nu departe de Ierusalim: „Și voi aduna

toate neamurile, zice prorocul, și le voi pogori pe ele în Valea lui Iosafat și Mă voi judeca cu ele acolo" (Ioil 4, 12).

De aceeași părere este și prorocul Iezechiel, care descrie destul de dramatic învierea oaselor uscate: „Oase uscate, ascultați cuvântul Domnului! [...] Iată, Eu voi face să intre în voi duh și veți învia [...] și veți ști că Eu sunt Domnul. [...] Astfel veți ști că Eu sunt Domnul, când voi deschide mormintele voastre și vă voi scoate pe voi, poporul Meu, din mormintele voastre. Și voi pune în voi Duhul Meu și veți învia și vă voi așeza în țara voastră" (Iezechiel 37, 4-5, 13-14). Oasele celor morți ca iarba vor odrăsli, spune și prorocul Isaia (66, 14). Fără aceste profeții, nimeni nu-și poate explica misterul bucuriei de Paști, preludiul învierii de obște, ca pregustare din harul transfigurării.

Timpul în care se va face *Judecata de Apoi* este ascuns până și lui Hristos ca Om. Însă Hristos ne atrage atenția de a fi cu luare-aminte la anumite semne care vor anticipa momentul: „Soarele se va întuneca și luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer și puterile cerurilor se vor zgudui" (Matei 24, 29). Și când vor începe să fie toate acestea, ne îndeamnă Mântuitorul, „prin-deți curaj și ridicați capetele voastre, pentru că

răscumpărarea voastră se apropie" (Luca 21, 28). Înaintea *Judecății de Apoi* trebuie să vină peste lume o transformare radicală, când se vor arăta un cer nou și un pământ nou, ca să poată primi pe Omul nou, transfigurat – Hristos.

Judecata se va face, afirmă Sf. Grigorie de Nyssa, pe baza argumentelor scripturistice: după legea conștiinței, pentru cei de dinainte de Lege (*Romani* 2, 14-15); după Legea lui Moise, pentru cei din seminția lui Israel (*Romani* 2, 12); și după Legea lui Hristos, pentru cei ai lui Hristos (*Ioan* 12, 48; *Romani* 2, 1-6; *Iacov* 2, 12). Necredincioșii vor fi judecați, probabil, după legea conștiinței, strâns legată de determinismul cosmologic, adică de ciclicitatea sau rostul zidirilor.

Rămâne revelatoare icoana *Înfricoșătoarei Judecăți*, care încorporează și expune toate elementele Evangheliei după Matei (25, 31-46).

De remarcat este faptul că, deși *Judecata de Apoi* este o lucrare a Sfintei Treimi, ea a fost încredințată lui Hristos: „Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului” (*Ioan* 5, 22). De aceea, întreaga făptură năzuiește spre Hristos ca scop ultim al existenței. Stăruitoare vor fi rugăciunile Maicii Domnului și ale Sf. Ioan Botezătorul, care vor cere îndurare pentru cei păcătoși, cum este

reliefat și în icoana *Deisis*; Sfinții Apostoli vor fi așezați pe douăsprezece tronuri, potrivit promisiunii (*Matei* 19, 28).

Sub tronul Judecății vor sta pergamentele cu sentințele dreptilor și ale păcătoșilor. „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii” (*Matei* 25, 34-40) va fi sentința pentru cei dintâi. Sentința păcătoșilor va fi fără echivoc: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolilor și îngerilor lui” (*Matei* 25, 41). Vor arde în foc păcătoșii și nimeni nu va putea să-i stingă (*Isaia* 1, 31). Stihiile (trupurile) lor aprinse se vor topi (*2 Petru* 3, 12); și toate acestea vor fi pentru că nu au vrut să-L vadă pe Hristos în fratele lor, atunci când a fost flămând, însetat, străin, gol, bolnav, în temniță și în suferință. Aceștia nu au voit să-L audă și nici nu au auzit strigătul lui Dumnezeu: „Milă voiesc” (*Osea* 6, 6).

Arhanghelul Mihail ține în mână dreaptă o sabie de foc, iar în stânga balanța judecății. Îngerii, mii de mii și miriade de miriade (*Daniel* 7, 9-10), țin în mâini cărțile în care sunt trecute faptele fiecărui om (*Apocalipsa* 20, 11-13). Alții trâmbează, anunțând ziua de pe urmă, învierea morților și începearea Judecății (*1 Tesaloniceni* 4, 16-17).

Viii și morții așteaptă sentința. Râul cel de foc (*Daniel* 9, 10), care iese de sub picioarele lui Hristos,

stă gata să înghită în vâlvătaia lui ceata demonilor și a celor care s-au făcut părtași lor.

Sfinții – strămoșii, patriarhii, profeții, apostolii, ierarhii, mărturisitorii, mucenicii, cuvioșii, împărații și toate sufletele adormite în dreapta credință – trăiesc deja slava zilei celei neînserate a împărăției veșnice, „fiindcă sfântul nu va mai fi judecat la Judecata de Apoi, căci a fost judecat încă de aici, de pe pământ, și luminat mai dinainte”, după cum scrie Sf. Simeon Noul Teolog (*Discursul X*).

Criteriul judecății ultime a lui Hristos va fi iubirea sau neiubirea aproapelui (*Luca 10, 25-37*). Iubirea creștină este imposibilitatea posibilă de a-L vedea pe Hristos în persoana celuiilalt, oricine ar fi – el sau ea –, și pe care Dumnezeu, în iconomia Sa veșnică și de nepătruns, a hotărât să-L introducă în viața noastră, fie și pentru câteva clipe; însă nu doar ca pe un simplu și trecător prilej de a face fapte bune sau de a ne antrena într-un exercițiu de filantropie, ci ca să pună început unei veșnice intimități – prin iubirea față de cel străin și adeseori necunoscut – cu Însuși Dumnezeu. Căci fiecare dintre noi a primit harul și darul iubirii lui Hristos cel veșnic. Dreapta judecată a lui Dumnezeu, despre care ne vorbește parabola din Evanghelia după Sfântul Matei (25, 31-46), redă sensul și înțelesul

vieții noastre și dezleagă marea taină a existenței omenești, cuprinsă în acest loghion: „Adevărat zic vouă: Întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut” (*Matei 25, 40*).

Așadar „siliți-vă cu atât mai vârtos să faceți temeinică chemarea și alegerea voastră” (*2 Petru 1, 10*), pentru „că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze” (*Ioan 9, 4*).

Desigur, permanentizând realitatea *Judecății de Apoi* în existența noastră și privind viața în perspectiva eshatologică a judecății, vom putea înțelege dimensiunea vrerii lui Dumnezeu, Care ne cere să-l îmbrăcăm pe cel gol, să-l hrănim pe cel flămând, să-i ostoim setea celui însetat, să-l găzduim pe cel fără de adăpost și să-l cercetăm pe cel bolnav sau pe cel aflat în temniță.

Împărăția lui Dumnezeu se poate dobândi doar cu un strop de apă și cu o firimitură de pâine, dacă sunt oferite cu iubire. Exact atât cât știm că are orice om nevoie. Sau, cum îndeamnă Sf. Serafim de Sarov: „Dă-i celui flămând pâinea pe care ai vrea să o mănânci tu”.

Pentru că ceea ce oferim noi celor în suferință, aceea ne va oferi Hristos, atunci când vom sta la masa Lui, după primirea sentinței Judecății de Apoi, la care, cum ne învață Sf. Ioan Gură de Aur, milostenia va șterge mulțime de păcate.

DUMINICA IZGONIRII LUI ADAM DIN RAI

„Unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta”

„Zis-a Domnul: Dacă veți ierta oamenilor greșelile lor, va ierta și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; iar dacă nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre. Când postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își întunecă fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor. Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție. Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură, ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta” (Matei 6, 14-21).

Textul rânduit de Biserică pentru a se citi în *Duminica Izgonirii lui Adam din Rai*, din Evanghelia după Matei, capitolul 6, versetele 14-21, face parte din *Predica de pe munte* și este o continuare a rugăciunii „Tatăl nostru”.

După ce Mântuitorul le-a vorbit apostolilor despre milostenie (*Matei* 6, 1-4) și rugăciune (*Matei* 6, 5-13), învățându-i inclusiv cum trebuie să se roage, în același context El le-a vorbit despre iertare și despre post ca adevărate comori ale sufletului: „De veți ierta oamenilor greșelele lor, ierta-vă și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșelele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelele voastre” (*Matei* 6, 14-15).

Comentând aceste versete, Sf. Maxim Mărturisitorul spune că sufletul care nutrește ură față de semenul său nu poate avea pace cu Dumnezeu. „Iar dacă acela nu vrea să se împace, adaugă el, atunci păzește-te măcar pe tine de ură, rugându-te pentru el și negrăindu-l de rău”⁷

Interessant este faptul că iertarea păcatelor fiecăruia dintre noi depinde exclusiv de capacitatea noastră de a-i ierta pe cei care ne-au greșit. Despre aceasta, Mântuitorul atenționează: „Căci cu judecata cu care judecați veți fi judecați, și cu măsura cu care măsurați vi se va măsura” (*Matei* 7, 2).

Este modul lui Dumnezeu de a gândi. Este un mod ireproșabil. Dacă ești om de bun simț în relație cu tine însuși, cu semenii și cu Dumnezeu și

⁷ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete despre dragoste*, în coll. *Filocalia sfințelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008, p. 135.

dacă mai ești și smerit, iertător, rugător și postitor, Îl poți sensibiliza pe Dumnezeu, poți câștiga bunăvoința lui Dumnezeu, tradusă prin Împărăția lui Dumnezeu. Pentru o astfel de atitudine, Dumnezeu te va recompensa acolo Sus. Iertarea de la Dumnezeu, afirmă părintele Petre Semen, este dependentă și direct proporțională cu iertarea pe care o acordăm noi semenilor noștri⁸.

Și după ce le-a vorbit apostolilor despre iertare, Hristos a abordat problema postului: „Când postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor” (*Matei 6, 16*).

Spiritul de vanitate este condamnat de Hristos. Iudeii trebuiau să postească o zi pe an pentru păcatele comise în timpul anului (*Leviticul 16, 29; 23, 27-32*). Este vorba de *Ziua Ispășirii – Yom Kippur*. După ieșirea din exil, ei obișnuiau să postească joia și luna. Aceste zile aminteau de urcarea și, respectiv, coborârea lui Moise de pe Sinai.

Însă de foarte multe ori, postul lor era ținut din dorința de a arăta oamenilor cât de postitori sunt. Și pentru a atrage atenția, își schimonoseau fața, ca să pară gălbejită și tristă, nu se spălau pe față, nu-și

⁸ Pr. Petre SEMEN, *Tâlcuiri evanghelice*, Ed. Trinitas, Iași, 2008, p. 215.

spălau părul, nu se pieptăneau. Posteau mai mult de dragul lumii decât de dragul lui Dumnezeu. Iată ce L-a determinat pe Iisus să le atragă atenția apostolilor asupra unui astfel de post păgubos: „Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție” (Matei 6, 17-18).

Nimic nu rămâne nerecompensat de Dumnezeu: „Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție”.

Ungerea capului cu untdelemn și spălarea feței în timpul postului erau semnul bucuriei postirii. A unge capul înseamnă a unge mintea cu Duhul Sfânt; iar a spăla fața înseamnă a-ți curăți trupul de tot ce-i păcătos, tâlcuiește Sf. Nicolae Velimirovici.

Comentând acest verset, Sf. Maxim Mărturisitorul scrie: „Fața noastră este viața, arătând, ca și vederea, cum suntem, după omul dinlăuntru. Aceasta poruncește Scriptura, să o spălăm, adică să ne curățim viața de toată patima păcatului. Iar capul este mintea noastră, pe care Scriptura poruncește să o ungem, adică să o facem să strălucească de cunoștința dumnezeiască”⁹.

⁹ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Întrebări, nedumeriri și răspunsuri*, în coll. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008, p. 280.

De ce le recomandă Hristos toate acestea apostolilor? Pentru că evreii, în zilele de post, omiteau a-și spăla fața și a-și unge părul capului cu untdelemn; ei preferau, mai degrabă, să-și presare cenușă pe cap, în semn de întristare, și să se îmbrace cu o haină ca un sac. Din păcate, un astfel de post nu va fi recompensat niciodată de Dumnezeu.

Dumnezeu vrea un post al minții, al inimii, al sufletului, dar și al trupului. Prorocul Daniel spune că trei săptămâni a petrecut în jale; bucate' bune n-a mâncat, n-a pus în gura lui carne, nici vin și cu miresme nu s-a uns (*Daniel* 10, 2-3). Dumnezeu vrea un post cu toată ființa, nu doar cu fața.

Și după ce le-a accesat înțelesul duhovnicesc al postului, Hristos, pentru că orientalii obișnuiau să-și îngroape avuțiile în loc să le împartă săracilor, le-a vorbit apostolilor despre adevăratele comori: „Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură” (*Matei* 6, 19-20).

Sf. Maxim Mărturisitorul învață că mintea, despărțindu-se de Dumnezeu și lipindu-se de cele materiale, sau se face dobitocească, ca una ce a

devenit iubitoare de plăcere, sau sălbatică, războindu-se cu cei din jur pentru acestea¹⁰.

Într-adevăr, comorile materiale ale acestei lumi sunt, potrivit Scripturii, sortite moliei, ruginii și carilor. De aceea, ele nici nu pot să ne aducă liniște, fericire, siguranță.

Comoara din cer depinde exclusiv de felul cum gestionăm comoara de fapte bune, aici pe pământ. Exegeții spun că prea multa îmbogățire naște molia și rugina îngâmfwării și a slavei deșarte.

Hoții care le fură sunt laudele care vin din afară, care sapă mintea și jefuiesc tezaurul virtuții. Furia acestor porniri, din păcate, nu cunoaște limite, căci, spune Mântuitorul, „unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta” (Matei 6, 21). Astfel de oameni sunt chinuiți. Nu mai au nici liniște duhovnicească, nici odihnă trupească.

Iacov I-a cerut lui Dumnezeu trei lucruri: să fie cu el, să-i dea pâine să mânânce și haine să se îmbrace (Facerea 28, 20).

Hristos numește mintea inimă. Desigur, unde se găsește tezaurul nostru, acolo se găsește și mintea noastră. Or, în măsura în care mintea noastră se alipește de lucrurile lumii, este robită de ele și, astfel, își pustiește sufletul de prezența lui Dumnezeu. Să nu fie!

¹⁰ SP. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete despre dragoste*, p. 95.

NIMIC NU RĂMÂNE NERECOMPENSAT DE DUMNEZEU

(*Meditație*)

Duminica aceasta aduce în atenția noastră ziua închiderii paradisiului și punerea lui sub paza heruvimilor cu sabie de foc. Primele trei capitole ale *Facerii* expun, fără economie de cuvinte, informații legate de om.

Opera de creare, realizată într-un mod progresiv, corespunde planului divin.

Referatul biblic ne arată că, după ce Dumnezeu, în primele cinci zile, a făcut cerul și pământul, lumina, mările, uscatul și vegetația, soarele, luna și stelele, după ce a binecuvântat apele și pământul ca să scoată ființe vii, în ziua a șasea l-a făcut pe om, zicând: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră” (*Facerea* 1, 26). Și l-a făcut Dumnezeu pe om „după chipul Său” (*Facerea* 1, 27).

Chipul este o icoană a originalului sau a arhetipului, pe când *asemănarea* este o identificare a icoanei cu arhetipul. Am putea spune că avem întipărit în noi, haric și personal, însuși chipul Fiului lui Dumnezeu. Însă asemănarea omului cu

Dumnezeu este un proces dinamic, pe care îl realizează fiecare potrivit liberului arbitru.

În al doilea capitol al *Facerii*, Moise, naratorul, prezintă amănunte legate de maniera în care a fost făcut omul: „Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie” (*Facerea* 2, 7). Am putea spune că natura omului este dublă: *materială* (țărâna) și *spirituală* (suflarea de viață). Omul a primit viață din viața lui Dumnezeu.

După ce Dumnezeu l-a făcut pe om, a sădit raiul, simbol al veacului viitor, după mărturia Sf. Simeon Noul Teolog, și a pus acolo pe Adam, omul pe care-l zidise. Sfântul Calist afirmă că paradisul era chipul omului dinlăuntru. Iar în mijlocul acestui paradis, supus simțurilor și materiei (Sf. Simeon Noul Teolog), prevalau doi pomi: pomul vieții și pomul care mijlocea cunoștința binelui și răului; prin ascultare ducea la binele vieții, iar prin neascultare cobora pe om la răul și întunericul morții (*Facerea* 2, 9).

Aici, Dumnezeu, ca un părinte, îi face o concesie lui Adam, spunându-i: „Din toți pomii din rai poți să mănânci. Iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit!” (*Facerea* 2, 16-17).

Fără îndoială, este vorba de o moarte spirituală, pentru că Adam, după ce a mâncat, a trăit până la 930 de ani. Dumnezeu nu Se poate contrazice!

Pomul acesta avea roade de tot felul, care nu se stricau și nu se împutăneau niciodată, tâlcuiește Sf. Simeon Noul Teolog.

Concesiunea lui Dumnezeu este condiționată de o singură opreliște; însă nu opreliștea îl va face pe om muritor, ci neascultarea, adică exercitarea liberei sale alegeri. Greșita întrebuintare a libertății de către om va fi cauzatoare de moarte.

În această atmosferă paradisiacă, Dumnezeu a găsit de cuviință să-i facă omului ajutor pe măsură, ca să nu fie singur (*Facerea 2, 18*). Și a adus Dumnezeu somn greu asupra lui Adam – Dumnezeu i-a dat somn greu ca să participe într-un mod profetic sau vizionar la opera de creare a femeii – și, dacă a adormit, a luat una dintre coastele lui și a plinit locul ei cu carne. Iar coasta luată din Adam a făcut-o femeie și a adus-o la Adam care, văzându-o, a rostit: „Iată aceasta-i os din oasele mele și carne din carnea mea” (*Facerea 2, 21-24*), prin aceasta vrând să arate înrudirea dintre ei. În această stare, ei aveau o frumoasă relație de comuniune și comunicare cu Dumnezeu.

Ne spune referatul că, deși erau amândoi goi, ei nu se rușinau (*Facerea 2, 25*). Nu se rușinau pentru

că erau învăluiți în haina de slavă a lui Dumnezeu, acea haină luminoasă de care ne vorbește una dintre cântările de la Botez: „Dă-mi haină luminoasă, Cel Ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină”.

Numai că un duh rău, vorbitor, care a lucrat prin șarpe, a suscitât curiozitatea femeii: „Dumnezeu a zis El, oare, să nu mâncați roade din orice pom din rai?” (*Facerea* 3, 1). Iar femeia a căutat să-i dea un răspuns, întrucât, fiind ea dintru început în omul creat, auzise atunci când Dumnezeu a pus interdicția: „Roade din pomii raiului putem să mâncăm; numai din rodul pomului celui din mijlocul raiului ne-a zis Dumnezeu: «Să nu mâncați din el, nici să vă atingeți de el, ca să nu muriți!»” (*Facerea* 3, 2-3).

Auzind cel rău răspunsul Evei, a căutat să strecoare în sufletul ei și mai adânc îndoiala și să-i cultive orgoliul egoist. De aceea, și-a schimbat tactica, încercând de această dată să-i aprindă femeii dorința de mărire și să o convingă că Dumnezeu ar avea interese egoiste, motiv pentru care nu ar vrea ca oamenii – mâncând din pom – să ajungă atotcunoscători. În acest sens, o asigură: „Nu, nu veți muri!” (*Facerea* 3, 4). Ba, mai mult, mâncând, vor fi dumnezei, pentru că „în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul” (*Facerea* 3, 5).

Eva este amăgită; ispititorul nu o minte, însă o face să uite sensul duhovnicesc al celor spuse de Dumnezeu. Iar odată cu aceasta va uita și de avertizarea că va muri. Or, atât timp cât Eva și-ar fi păstrat gândul la moarte, ea nu ar fi păcătuit, spune Sf. Vasile cel Mare.

Din păcate, niște poame și pofta nesăbuită ajung să hotărască soarta omului. Efectiv, aceste poame rup unitatea dintre Dumnezeu și om, dintre Adam și Eva. Mai mult, Eva, mama vieții, întinde mâna spre poamele morții. Astfel, aceasta, paradoxal, socotind că rodul pomului este bun de mâncat, nu numai plăcut ochilor la vedere și vrednic de dorit, pentru că dă știință, a luat din el și a mâncat și a dat bărbatului său și au mâncat amândoi (*Facerea 3, 6*).

Din acel moment, pentru ea nu a mai existat Dumnezeu. Își era sieși dumnezeu. Ba chiar se simțea stăpâna absolută a raiului. Promisiunea îngerului rebel, și anume că vor ajunge să cunoască binele și răul, s-a împlinit.

Dar la ce le-a folosit această cunoaștere? Scriptura spune: „Atunci li s-au deschis ochii la amândoi și au cunoscut că erau goi” (*Facerea 3, 7*). S-au golit de Dumnezeu și s-au făcut deșertți. Aceasta le-a fost singura descoperire, goliciunea. Văzându-se goi și,

mai ales, lipsiți de slava lui Dumnezeu, s-au ascuns printre pomii raiului (*Facerea 3, 8*).

Atunci, Dumnezeu, Care se plimba adesea prin rai, în răcoarea serii, neîntâlnindu-i, a strigat: „Adame, unde ești?” (*Facerea 3, 9*). Este o chemare adresată omului dintâi, spre aducere-aminte a ceea ce este și pentru ce a fost creat. Răspunsul lui Adam reflectă vina sa: „Am auzit glasul Tău și m-am temut, căci sunt gol, și m-am ascuns” (*Facerea 3, 10*). De rușine, s-a ascuns, a fugit de Dumnezeu. Iată la ce grad de cunoaștere îl adusesese păcatul lăcomiei. Încălcase singura interdicție care i-a fost impusă de Dumnezeu, devenind victima lăcomiei. Surprinzător, nu se ascunde pentru că a încălcat voia lui Dumnezeu, ci pentru că nu a vrut să apară gol în fața Lui. Nebunia trufiei!

Atunci, Dumnezeu i-a zis: „Cine ți-a spus că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit să nu mănânci?” (*Facerea 3, 11*). Oare Dumnezeu nu știa că Adam și femeia lui mâncaseră? Adam nu putea să ascundă adevărul. Se găsea în fața Adevărului Însuși. Însă cu toate acestea, a încercat să se disculpe: „Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, aceea mi-a dat din pom și am mâncat” (*Facerea 3, 12*). Se întâmpla ceva paradoxal: în loc să-și recunoască vina, înclina să-L acuze pe Dumnezeu.

La rândul ei, femeia, întrebată fiind, îl acuză pe șarpe: „Șarpele m-a amăgit și eu am mâncat” (*Facerea* 3, 13). Și indirect, pe Dumnezeu Care a creat șarpele.

Vina șarpelui era evidentă, în calitatea lui de instrument al răzvrătitului înger; de aceea, Dumnezeu l-a condamnat neîntârziat: să se târască și țărână să mănânce în toate zilele vieții lui (*Facerea* 3, 14). Să se târască el însuși prin țărână, pentru că el a fost cel care a dorit să târască chipul lui Dumnezeu în țărână și în cele întinate, explică Sf. Filotei Sinaitul.

Dumnezeu a pus vrăjmășie între cel care a lucrat prin șarpe (diavolul) și femeie (Eva); între sămânța șarpelui, care reprezintă răul colectiv, și sămânța ei, adică întreaga omenire, întregul neam omenesc care va avea de luptat cu acest rău, sub toate formele lui și căruia urma să-i zdrobească Răscumpărătorul capul – sediul gândurilor vrăjmașe la adresa lui Dumnezeu și a omului. Această zdrobire va însemna învingerea definitivă a răului.

Sentința prin care a fost condamnat consimțământul liber al femeii prevedea suferință: „Voi înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale; în dureri vei naște copii; atrasă vei fi către bărbatul tău și el te va stăpâni” (*Facerea* 3, 16).

Nici Adam nu a fost cruțat: „Pentru că ai ascultat vorba femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: «Să nu mănânci», blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale! Spini și pălămidă îți va rodi el și te vei hrăni cu iarba câmpului! În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce” (*Facerea* 3, 17-19).

Pe fondul acestei condamnări, Adam, cel care numise viețuitoarele după rațiunea de a fi a fiecareia (*Facerea* 2, 19-20), i-a pus femeii sale numele Eva (*Viață*), pentru că, de numele ei, Adam vrea să lege „nădejdea mântuirii”. Aceasta dovedește faptul că și după cădere omul și-a păstrat conștiința că viața și nu moartea este slava lui Dumnezeu, de care a fost chemat să se împărtășească.

Apoi, Dumnezeu le-a făcut celor doi îmbrăcăminte de piele și i-a îmbrăcat (*Facerea* 3, 21). I-a îmbrăcat Dumnezeu pe cei care, prin neascultare, se arătaseră a fi dezbrăcați de Dumnezeu. După care, Dumnezeu – în chip acuzator și ironic – a zis: „Iată, Adam s-a făcut ca unul dintre Noi, cunoscând binele și răul”.

Ironia nu a fost niciodată străină limbajului lui Dumnezeu, mai ales atunci când viza neascultarea

și nesupunerea omului față de El, cum spune părintele Dumitru Stăniloae. Iată, de pildă, cum apare ironia Sa în cartea *Leviticul*, în care se spune: „Dacă nici după aceasta nu Mă veți asculta și veți păși împotriva Mea, atunci și Eu cu mânie voi veni asupra voastră” (*Leviticul* 26, 27-28).

Dumnezeu îl muștră pe Adam, încercând prin aceasta să-l conștientizeze de nebunia idolatră sădită în el prin amăgirea șarpelui, afirmă Sf. Maxim Mărturisitorul. De fapt, în ce constă această atitudine idolatră? În înlocuirea ascultării de Dumnezeu cu pofta pe care le-a trezit-o privirea poamelor; năzuința duhovnicească după Dumnezeu – de altfel ontologică ființei umane – a fost înlocuită de o necesitate fiziologică exagerată, de o apucătură instinctivă, care va degrada persoana umană.

Și pentru ca nu cumva neascultătorii Adam și Eva să mănânce roade din pomul vieții și astfel să dăinuiască răul în veci, Dumnezeu i-a scos afară din paradis, „din grădina cea din Eden” (*Facerea* 3, 22-23), ca dintr-un palat împărațesc. Și, prin aceasta, din nemuritori au devenit muritori. Ei nu au pierdut doar starea de fericire, ci și locul în care s-au simțit fericiți.

Prin urmare, însuși contactul lor nemijlocit cu Dumnezeu a devenit unul limitat și condiționat. Asta cu atât mai mult cu cât trebuiau să-și ducă la îndeplinire canonul peste granița Edenului, ca niște exilați, pentru că nu au vrut să-și recunoască vina și să-și ceară iertarea cuvenită de la Dumnezeu, spune Sf. Simeon Noul Teolog.

Din acest motiv, accesul la viața veșnică, prin intermediul „pomului vieții”, le este interzis lor, dar și celor care trăiesc numai pentru trup (*Facerea* 6, 3), adică sunt robi ai cărnii.

Însă, deși drumul către pomul vieții a fost pus sub paza heruvimilor (*Facerea* 3, 24), roadele acestui pom, în Joia din Săptămâna Pătimirilor – dar și în cadrul fiecărei Sfinte Liturghii –, se dau în Sfântul Potir, așa cum a zis Hristos: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică” (*Ioan* 6, 54).

Din fericire, Întruparea, Crucea, Moartea și Învierea lui Hristos ne-au restaurat, iar prin Taina Sfântului Botez sufletul și trupul nostru s-au îmbrăcat în slava lui Hristos, cum spune Apostolul Pavel: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat” (*Galateni* 3, 27).

Prin Taina Sfântului Botez ni s-au redeschis porțile raiului. Intrarea depinde exclusiv de fiecare!

LUNI ÎN PRIMA SĂPTĂMÂNĂ A POSTULUI MARE

Despre post

În perioada primară, durata Postului Mare a variat de la o zi (Vinerea Pătimirilor) la două zile (Vinerea și Sâmbăta din Săptămâna Sfintelor Pătimiri), după care s-a trecut la trei zile, la șapte zile, ajungându-se în final la șase săptămâni.

La Ierusalim, în secolul al IV-lea, se postea timp de opt săptămâni. Iar în Apus, după mărturiile pelerinei Egeria (382-384), se postea patruzeci de zile. Practica postului de 40 de zile înaintea Sfintelor Paști a fost un proces de creștere graduală.

Diferența numărului zilelor de post era cauzată de modul diferit de a calcula timpul Învierii lui Hristos, consemnat în Sfintele Evanghelii astfel: Sfântul Matei (28, 1) – înainte de miezul nopții; Sfântul Ioan (20, 1) – după miezul nopții; Sfântul Marcu (16, 2) – la răsăritul soarelui. Dacă îl luăm în calcul pe Sf. Evanghelist Matei, rezultă o zi de post mai puțin față de Sfântul Ioan și cu două mai puțin față de Sfântul Marcu, știut fiind faptul că evreii împărțeau ziua în patru străji, a câte trei ore.

La Sinodul I Ecumenic (Niceea 325), postul de 40 de zile era deja cunoscut. În secolul al V-lea, Fericitul Augustin atribuie lungimea de 40 de zile a Postului Mare perioadelor de persecuție (306-323). Alții explică aceasta prin analogie cu postul lui Hristos din Pustia Carantaniei (*Matei* 4, 2). Sau, de multe ori, se face o paralelă cu postul pe care l-a ținut Moise (*Ieșirea* 34, 28), respectiv Ilie (*3 Regi* 19, 8).

Probabil că perioada de 40 de zile de post a început să fie ținută de creștini în timpul persecuțiilor, deoarece aceștia se refugiau în mănăstiri, urmând regulei de postire a călugărilor, care era foarte strictă. De asemenea, pustnicii și creștinii evlavioși țineau, încă din timpul secolului al III-lea, tradiția celor 40 de zile de post.

Astăzi, Postul Sfințelor Paști durează 7 săptămâni, împărțite astfel: 6 săptămâni (40 zile), de la *Lăsatul secului de brânză* până la *Sâmbăta Floriilor*, alcătuind Postul Păresimilor, iar din *Sâmbăta Floriilor* până în *Sâmbăta Paștilor* este postul Sfințelor Pătimiri ale Domnului.

Însă dincolo de această latură istorică, postul are o motivație scripturistică. Lucrurile mari s-au făcut întotdeauna, atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament, cu post și cu rugăciune.

În Vechiul Testament, Moise, după patruzeci zile de post, a primit teofania – arătarea lui

Dumnezeu – pe Sinai și Legea cea scrisă de degetul lui Dumnezeu; Ilie, la rândul său, L-a văzut pe Dumnezeu în adiere de vânt subțire; iar Enoh s-a înălțat la cer.

Iată cum ținea prorocul Daniel postul: „În vremea aceea, eu, Daniel, am petrecut trei săptămâni în jale. Pâine bună n-am mâncat, carne și vin n-am pus în gura mea și cu miresme nu m-am uns, până nu s-au împlinit trei săptămâni de zile” (*Daniel* 10, 2-3).

Prorocul Iezechiel povestește motivul pentru care Dumnezeu a pedepsit pământul Sodomei și Gomorei: „Iată care au fost fărădelegile Sodomei, sora ta, și ale fiicelor ei: mândria, îmbuibarea și trândăvia; iar mâinile săracului și ale celui nevoiaș nu le-au sprijinit” (*Iezechiel* 16, 49).

În Noul Testament, temeiul însuși al postului este postul Mântuitorului Hristos. De aici și *dimensiunea hristologică* a postului.

Nu putem exclude nici celelalte dimensiuni ale postului, *pneumatologică* și *eclesiologică*, îndreptățiți fiind și de faptul că Hristos, în timpul postului, a fost asistat de Duhul Sfânt, Care L-a și însoțit în pustie.

Cât privește *dimensiunea eclesiologică*, noi ținem post pentru că împreună cu noi ține post Biserica, dar și din ascultare față de Biserică. Acest lucru se

vede mai bine în cazul postului rânduit de episcopul Bisericii locale pentru unele calamități sau epidemii.

Deci în asceza noastră materială și spirituală nu suntem singuri. Noi nu parcurgem drumul postului ca indivizi izolați, ci ca membri ai Trupului tainic al lui Hristos, care este Biserica. Prin post, spune Sf. Serafim de Sarov, trupul încheie un armistițiu cu sufletul, ajutându-l pe acesta la împlinirea virtuților. Mărturie stau asceții și oamenii sfinți care și-au început drumul crucii cu rugăciune și post.

Postul este un prilej de eliberare a noastră de robia cărnii și a materiei, care tinde să se manifeste asupra sufletului, fiind astfel un act de creștere spirituală, spune părintele Dumitru Stăniloae. În acest sens, el curăță trupul și sufletul, cărora le vestejește poftetele, apropiindu-l pe om de Dumnezeu.

Desigur, nu poți să îți sfințești viața fiind sclavul materiei, adică netrecând examenul înfrânării. Iată cum cultivarea virtuților depinde și de atenția pe care o acordăm trupului.

Sf. Apostol Pavel spunea corintenilor: „Nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, Care este în voi, pe Care-L aveți de la Dumnezeu, și că voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț” (1 Corinteni 6, 19-20).

Prin post, cu mai mare înlesnire putem să ne descoperim identitatea spirituală, prețul nostru; să

ne descoperim ca fii ai lui Dumnezeu, ca temple ale Duhului Sfânt. De aceea, postul ar trebui să nu ocolească pe niciunul dintre fiii Bisericii, cu excepția celor care nu-l pot ține din motive obiective.

Când Biserica recomandă postul nu este absurdă, ci îl vrea pe om în control duhovnicesc în viața de zi cu zi. În Biserică nu există reguli absurde sau rigide. Canoanele care vizează postul au fost făcute *de* Biserică, *în* Biserică și *pentru* Biserică, însă pe un fundament scripturistic. De aici și flexibilitatea Bisericii de a dezlega posturile în anumite cazuri: pentru copii, pentru femeile însărcinate, pentru bolnavi, pentru cei săraci și, uneori, pentru situații mai aparte, cum ar fi cazul în care o țară sau un ținut trece prin secetă, război sau alte calamități.

Dar de la principiul scripturistic al postului nu are dreptul nimeni să se abată.

Când Sfânta Scriptură spune: „Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură” (Matei 15, 11), nu îndreptățește nepostirea, ci se referă – spun Sfinții Părinți – nu la rodul unui pom care a adus căderea strămoșilor, ci la ceea ce a însoțit rodul, adică pofta nestăpânită, care fără îndoială l-a spurcat pe om, îndepărtându-l de Dumnezeu.

Lăcomia lui Adam și a Evei le-a adus izgonire și moarte, care au necesitat intervenția lui Hristos,

Fiul lui Dumnezeu întrupat. Așadar refuzul postului naște căderea.

Sf. Apostol Pavel face o afirmație cu un înțeles pe muchie de cuțit: „Nu mâncarea ne va pune înaintea lui Dumnezeu. Că nici dacă vom mânca, nu ne priosește, nici dacă nu vom mânca, nu ne lipsește. Dar vedeți – Atenție! – ca nu cumva *această libertate a voastră* să ajungă poticnire pentru cei slabi” (1 Corinteni 8, 8-9), adică această libertate să ne arate împotrivi-tori voii lui Dumnezeu, Care este sfințirea noastră.

Sunt două condiții inseparabile postului: iertarea și rugăciunea. Nu poți să te angajezi într-o luptă având, deodată, mai mulți dușmani. Într-o astfel de luptă trebuie să fii un foarte bun strateg; a ierta înseamnă a așeza între tine și adversarul tău iertarea înțeleasă ca o rază a Împărăției Cerurilor, ca un semn al prezenței lui Dumnezeu între voi: „Că de veți ierta oamenilor greșelele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc” (Matei 6, 14).

Un post fără o iertare prealabilă a semenului este un post al demonilor. De aceea strigă profetul către noi: „Postiți post sfânt...” (Ioil 1, 14).

Tot în Sfânta Scriptură citim: „Când postești, unge capul tău și fața ta o spală” (Matei 6, 17); adică încearcă să-ți curățești viața (fața) ta de toată pata păcatului, iar mintea (capul) unge-o ca să o faci să

strălucească de cunoașterea lui Dumnezeu, tâlcuiește Sf. Maxim Mărturisitorul.

Eficiența postului presupune evlavie și discreție: „Să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău, Care este în ascuns” (*Matei* 6, 18). Dacă postești căutând slava cuiva, asemenea fariseilor, un astfel de post face scârbă lui Dumnezeu: „Voi postiți ca să vă certați și să vă sfădiți și să bateți furioși cu pumnul; nu postiți cum se cuvine zilei aceleia, ca glasul vostru să se audă sus. Este oare acesta un post care Îmi place?” (*Isaia* 58, 4-5).

Pentru ca postul să-și atingă scopul scontat, trebuie să fie însoțit de smerenie, de rugăciune și iertare. Numai un astfel de post ne mai poate întoarce în Rai!

Un post însoțit de mândrie și slavă deșartă nu aduce folos sufletului. Așadar stăruind în rugăciune, post și smerenie, Dumnezeu ne va împlini nenumăratele promisiuni făcute nouă!

MARȚI ÎN PRIMA SĂPTĂMÂNĂ A POSTULUI MARE

Despre pocăință

În limba greacă, actului de pocăință i se spune *μετάνοια*. De aici și cuvântul „metanie”, care simbolizează ciclul moarte-înviere. Desigur, este vorba de învierea omului din moartea păcatului.

Prin pocăință, omul, indiferent în ce etapă a vieții s-ar afla, își poate recâștiga strălucirea sa spirituală de la Botez. Sf. Efrem Sirul afirmă că pocăința ne urcă acolo de unde am căzut. Sf. Isaac Sirul consideră pocăința un har peste har, o a doua naștere din harul lui Dumnezeu, care s-a dat oamenilor după Botez.

Hotărârea de a nu mai păcătui, chiar dacă uneori nu este respectată în totalitate, este cea care accesează milostivirea lui Dumnezeu. Dumnezeu Însuși spune prin gura și, respectiv, pana profetului: „De vor fi păcatele voastre cum e cârmăzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face” (*Isaia 1, 18*).

Greșit-am, spus din adâncul inimii, este strigătul omului care vrea o înnoire prin îndreptare.

Sf. Nil Sinaitul spune: „Recunoaște că ai greșit și Dumnezeu îți va șterge păcatele”.

Da, numai că o astfel de îndreptare nu poate fi posibilă fără ajutorul lui Dumnezeu și fără dezlegarea duhovnicului. Hristos le-a spus apostolilor și, printr-înșii, preoților: „Luați Duh Sfânt! Căra veți ierta păcatele, le vor fi iertate” (*Ioan 20, 22-23*). Iată de ce ne spovedim la preoții duhovnici: pentru că lor le-a dat puterea dezlegării și iertării păcatelor.

Orice pocăință presupune spovedanie: „Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea” (*1 Ioan 1, 9*). Acum să nu se creadă că preotul se substituie lui Hristos. Nicidecum! Ci iertarea este dată în virtutea succesiunii apostolice și poruncii lui Hristos. Preoții acționează „ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (*1 Corinteni 4, 1-2*).

Omul este supus căderii, indiferent pe ce treaptă socială s-ar afla. Sf. Apostol și Evanghelist Ioan ne atrage atenția: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi” (*1 Ioan 1, 8*). Or, spovedania presupune iertarea păcatelor. „Fiule, iertate îți sunt păcatele tale!”, i-a zis Hristos slăbănogului (*Marcu 2, 5*).

Pocăința este un fel de negociere a omului cu Dumnezeu pentru viața de veci. Căderea și ridicarea lui David a presupus o dublă pocăință. Numai că David nu s-a rezumat la o pocăință de moment, ci a stăruit în ea. Mărturie în acest sens stă *Psalmul 50*, psalm ce cuprinde mărturisirea sinceră a păcatelor sale și care, de-a lungul timpului, a devenit un adevărat îndreptar de pocăință.

Un alt exemplu de pocăință îl constituie regele Manase, care „a făcut astfel de urâciuni, mai rele decât tot ce au făcut Amoreii care au fost înainte de el, și a vârat pe Iuda în păcat cu idolii lui” (4 *Regi* 21, 11). Însă mărturisindu-se și smerindu-se, a fost reprimat în rândul celor plăcuți lui Dumnezeu.

Iată ce spune *Cartea a 2-a a Cronicilor*: „Iar dacă s-a rugat, Dumnezeu l-a auzit și i-a ascultat rugăciunea lui și l-a adus înapoi la Ierusalim, în regatul său. Și a cunoscut Manase că Domnul este Dumnezeul cel adevărat” (2 *Paralipomena* 33, 13). De asemenea, și locuitorii cetății Ninive, devenită centru al nelegiuirilor, avertizați fiind de prorocul Iona despre iminenta lor pedeapsă, au părăsit toate obiceiurile cele rele. Ba mai mult, auzind de urgia lui Dumnezeu care îi aștepta, au adăugat pocăinței îmbrăcarea în sac și presărarea de cenușă pe capetele lor.

Și Noul Testament este bogat în modele de pocăință, pe care Sf. Andrei Criteanul, în finalul *Canonului Mare*, le sintetizează astfel: „Ca tâlharul strig Ție: pomenește-mă! Ca Petru plâng cu amar: iartă-mă, Mântuitorule! Strig ca vameșul, lăcrimez ca păcătoasa. Primește-mi tânguirea, ca oarecând pe a canaanencei. Canaanencei și eu urmând, strig: miluiește-mă, Fiul lui David! Mă ating de poală ca (femeia) cea căreia-i curgea sânge; plâng ca Marta și ca Maria pentru Lazăr. Alabastru cu lacrimi turnând pe capul Tău, Mântuitorule, ca niște mir, strig ca păcătoasa care cerea milă; rugăciune aduc și cer să iau iertare”.

Pocăința presupune o înnoire permanentă a vieții. În acest sens, Sf. Isaac Sirul recomandă ca în fiecare ceas din cele douăzeci și patru ale zilei să „cerem iertare pentru păcatele săvârșite”. Da, prin pocăință, spune Sf. Isaia Pustnicul, ne putem transfigura cu Lumina lui Hristos. Rețineți, pocăința luminează persoana!

Roadele pocăinței își află expresia cea mai concludentă în chipul Sf. Maria Magdalena, Pelaghia, Paisia, Taisia și Maria Egipteanca. Eforturile ascectice care au însoțit pocăința lor le-au făcut partașe, încă de pe pământ, vieții îngerești, ele fiind încredințarea noastră că Dumnezeu nu vrea

moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu; că Dumnezeu nu a așezat icoana slavei Sale pe chipul omului ca acesta să o întineze, ci pentru a-l face părtaș luminii Sale necreate.

Îndemnul lui Hristos dat femeii păcătoase: „Mergi; de-acum să nu mai păcătuiești!” (*Ioan* 8, 11) trebuie să fie îndemnul fiecărui preot duhovnic dat penitenților. Sau cel al profetului: „Întoarceți-vă, copii răzvrătiți, și Eu voi vindeca neascultarea voastră!” (*Ieremia* 3, 22).

Da, spovedania, pocăința și rugăciunea sunt remediile vindecării. De aceea, rugăciunea, pocăința, postul, privegherea, meditația trebuie să fie constantele vieții fiecărui credincios.

MIERCURI ÎN PRIMA SĂPTĂMÂNĂ A POSTULUI MARE

Despre rugăciune

Omul se roagă pentru că Însuși Hristos, ca Om, S-a rugat. *Rugăciunea arhierească*, consemnată în capitolul al 17-lea al Evangheliei sale de Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, stă mărturie în acest sens. Întreg capitolul redă rugăciunea lui Hristos pentru Sine, pentru apostoli și pentru toți cei ce cred, dar și pentru cei care vor crede în El. Textul cuprinde cele trei forme de rugăciune ale Bisericii: de laudă, de mulțumire și de cerere.

Sigur, nu a fost singura dată când Mântuitorul S-a rugat. El S-a rugat și cu multe alte prilejuri. Rugăciunii din Grădina Ghetsimani, Iisus îi adaugă privegherea, în fața căreia ucenicii Săi s-au arătat neputincioși.

Mulți spun că nu trebuie să ne rugăm pentru că Dumnezeu știe de ce avem nevoie. Da, deși Dumnezeu știe de ce avem nevoie totuși El așteaptă și din partea noastră un gest, o expunere smerită, rațională și – de ce nu – chiar stăruitoare a dorințelor noastre. Și atunci, întocmai unui prieten bun,

ne încredințează Mântuitorul, „îți va da cât îți va trebui” (cf. *Luca* 11, 5-8).

Hristos Însuși ne îndeamnă: „Cereți și vi se va da” (*Matei* 7, 7); adică, rugați-vă și vi se va da. Acum să nu se creadă că ori de câte ori cerem și primim. Nicidecum! Sunt nenumărate momente în viață când ni se pare că Dumnezeu nu ne ascultă, nu ne împlinește rugăciunea. Nici femeii canaanence nu i-a împlinit cererea imediat. De ce? Maniera lui Dumnezeu de a nu răspunde imediat cererii tale face parte din pedagogia Lui Dumnezeu; de multe ori, doar Se preface că nu ne aude, pentru a ne întări în stăruință. Sau, pur și simplu, uneori nu ne ascultă rugăciunea pentru că de multe ori felul în care Îi adresăm rugăciunea nu are capacitatea de a-L sensibiliza. Alteori, Dumnezeu ne refuză ceva care ar putea fi în dauna noastră. Da, niciodată Dumnezeu nu o să ne asculte o rugăciune care vizează răul cuiva.

Cât despre felul în care trebuie să ne rugăm, Mântuitorul Însuși ne-a învățat rugăciunea „Tatăl nostru”, care vizează existența noastră de aici și de dincolo.

Adesea ne războim, întrebându-ne: „Dar cât trebuie să ne rugăm?”. Răspunsul îl primim de la Sf. Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat!” (*1 Tesaloniceni*

5, 17). Focul rugăciunii trebuie să ardă permanent pe altarul sufletului. De ce? Pentru că rugăciunile neîncetate fac mintea mai puternică în lucrarea ei.

Desigur, aici este vorba de rugăciunea însoțită de credință. Mântuitorul Însuși a spus: „Toate câte cereți, rugându-vă, să credeți că le-ați primit, și le veți avea” (*Marcu* 11, 24). Sau, mai explicit: „Toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi” (*Matei* 21, 22; a se vedea și: 7, 7-12).

De aici reiese că o rugăciune făcută fără credință nu folosește la nimic. Nu ajută la nimic. Numai rugăciunea rostită pe fondul credinței face minuni. Sf. Ioan Scărarul numește o astfel de rugăciune „scaunul de judecată al lui Hristos”.

Dacă veți citi minunile săvârșite de Iisus, consemnate în Sfintele Scripturi, mai ales cele legate de vindecarea unor persoane, veți vedea că majoritatea dintre ele au fost săvârșite pe fondul credinței sau al voinței persoanelor în discuție.

Rugăciunea, ca să fie ascultată de Dumnezeu, trebuie să fie sinceră, curată și nepătimașă. Sfântul Teognost spune că numai dintr-o astfel de rugăciune izvorăsc virtuțile enumerate de Sf. Apostol Pavel în *Epistola către Galateni* (5, 22-26): dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facearea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția.

Dacă rugăciunea nu este însoțită în mod exclusiv de smerenie, de dragoste și de bunătate, ea este o rugăciune făcută în van. O astfel de rugăciune este asemenea rugăciunii fecioarelor neînțelepte care, pentru că nu au avut în inimile lor untdelemnul credinței, care este lucrarea virtuților prin Duhul Sfânt, au fost lăsate afară, neprimind nicio recompensă pentru osteneala lor.

Rugăciunea ce se săvârșește înăuntrul inimii, însoțită de trezvie, accesibilizează tainele Împărăției lui Dumnezeu. Sf. Apostol Pavel spune celor din Corint că omul lăuntric primește prin rugăciune „cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască” (2 Corinteni 12, 4).

Desigur, orice lucrare trebuie săvârșită cu nădejdea dobândirii rodurilor. Rugăciunea este barometrul cu care se măsoară intensitatea trăirii noastre duhovnicești. Dacă citim Sfânta Scriptură, constatăm că revelațiile, atât în vremurile vechi-testamentare cât și în cele nou-testamentare, au avut loc în vremea rugăciunii. De ce? Pentru că numai prin rugăciune – expresie a trăirii noastre în Duhul Sfânt – aducem în suflet bunăvoința luminoasă a lui Dumnezeu și sălășluirea Lui întru noi.

Întrebarea este: Ce minune poate face rugăciunea în sufletul nostru? Sufletul, prin rugăciune,

devine o adevărată biserică; biserica lui Dumnezeu cel adevărat. Într-adevăr, se oglindește în el Biserica cea una și sfântă, care prin sobornicitatea sau comuniunea ei dă putere rugăciunii fiecărui credincios. Iar cel ce se roagă sporește în sine când știe că rugăciunea lui este însoțită de rugăciunea altora; mai mult, de rugăciunea întregii Biserici, adică a cetelor de sfinți și îngeri, care laudă neîncetat pe Dumnezeu.

Numai prin rugăciune, în care sunt ascunse toate vistieriile dragostei, ni se împărtășesc puterea mai presus de fire, învățătura mai presus de lume și darurile negrăite și minunate ale Sfântului Duh.

Or, dobândind o astfel de bogăție a darurilor negrăite și minunate ale Sfântului Duh vom putea să fim, întocmai sfinților, împreună cu Hristos, în Împărăția Sa.

JOI ÎN PRIMA SĂPTĂMÂNĂ A POSTULUI MARE

Despre Rugăciunea Sf. Efrem Sirul

„Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie (*o metanie*).

Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-l mie, robului Tău (*o metanie*).

Așa Doamne, Împărate, dăruiește-mi ca să-mi văd greșelile mele și să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat ești în vecii vecilor. Amin (*o metanie*).

Și după rugăciunea aceasta, se zic aceste patru stihuri, iarăși în trei stări, cu 12 închinăciuni:

Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului (*o închinăciune*).

Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul (*o închinăciune*).

Cel Ce m-ai zidit, Dumnezeule, mântuiește-mă (*o închinăciune*).

Fără de număr am greșit, Doamne, iartă-mă (*o închinăciune*)”.

Rugăciunea Sf. Efrem Sirul (306-373) reprezintă o invocare, bine structurată, a programului vieții

duhovnicești propuse de *Triod*. Ea marchează perioada Postului Mare, când întreaga ființă umană, suflet și trup, face pocăință. Trupul participă, prin metanii și închinăciuni, la rugăciunea sufletului, iar sufletul se roagă *prin* și *în* trup.

Rugăciunea Sf. Efrem Sirul recapitulează, într-un mod unic, toate elementele pozitive și negative ale pocăinței. Autorul se roagă lui Dumnezeu ca să fie protejat de duhul a patru dintre cele opt patimi trupești (mândria, slava deșartă, iubirea de arginți, desfrânarea, invidia, lăcomia, mânia, lenea) și să i se trimită în schimb duhul a patru virtuți sufletești (curăția, smerenia, răbdarea și dragostea). Știut este faptul că duhul virtuții este mai luminat decât virtutea în sine, în cazul virtuților, iar duhul păcatului este mai întunecat decât patima sau păcatul în sine.

Primele cuvinte ale rugăciunii: „Doamne și Stăpânul vieții mele” sunt o sinteză a versetelor 1 și 4 din *Înțelepciunea lui Isus Sirah*, capitolul 23. Ele surprind misterul inaccesibil al lui Dumnezeu, Care devine prin Întrupare „Stăpânul vieții mele”, izvorul ei.

Prima parte a rugăciunii redă obstacolele ce trebuie îndepărtate din drumul spre desăvârșire; desigur, cu ajutorul lui Dumnezeu. El este singurul Care poate îndepărta de la noi „duhul trândăviei,

al grijii de multe, al iubirii de stăpânire și al grăirii în deșert". Aceste patimi arată relația degradată a omului cu Dumnezeu, cu sine și cu aproapele, precum și cu cele ale lumii.

Trândăvia este moartea și surparea sufletului și a minții; este defăimarea lui Dumnezeu, spune Sf. Simeon Noul Teolog. Sf. Ioan Casian consideră trândăvia moartea tuturor virtuților. Sf. Simeon Noul Teolog face o afirmație demnă de toată atenția: „Dacă Dumnezeu i-ar îngădui trândăviei să lucreze împotriva noastră după puterea ei, niciunul nu ne-am mântui”.

Există o trândăvie a trupului și alta a sufletului. Trândăvia trupului – lenea – vizează nelucrarea celor necesare traiului, pe când trândăvia sufletului, la care face referire *Rugăciunea Sf. Efrem Sirul*, vizează nelucrarea poruncilor lui Dumnezeu. Și într-un caz, și în altul, trândăvia te înstrăinează de Dumnezeu. Biruirea trândăviei stă în puterea lui Dumnezeu, însoțită de credința și voința noastră.

Grija de multe este o dominantă a omului lacom, a omului nebun (*Luca 21, 34*). Deși Hristos a spus: „[...] și cine va zice (fratelui său): nebunule, vrednic va fi de gheena focului” (*Matei 5, 22*); în acest caz, o astfel de constatare nici măcar nu cade sub incidența cuvintelor Mântuitorului.

Grija de multe este semnul împătimirii de cele materiale: „Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei” (*Matei* 6, 34; a se vedea și: *Luca* 10, 41-42). Ea conduce la negarea existenței lui Dumnezeu, căci „[...] grijile veacului și înșelăciunea bogăției și poftetele după celelalte pătrunzând în ei [cei împătimiți, n.n.], înăbușă cuvântul și îl fac neroditor” (*Marcu* 4, 19), dar și la risipirea de sine și îngreunarea inimii (*Luca* 21, 34). Cu alte cuvinte, „lăsați-I Lui toată grija voastră, căci El are grijă de voi” (*1 Petru* 5, 7).

Iubirea de stăpânire este fondatoarea infernului (*Isaia* 14, 13-14; *2 Petru* 2, 3-4). Ea este o prerogativă a stăpânitorului lumii acesteia (*Ioan* 12, 31) și a pricinuitorului căderii oamenilor (*2 Corinteni* 11, 3). Momentul ispitirii în pustiul Carantaniei stă mărturie în acest sens (*Luca* 4, 1-13). Idolatrizarea iubirii de stăpânire duce la pierderea comuniunii cu Dumnezeu: „[...] Nu știți oare că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu” (*Iacov* 4, 4). Omul nu poate sluji la doi domni (*Matei* 6, 24).

Grăirea în deșert este profanarea chipului lui Dumnezeu în om, pentru că Dumnezeu Însuși se descoperă omului drept Cuvântul (*Ioan* 1, 1).

Cuvântul rostit aduce cu el ceva din ființa celui care îl rostește. Or, Cuvântul lui Dumnezeu este Dumnezeu Însuși, iar cuvântul omului ar trebui să fie omul însuși.

Grăirea în deșert este expresia unui lăuntru stricat, care se vatămă pe sine, vatămă pe cei care ascultă și, nu în ultimul rând, pe cel clevetit. Este fiica urii, explică Sf. Ioan Scărarul. Relaționând cu unul ca acesta, nu ai decât pagubă; îți ucizi sufletul.

După enumerarea patimilor stricătoare de suflet, Sf. Efrem Sirul ne aduce în atenție icoana a patru duhuri ale virtuților care-l urcă pe omul duhovnicesc la Dumnezeu: duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei.

Curăția stă la începutul tuturor virtuților și se referă la curăția sufletului, în Duhul Sfânt, de patimi și păcate. Dumnezeu, pe cei curați cu inima îi fericește, oferindu-le șansa de a-L vedea (*Matei* 5, 8). Fără îndoială, o astfel de curăție omul o are exclusiv cu ajutorul lui Dumnezeu, singurul care poate curăți inima omului cu focul iubirii aprins de El în inimă. Doar într-o astfel de inimă Dumnezeu Își înscrie Legile Sale, întărește Sf. Maxim Mărturisitorul.

Smerenia este poarta Împărăției lui Dumnezeu, afirmă Sf. Ioan Scărarul. A fi smerit înseamnă a

nu mai avea voie proprie, ci a te lăsa în seama lui Dumnezeu. Smerenia este semnul supremei iubiri a lui Dumnezeu, adaugă același sfânt. Este o rezultată a cunoașterii de sine.

Sf. Simeon Noul Teolog o consideră darul lui Dumnezeu. Ca exemplu pozitiv de smerenie este smerenia lui Iisus Hristos și a sfinților. Smerenia îți creează dependență de Dumnezeu. Te ține permanent conectat la Dumnezeu. Smerita cugetare, vorbirea smerită, purtarea smerită și zdrobirea inimii sunt doar câteva dintre mijloacele care călăuzesc la adevărata smerenie, învață Sf. Grigorie Sinaitul. Nu poți dobândi slava lui Dumnezeu în tine fără o prealabilă smerenie.

Răbdarea este o constantă a mântuirii; potrivnica iubirii de stăpânire. Știut este faptul că, fără răbdare în suferințe, necazuri și încercări, nu se poate intra în Împărăția lui Dumnezeu. Răbdarea înnoiește sufletul: „Până la o vreme va suferi cel îndelung-răbdător, după aceea îi va răsări veselie” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 1, 22). Da, este vorba de veselia din Împărăția cerurilor. Întreaga viață a Mântuitorului, cu precădere Săptămâna Patimilor, surprinde punctul maxim al acestei virtuți.

Dragostea este plinătatea a toată virtutea, care începe *Aici* și culminează *Dincolo*. Începutul

dragostei este renunțarea la lucrurile temporare; mijlocul ei este curățirea minții și a inimii, iar sfârșitul ei este iubirea mai presus de fire a lui Dumnezeu, precum și dorința unirii cu El, spune Sf. Nichita Stithatul.

Sf. Calist Patriarhul o creionează astfel: după calitate, iubirea este asemănarea cu Dumnezeu; după lucrare, este o beție a sufletului; iar după însușire, este izvorul credinței, adâncul fără fund al îndelungii-răbdări și marea smerenie.

Credința este strâns legată de nădejde, iar nădejdea este urmată de dragoste; din acest motiv, cel ce nu are dragoste nu poate dobândi nădejdea, iar cel lipsit de nădejde este lipsit implicit de credință. Și dacă nu există cauzele iubirii, nu poate exista nici iubirea, conchide Sf. Simeon Noul Teolog. Dacă vrei să Îl ai pe Dumnezeu Treime în sufletul tău, iubește necondiționat: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui” (*Ioan 14, 21*).

Iubirea de Dumnezeu atrage după sine iubirea de aproapele: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții” (*Ioan 13, 35*).

Desigur, virtuțile pe care le enumeră rugăciunea își au punctul de plecare în credința fiecăruia. În fiecare cerere ne recunoaștem drept creaturi ce viază printr-o suflare care vine din profunzimile sufletului nostru, ca sediu al Împărăției lui Dumnezeu.

Ultima cerere a rugăciunii recapitulează, într-o formă mai concisă, cele cerute în partea a doua a rugăciunii, aducându-ne în atenție unul dintre cele mai perfide păcate – „osândirea aproapelui”. Iată ce spune: „Așa, Doamne Împărate, dăruiește-mi ca să-mi văd greșelile mele și să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat ești în vecii vecilor!”. Într-adevăr, judecata aproapelui, chiar și în cazul în care ne-a greșit, trebuie lăsată pe seama lui Dumnezeu. Numai El, Cel Care cunoaște тайнеle omului, este în măsură să se pronunțe obiectiv. Neosândirea aproapelui este semnul credinței în dreptatea lui Dumnezeu.

Rugăciunea Sf. Efrem Sirul este însoțită de meta-nii și închinăciuni, semnul manifest al pocăinței, secundate de patru stihuri scripturistice rostite, fiecare în parte, de trei ori:

„Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului” (cf. Luca 18, 13).

„Dumnezeule, curățește-mă pe mine, păcătosul” (cf. Luca 5, 12).

„Cel Ce m-ai zidit, Dumnezeuule, mântuiește-mă” (cf. *Psalmi* 118, 73).

„Fără de număr am greșit, Doamne, iartă-mă” (cf. *Psalmi* 40, 4).

Primele două stihuri surprind zbuciumul conștiinței vameșului și, respectiv, a leproșului, încărcate de păcate; următoarele două redau strigătul de nădejde al psalmistului. Teamă din primele două stihuri este convertită de nădejdea în milostivirea lui Dumnezeu.

Concluzionând, rugăciunea în sine, ca de altfel toată perioada postului, vrea să ne ofere adevărata bucurie a vieții trăite în Hristos. Este o perioadă imbold pentru trezirea și revitalizarea duhovnicească a sufletului, care vrea să încheie cu trupul un armistițiu, prin rugăciune, post și pocăință.

VINERI ÎN PRIMA SĂPTĂMÂNĂ A POSTULUI MARE

Despre Liturghia Darurilor mai înainte sfințite

Sfinții Părinți – în cadrul Sinodului de la Laodiceea (364-383) – au hotărât, prin *Canoanele* 49 și 51, ca în Postul Sfințelor Paști, în fiecare săptămână, de luni până vineri, să nu se mai săvârșească Sfânta Liturghie, iar pomenirea Sfinților Mucenici să nu se mai facă decât sâmbăta și duminica, în cadrul *Sfintei Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur*, respectiv a *Sf. Vasile cel Mare*. Astfel, de luni până vineri urma să nu se mai săvârșească Sfânta Liturghie, ci doar cele șapte Laude, aceste zile devenind *zile aliturgice*.

Hotărârile Sinodului amintit se întemeiau pe o veche tradiție a Bisericii. Papa Inocențiu I (401-417), într-o epistolă adresată episcopului Decențiu de Eugubium, scria că, după o tradiție apostolică, Sfânta Liturghie nu trebuie să se săvârșească în ultimele două zile din Săptămâna Sfințelor Pătimiri, adică în zilele de vineri și sâmbătă. Mulți creștini însă din evlavie, doreau să se împărtășească și în alte zile decât sâmbăta și duminica, în special miercuria și vinerea, după cum se obișnuia

în Asia Mică, în timpul Sf. Vasile cel Mare. Așa se face că în unele biserici s-a format obiceiul de a se păstra o parte din Darurile sfințite în cadrul Sfintei Liturghii, săvârșite sâmbăta sau duminica, pentru împărtășirea credincioșilor în celelalte zile de post, respectând astfel, pe de o parte, hotărârile Sinodului de la Laodiceea și, pe de altă parte, rigurozitatea postului în zilele de miercuri și vineri.

Pentru ca ajunarea aspră din aceste zile să nu fie întreruptă, împărtășirea avea loc seara, imediat după slujba Vecerniei. Dacă la început, ritualul împărtășirii în zilele aliturgice era foarte simplu, acesta s-a dezvoltat treptat, dobândind o solemnitate din ce în ce mai accentuată, slujba Vecerniei fiind unită cu anumite părți din rânduiala Sfintei Liturghii.

Această nouă slujbă a primit numele de *Liturghia Darurilor mai înainte sfințite*, întrucât, deși în cadrul ei nu se aducea jertfa cea fără de sânge totuși avea loc împărtășirea credincioșilor. Pe scurt, am putea spune că este o Liturghie căreia îi lipsește *Anafora* sau rugăciunea pentru sfințirea Darurilor.

Originea și vechimea acestei Sfinte Liturghii nu pot fi stabilite cu certitudine. Este sigur că a apărut inițial în Orient, fie în jurul Ierusalimului, fie în Siria, fie în Imperiul Bizantin. Rânduiala ei s-a conturat în secolele V-VI, ulterior hotărârilor Sinodului de la Laodiceea. Ea este atestată, pentru prima

dată, într-o cronică pascală de origine alexandrină, scrisă în 645. În această cronică se menționează că Heruvicul *Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite* – „Acum Puterile îngerești...” – a fost introdus în cult de patriarhul Serghie al Constantinopolului, în 617. Definitivarea tipicului *Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite* a avut loc în cursul secolului al VII-lea, deoarece Sinodul Trulan (692) consfințează, prin *Canonul 52*, întrebuințarea și generalizarea ei. Astfel, *Liturghia Darurilor* urma să se săvârșească „în toate zilele Postului Patruzecimii, afară de sâmbăta și duminica și de Buna-Vestire”.

Autorul primei forme a Sfintei Liturghii numită a *Darurilor mai înainte sfințite* nu este cunoscut. Tradiția bisericească o atribuie fie Sfântului Iacov, ruda Domnului și primul episcop al Ierusalimului, fie Sfântului Petru, Sfântului Marcu, Sf. Atanasie cel Mare sau Sf. Vasile cel Mare, Sf. Epifanie de Salamina ori Sfântului Gherman I, patriarhul Constantinopolului (secolul al VIII-lea).

Tradiția siriană consideră că ea a fost alcătuită de patriarhul Sever al Antiohiei (511-518), iar cea apuseană o atribuie Sf. Ioan Damaschin. Însă majoritatea manuscriselor din secolul al XII-lea îl menționează ca autor pe Sf. Grigorie cel Mare, numit și Dialogul, papă al Romei († 604), care a petrecut mult timp (578-584/585) în Orient, ca nunțiu

papal-apocrisiarh al papei Pelagiu al III-lea la Constantinopol. Nu există însă niciun argument istoric în favoarea acestei ipoteze.

Este posibil ca această tradiție să aibă la bază o eventuală contribuție a Sf. Grigorie Dialogul la sistematizarea în scris a *Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite*. Cel mai probabil, întocmirea rânduiei *Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite* este o lucrare colectivă ce stă sub semnul anonimatului, așa cum apare și în *Canonul* 52 al Sinodului Trulan și cum, de altfel, sunt și celelalte Sfinte Liturghii, atribuite Sf. Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur; se știe, de pildă, că aceasta din urmă este numită de însuși Sf. Ioan Gură de Aur ca fiind a *Sfinților Apostoli*, nume sub care era de altfel cunoscută în Antiohia vremii sale.

Sfânta Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite este, așadar, o rânduială intermediară între păstrarea Sfintelor Daruri peste an și împărțășirea zilnică, pe care credincioșii o practicau în vechime. Aceasta ne încredințează de faptul că întreg cultul creștin sau rânduiala liturgică a Bisericii are în centrul său pe Hristos cel răstignit și înviat. De altfel, această centralitate a lui Hristos o oglindește, deopotrivă, și propovăduirea apostolică a Evangheliei, și mărturisirea baptismală a celor ce primeau Botezul creștin.

POMENIREA CELOR ADORMIȚI

*Dragostea pentru cei adormiți
străpunge veșnicia!*

Aproape în toate religiile lumii se întâlnește convingerea că existența omului nu se termină odată cu moartea. Pe această credință, de altfel, se întemeiază și cultul morților, adică legătura spirituală pe care o au cei vii cu cei morți din neamul lor și nu numai, prin rugăciuni, rituri și ceremonii, prin jertfe și fapte de milostenie sau prin alte diverse acte, considerate ca fiind de folos celor adormiți.

În amintirea morților iluștri, evreii, aflăm consemnat în *Judecători* 11, 40, își plângeau morții patru zile pe an. Tradiția aceasta s-a păstrat, de altfel, până astăzi. Evreii rostesc rugăciuni pentru cei morți de patru ori pe an: în *Ziua Împăcării*, la *Paști*, la *Cincizecime* și la *Sărbătoarea Corturilor*.

În cartea *Tobit* (4, 17) și în profeția de la *Ieremia* 16, 7 se arată că vechii evrei făceau ospete funerare și pomeni de pâine și de vin la morminte. Ba mai mult, Iuda Macabeul a strâns bani și i-a trimis la templul din Ierusalim ca să se aducă jertfe pentru

iertarea păcatelor eroilor morți pe câmpul de luptă (2 Macabei 12, 43-46).

În creștinism, grija pentru cei adormiți este fundamentală. Cultul morților începe cu înmormântarea lui Iisus. Aprofundând credința în nemurirea sufletului și în existența unei judecăți universale, căreia îi sunt supuse toate sufletele după moarte, religia creștină micșorează, mai mult decât oricare alta, frica de moarte. Moartea nu mai este nici trecerea în neantul nirvanei budiste, nici locul de groază și de întuneric în care rătăcesc fără odihnă umbrele sau fantomele morților, ca în tar-tarul păgân evocat în *Dialogurile* lui Lucian sau în *Purgatoriul* și *Infernul* lui Dante, ci trecerea într-o existență superioară, în care sufletul își găsește liniștea și fericirea eternă în nemijlocita apropiere de Hristos cel înviat din morți. În atare situații, moartea este primită de creștini cu liniște. Pentru ei, moartea este adormire, scrie Sf. Apostol Pavel (1 Corinteni 15, 20; 1 Tesaloniceni 4, 13), odihnă și bucurie.

Rugăciunile pentru cei adormiți le găsim în textele celor mai vechi Liturghii care s-au păstrat: a Sfântului Iacob, a Sfântului Marcu, în Liturghia armeană și în toate Liturghiile Bisericii Orientale Vechi.

În Liturghiile ortodoxe de astăzi sunt încadrate mai ales în partea finală a marii rugăciuni a Sfintei Jertfe, parte numită *diptice* sau *rugăciuni de mijlocire generală pentru vii și pentru morți*.

Rugăciunile pentru cei adormiți sunt în strânsă legătură cu judecata particulară și cu starea sufletului de după ea, până la Judecata de Apoi. Situația celor morți, ajunși în chinurile iadului, rămâne pe seama rugăciunilor Bisericii. Este o datorie sfântă a fiecărui creștin să păstreze comuniunea cu cei morți în Hristos.

Prin pomenirea celor adormiți, fie la trei sau nouă zile, fie la trei sau șase săptămâni, fie la trei, șase ori nouă luni, fie în fiecare an până la șapte ani, realizăm o comuniune a Bisericii luptătoare cu Biserica biruitoare, cu cei care întru fericită adormire au încheiat călătoria acestei lumi. De altfel, pomenirea morților probează iubirea fiecăruia față de semenii.

Coliva, în jurul căreia facem pomenirea, simbolizează trupul celui care moare și învie întocmai bobului de grâu (1 *Corinteni* 15, 36-38). Datina de a face colivă datează din secolul al IV-lea, fiind legată de o minune săvârșită de Sf. Mare Mucenic Teodor Tiron în timpul împăratului Iulian Apostatul.

Tradiția afirmă că acest împărat, dorind să întineze prima săptămână de post din Postul Sfințelor

Paști, a poruncit ca toate alimentele din piață să fie stropite cu sângele jertfelor aduse idolilor. Atunci Sfântul Teodor, după mărturia patriarhului Nectarie al Constantinopolului, s-a arătat în vis arhiepiscopului Eudoxie (360-369), deconspirând intenția împăratului și sfătuindu-l să fiarbă grâu, pentru a-l împărți creștinilor, izbăvind-i astfel de idolatrie.

Colacul închipuie veșnicia. Prin aducerea colacilor exprimăm năzuința noastră de a adera la darul lui Dumnezeu cel fără de început și fără de sfârșit, spre dobândirea vieții de veci. Vinul aduce aminte de aromatele și balsamul cu care a fost uns trupul Mântuitorului. Lumânările care însoțesc aceste jertfe simbolizează credința în nemurire.

Pomenile au menirea să ușureze sufletele celor morți. Din păcate, uneori se transformă, în mod greșit, în mese de familie, care nu mai au nicidecum sensul de milostenie, spre paguba sufletului celui răposat.

Slujba de pomenire – parastasul – este mijlocul prin care noi ne alăturăm, prin rugăciune, celui răposat și ne înfățișăm lui Dumnezeu cu rugăciunile noastre, pentru ca El, singurul în măsură, mai ales dacă în viață nu s-a spovedit niciodată, să ierte păcatele celui adormit.

În cursul anului, există trei sâmbete în care sunt pomeniți toți cei adormiți. În aceste zile se înalță rugăciuni către Dumnezeu nu numai pentru cei apropiați, din neamul nostru, pe care îi știm, ci și pentru cei care, morți în condiții vitrege sau neștiuți de nimeni, oriunde în această lume și din toate timpurile, n-au avut, poate, parte de slujba de înmormântare și de pomenirile cuvenite.

Cea dintâi este sâmbăta dinaintea Rusaliilor – *moșii de vară*, când Biserica face pomenirea morților și se roagă ca ei să se bucure de darurile Sfântului Duh, a Cărui pogorâre se prăznuiește în ziua următoare.

Cea de-a doua este sâmbăta dinaintea *Lăsatului sec de carne pentru Postul Sfintelor Pătimiri* – *moșii de iarnă*, când Biserica încearcă să-L sensibilizeze pe Dreptul Judecător în relație cu sufletele celor adormiți și să le așeze într-o desfătare cea făgăduită. Pomenirea morților în Postul Mare se face până în sâmbăta de dinaintea *Floriilor*. În *Săptămâna Pătimirilor* nu se fac pomeniri!

Cea de-a treia este sâmbăta dinaintea *Lăsatului sec pentru postul Crăciunului* – *moșii de toamnă*, când Biserica face pomenirea părinților, moșilor și strămoșilor noștri, din veac adormiți.

Desigur, Biserica a rânduit pomenirea morților și în celelalte sâmbete, când rugăciunea se

face în comun, prin săvârșirea Sfintei Liturghii și, respectiv, a parastasului de obște. Însă pentru cei adormiți ne putem ruga în orice zi, fie acasă, fie la biserică, fie la morminte.

De ce se fac pomenirile sâmbăta? Pentru că este ziua în care Hristos a stat cu trupul în mormânt, iar cu sufletul S-a pogorât la iad (1 Petru 3, 18-19; 4, 6), ca să-i elibereze din el pe toți cei din veac adormiți. Este ziua recreării și a restaurării, a biruinței celor ce au făcut din lumea aceasta un triumf al morții. Însă motivul acestor rugăciuni îl veți afla mai explicit din predica la *Duminica Înfricoșătoarei Judecăți*.

Cei adormiți nu sunt uitați, ci ei sunt pomeniți la fiecare Sfântă Liturghie; sâmbăta, îndeosebi, se săvârșesc parastase, de multe ori însoțite de Sfânta Liturghie, prin care Dumnezeu este rugat să le dăruiască celor plecați Dincolo, fericirea cea veșnică. Este dovada dragostei care nu-i uită pe cei care nu mai sunt și care este mai puternică decât moartea. Dragostea trece dincolo chiar de pragul mormântului. Dragostea străpunge veșnicia!

DUMINICA ÎNTÂI DIN POST

Chemarea lui Filip și a lui Natanael la apostolat

„În vremea aceea a vrut Iisus să plece în Galileea și a găsit pe Filip. Și i-a zis Iisus: Urmează-Mi! Iar Filip era din Betsaida, din cetatea lui Andrei și a lui Petru. Filip a găsit pe Natanael și i-a zis: Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege și prorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret. Și i-a zis Natanael: Din Nazaret poate fi ceva bun? Filip i-a zis: Vino și vezi. Iisus a văzut pe Natanael venind către El și a zis despre el: Iată, cu adevărat, israelit în care nu este vicleșug. Natanael l-a spus: De unde mă cunoști? A răspuns Iisus și i-a zis: Mai înainte ca Filip să te cheme, te-am văzut când erai sub smochin. Răspuns-a Natanael: Rabbî, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Împăratul lui Israel! Iar Iisus i-a zis: Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi? Mai mari decât acestea vei vedea. Și a grăit: Adevărat, adevărat zic vouă, că de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului” (Ioan, 1, 43-51).

Evangelhia din această duminică relatează episodul chemării lui Filip și a lui Natanael la apostolat. Împărăția cerurilor era un deziderat al Fiului lui

Dumnezeu, anticipat prin gura prorocilor, deziderat care trebuia realizat. Or, pentru împlinirea acestuia, Mântuitorul avea nevoie de ucenici care să vorbească mulțimilor despre învățătura cea nouă. Așa se face că El Și-a ales oameni dispuși a fi educați în spiritul noii învățături. Cum cărturarii, saducheii și fariseii corupeau și perverteau spiritual masele, fiind imuni la strigătele prorocilor, Iisus a preferat să-Și aleagă ucenici nu din rândul iudeilor din Iudeea, ci din rândul galileenilor (*Matei 4, 18-23; Marcu 1, 16-20; Luca 5, 1-11*). De altfel, încă de pe vremea când Iisus se afla în ținutul Iordanului, la îndemnul lui Ioan Botezătorul, Ioan și Andrei, ucenicii acestuia, I s-au alăturat lui Iisus. Lor li s-au adăugat Petru și Iacov, frații acestora (*Matei 4, 18-22; Ioan 1, 35-42*).

După Botez, Iisus l-a chemat la apostolat pe Filip (*Ioan 1, 43*), iar acesta, la rândul lui, l-a adus pe Natanael (*Ioan 1, 45-51*). Filip era din Betsaida, din cetatea lui Andrei și a lui Petru (*Ioan 1, 44*). Cât privește chemarea lui la apostolat, nu a fost premeditată. Iisus i-a spus: „Urmează-Mi”. Și el, imediat, a dat curs chemării.

Entuziasmat de cele ce i se întâmplaseră, Filip l-a găsit pe Natanael și „cunoscându-l iubitor de osteneală și de stăruință” – spune Sf. Chiril al Alexandriei – i-a vestit: „Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege și prorocii, pe Iisus,

fiul lui Iosif din Nazaret" (*Ioan 1, 45*). Da, Îl aflase pe Cel despre Care s-a scris în Lege și în proroci. Dar ca să afli pe cineva, presupune ca mai întâi să-l cauți. Asta înseamnă că Filip L-a aflat pe Iisus după îndelungi căutări. Putem spune că el era dintre cei care așteptau venirea Domnului.

Cât privește afirmația legată de Nazaret, știm că Mântuitorul, la fel ca regele David, S-a născut în Betleem (*Miheia 5, 1*), dar a fost crescut în Nazaret (*Luca 2, 39*).

Filip a dorit ca bucuria de a-L fi găsit și cunoscut pe Domnul, dincolo de faptul că a dat curs chemării, să fie împărtășită. Și când Filip, plin de uimire și bucurie, i-a spus lui Natanael că L-a aflat pe Domnul, acesta, oarecum sceptic, i-a răspuns: „Din Nazaret poate fi ceva bun?”. O întrebare de bun simț, mai ales că Nazaretul nu dăduse până atunci niciun proroc; din el nu se născuse vreo personalitate. Or, profeția viza Betleemul și nicidecum Nazaretul. Numai că, în cele din urmă, s-a dovedit că și din Nazaret poate ieși ceva Bun.

Faima lui Iisus se răspândise în toată Siria (*Matei 4, 24*). Devenise o persoană de notorietate. Și pentru a-l lăsa să se convingă singur, Filip i-a sugerat: „Vino și vezi” (*Ioan 1, 46*). Cel mai sigur răspuns era El Însuși.

Filip era conștient de faptul că o eventuală întâlnire cu Iisus îl va convinge pe Natanael să creadă că El este „Acela despre Care au scris Moise în Lege și prorocii” (*Ioan 1, 45*); să creadă că El este Dumnezeu.

Și când Iisus l-a văzut pe Natanael, a zis despre el: „Iată, cu adevărat, israelit în care nu este vicleșug” (*Ioan 1, 47*). Înseamnă că israelitenii erau din fire vicleni. De remarcat este faptul că, pentru Iisus, Natanael era o carte deschisă. El i-a văzut inima și a citit în ea. I-a cunoscut sufletul, deși Natanael avea rezerve în ceea ce privește Nazaretul, ca loc de baștină al lui Iisus. Natanael citise cărțile sfinte și era convins că ele nu mint. Mai degrabă înclina să creadă că Filip era într-o eroare în ceea ce privește locul nașterii lui Iisus. Mirat de cele ce i se întâmplau, Natanael l-a pus o întrebare menită să dezvăluie adevărul: „De unde mă cunoști?” (*Ioan 1, 48*). Curios, Natanael voia să știe de unde îl cunoaște Iisus și dacă nu cumva Filip l-ar fi vorbit despre el. Atunci, Iisus i-a risipit bănuiala: „Mai înainte de a te chema Filip, te-am văzut când erai sub smochin” (*Ioan 1, 48*).

În psalmi se spune: „Tu ai cunoscut șederea mea și scularea mea; Tu ai priceput gândurile mele de departe [...] Că încă nu este cuvânt pe limba mea, și iată, Doamne, Tu le-ai cunoscut pe toate [...] Tu m-ai zidit și ai pus peste mine mâna Ta [...]”

Unde mă voi duce de la duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi?" (*Psalmi* 138, 2-7).

Sf. Ioan Gură de Aur spune că i-a văzut sub smochin când vorbeau despre El. Deci Iisus îl cunoștea, nu pentru că Îi vorbise cineva despre el, ci pentru că El era Dumnezeu și, ca Dumnezeu, nu putea să nu-l cunoască; Dumnezeu îi cunoaște și *ne* cunoaște pe toți. Așa că, bine ar fi să fim atenți la ceea ce spunem, la ceea ce gândim și la ceea ce facem. Vorbele lui Iisus, deși puține, i-au atras atenția lui Natanael și, pe fondul înțelegerii lor, Natanael, tresăltând de bucurie, I s-a adresat: „Rabbi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești regele lui Israel” (*Ioan* 1, 49). Natanael, impresionat de cele întâmplate, Îl numește învățător și Îl mărturisește ca Fiu al lui Dumnezeu și rege al lui Israel. Natanael mărturisește atât mesianitatea, cât și divinitatea Lui.

Atunci Iisus a făcut câteva afirmații cu răsunet peste veacuri: „Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi? Mai mari decât acestea vei vedea. Și i-a zis: Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului” (*Ioan* 1, 50-51). Iisus l-a asigurat pe Natanael că va spori în credință pe măsură ce va vedea cele care vor urma.

Cuvântul care pecetluiește credința lui Natanael se îndreaptă de această dată către toți, spunându-le că vor vedea pe îngerii lui Dumnezeu, urcând și coborând peste Fiul Omului, adică slujindu-I și împlinind poruncile Lui, spre mântuirea celor care vor crede în El. Scriptura stă mărturie în acest sens.

Întâlnirea dintre Iisus și Natanael a întărit convingerea apostolilor și, respectiv, a ascultătorilor că El este Fiul lui Dumnezeu, că El este Dumnezeu. Și ca Dumnezeu, nu se limita doar la cunoașterea gândurilor oamenilor, ci El Însuși atenționează: „Lucruri mai mari decât acestea vei vedea”.

După acest moment, Iisus, însoțit de cei șase apostoli și de Maica Domnului, a luat parte la nunta din Cana Galileei (*Ioan 2, 1*), după care S-a retras, ce e drept, pentru scurt timp, în Capernaum (*Ioan 2, 12*).

Sosind Paștile iudeilor, Mântuitorul, însoțit doar de câțiva din grupul celor șase – probabil că se referă la grupul celor trei (Petru, Iacov și Ioan) care L-au însoțit și cu alte ocazii – S-a dus la Ierusalim. După un timp mai îndelungat, ei s-au întors în Galileea, prin Samaria (*Ioan 4, 3-4*). Ajunși în Galileea, ucenicii au cerut lui Iisus să-i slobozească la casele lor. Și potrivit dorinței acestora, Iisus i-a lăsat să plece, sub rezerva că nu peste mult timp îi va chema pentru totdeauna.

ICOANELE – IMAGINI VĂZUTE ALE NEVĂZUTULUI

(*Meditație*)

Duminica Ortodoxiei, proclamată pe 11 martie 843, reprezintă încununarea efortului Sinoadelor Ecumenice de limpezire a exprimărilor dreptei credințe și de condamnare a tuturor învățăturilor ereziarhilor și iconoclaștilor din primele opt secole de existență ale creștinismului. Nu trebuie însă să se creadă că în *Duminica Ortodoxiei* ne-am numit pentru prima dată ortodocși. Nicidecum!

Biserica de la început se numea „Biserica lui Dumnezeu” (*Fapte* 20, 28), expresie care – de altfel – a fost păstrată de Părinții Apostolici și de urmașii lor, între care Tertulian (160-240), Origen (185-~254) și Ciprian al Cartaginei (~200-~258). Numai că, în timp, cerințele confesionale au determinat precizarea că „mărirea” (*doxa*) lui Dumnezeu, prezentată în Sfintele Evanghelii de Mântuitorul Iisus Hristos, trebuia ținută și urmată „drept”, adică, am spune noi, cu acrivie sau scumpătate, ca să folosim expresia părinților duhovnicești, dar și a Sf. Apostol Pavel (*Galateni* 2, 14 și *2 Timotei* 2, 15), care propune în acest sens cuvântul grecesc *orthos*.

Exemplul paulin este urmat de Sf. Iustin Martirul (≈100-165), care susține unirea celor două cuvinte, *orthos* și *doxa*, în noul termen *orthodoxos*. Clement Alexandrinul (≈215) folosește verbul *orthodoxaxin* – „a preamări corect”, iar Origen elaborează substantivul *orthodoxia*, care se traduce „dreaptă credință” sau „dreaptă mărire”. Termenul a fost utilizat de Sfinții Părinți la toate Sinoadele Ecumenice, numite pe bună dreptate „sinoadele ortodocșilor”, participanții fiind considerați „stâlpii Ortodoxiei”.

Însă înțelesul duhovnicesc al Ortodoxiei ni-l lămurește Însuși Mântuitorul Iisus Hristos, în marea Sa cuvântare de despărțire: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (*Ioan* 14, 6). Ortodoxia nu este o doctrină abstractă, ci ea este învățătura lui Hristos, legătura vie a omului cu Dumnezeu, în Hristos. Spiritualitatea sa, cultul ortodox, însuși duhul ei de comuniune păstrează tezaurul apostolic al credinței, nezdruccinat de reforme și contrareforme¹¹.

Duminica Ortodoxiei este ziua numelui Bisericii și a credinței noastre. Restabilirea cultului sfintelor icoane a fost cea mai mare minune a credinței ortodoxe, după cum arată *Stihira* Utreniei: „Astăzi

¹¹ Milan ȘESAN, „Despre Ortodoxie și catolicitate”, în: *Ortodoxia*, XIII (1961), 2, pp. 155-156.

s-a arătat zi plină de bucurie și de veselie, că luminează lumina dogmelor celor prea adevărate și strălucește Biserica lui Hristos, împodobindu-se acum cu înălțarea sfintelor icoane și cu strălucirile chipurilor, și se face credincioșilor unire de Dumnezeu dăruită”.

Încă din primele veacuri creștine, sfintele icoane, fie ale Mântuitorului, fie ale Maicii Domnului, fie ale Sfinților Apostoli – considerate a fi spațiu haric de întâlnire cu Dumnezeu și cu sfinții Săi –, au fost pictate, cinstitute și mărturisite.

Îndoiala a început odată cu apariția ereziilor sau învățăturilor de credință greșite, izvodite de cei care nu puteau înțelege Întruparea Mântuitorului (gnosticii) sau umanitatea și dumnezeirea lui Iisus Hristos, exagerând sau diminuând afirmarea uneia dintre cele două firi (arienii, macedonienii, maniheii).

Pe fondul acestor nepriceperi, ereticii, schismaticii și cei de o rătăcire cu ei au atacat cultul sfintelor icoane, dezmembrând și creând dispute între Bisericile din Răsărit aproape trei sute de ani.

Apărătorii sfintelor icoane au fundamentat cinstirea lor și justetea iconografiei creștine pe faptul Întrupării Cuvântului: icoanele, la fel ca și Scriptura, sunt expresii ale inexprimabilului; sau cum afirmă

Sf. Apostol Pavel: „chipul lui Dumnezeu celui nevăzut” (*Coloseni* 1, 15).

Această realitate se datorează revelației lui Dumnezeu, care s-a împlinit în Întruparea Fiului: „Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălăsluit între noi”, mărturisește Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, în Evanghelia sa (1, 14). Iată ce glăsuiește și *Condacul* praznicului: „Cuvântul Tatălui cel necuprins, din tine, Născătoare de Dumnezeu, S-a cuprins Întrupându-Se, și chipul cel întinat la chipul cel dintâi întorcându-l, cu dumnezeiasca podoabă l-a amestecat. Deci mărturisind mântuirea, îl închipuim cu fapta și cu cuvântul”¹².

Întruparea Mântuitorului, Fiul lui Dumnezeu, L-a făcut să fie văzut și atins de oameni, dar și descris în cuvinte și în culori de cei care au încercat să-I redea chipul după mărturiile care s-au păstrat în *Sfânta Tradiție*, memoria vie a Bisericii. Primele icoane, reprezentându-L pe Iisus drept Păstorul cel Bun, apar încă din perioada în care creștinii celebrau Sfânta Liturghie în catacombe, din cauza persecuțiilor.

Icoanele nu sunt idolii interziși de Dumnezeu în cea de-a doua poruncă (*Ieșirea* 20, 4; *Deuteronomul*

¹² ***, *Triodul*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 183.

5, 8), cum erau chipurile cioplite în lemn ale evreilor, înaintea cărora cădeau și li se închinau zicând: „Izbăvește-mă, că tu ești dumnezeul meu!” (*Isaia* 44, 17)? Categorie nu!

Icoana redă o realitate istorică, o realitate verificabilă din punct de vedere istoric, așa cum este Întruparea Domnului, Răstignirea, Moartea și Învierea Sa, Nașterea Sa din Sfânta Fecioară, viața de sfințenie a celor care au crezut în El și L-au mărturisit, uneori chiar cu prețul vieții. Or idolul, argumentează Sf. Maxim Mărturisitorul, este rodul închipuirii și al imaginației; idolii redau nu o lume reală, ci una virtuală.

Nici Dumnezeu nu a fost împotriva icoanelor; ba chiar i-a poruncit lui Moise: „Să faci doi heruvimi de aur; [...] între cei doi heruvimi Mă voi descoperi ție și îți voi grăi de toate câte am a porunci prin tine fiilor lui Israel” (*Ieșirea* 25, 18-22). Așa se face că, pe perdeaua care despărțea sfânta de sfânta sfințelor, erau făcute, potrivit poruncii, chipuri de heruvimi, țesute cu multă iscusință (*Ieșirea* 26, 31-36).

Dumnezeu S-a arătat apoi în chipuri văzute. Deci icoanele au corespondent în realitatea teofaniilor relatate de Sfânta Scriptură. Având corespondent în realitatea verificabilă și nu în imaginația unora, ele sunt, atunci când vrea Dumnezeu, făcătoare de

minuni sau izvorătoare de mir, în timp ce idolii sunt alcătuiți fictive, inexistente.

Înțeleptul Solomon s-a conformat aceluiași porunci la zidirea templului: „Pe toți pereții templului de jur împrejur, pe dinăuntru și pe dinafară, a făcut chipuri săpate de heruvimi, de copaci, de finici și de flori îmbobocite” (3 Regi 6, 29). Înaintea acestor chipuri, iudeii aduceau arderi de tot și jertfe de împăcare (3 Regi 3, 15), se închinau și preamăreau pe Dumnezeu în cântări (Psalmi 137, 2), tămăduiau și ardeau miresme (Ieșirea 30, 1-8) și aprindeau candelile (Ieșirea 27, 20-21).

Oamenii, fiind din neamul lui Dumnezeu (cf. Fapte 17, 28), „prin firea lor doresc frumosul”, afirmă Sf. Vasile cel Mare. Probabil din acest motiv psalmistul David dorea ca să locuiască „în casa Domnului în toate zilele vieții” (Psalmi 26, 7-8).

Și Mântuitorul, însoțit adesea de apostoli și ucenici, S-a rugat în templul din Ierusalim, dar nu a considerat aceste „chipuri” a fi idoli, desființându-le, așa cum a desființat legea talionului, jertfele de animale ș.a., deoarece „toate acestea sunt în scrisoarea insuflată de la Domnul” (1 Paralipomena 28, 19).

Dacă pe unele Iisus le-a desființat pentru că țineau de trecutul poporului ales, cu aceste chipuri ale celor cerești a procedat cu totul altfel. Și

aceasta pentru că ele țineau de cele viitoare. Oare nu El a spus că îngerii vor anunța sfârșitul lumii și Judecata? Și nu tot îngerii au anunțat și Învierea Sa și I-au însoțit Înălțarea la cer? Așadar cinstirea sfintelor icoane ține de perspectiva eshatologică pe care a adus-o lumii Hristos – Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Sf. Teodor Studitul ne învață că și „cel desăvârșit are nevoie de chip, de icoană, așa cum are nevoie de carte pentru Evanghelie”. În *Faptele Sfinților Apostoli* se spune că până și umbra lui Petru vindeca pe cei bolnavi și alunga duhurile necurate (*Faptele Sfinților Apostoli* 5, 15-16).

Când Sf. Apostol Pavel a spus celor din Areopag că „nu trebuie să socotim că dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite de meșteșugul și de iscusința omului” (*Faptele Sfinților Apostoli* 17, 29), nu s-a referit la icoană, ci a vrut să le arate atenienilor că Dumnezeu este imaterial. Fiind imaterial, „nimeni nu L-a văzut vreodată”, ci doar numai „Fiul cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (*Ioan* 1, 18).

Prin Întruparea lui Hristos (*Ioan* 1, 14), „Care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui [a Tatălui, n.n.] [...] a șezut de-a dreapta slavei, întru cele prea înalte” (*Evrei* 1, 2-3), L-am cunoscut pe Tatăl; ba chiar întreaga Sfântă Treime, din moment ce „întru

El locuiește, trupește, toată plinătatea dumnezeirii” (Coloseni 2, 9). Hristos Însuși a întărit: „Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Cel Ce M-a trimis pe Mine” (Ioan 12, 45). Paul Evdokimov conchide: „Chipul lui Hristos este fața omenească a lui Dumnezeu Tatăl, iar chipul luminos al lui Dumnezeu întors spre oameni este cel al lui Hristos”¹³.

Misterul icoanei este o revelație care se adresează numai omului credincios, omului hrănit „cu cuvintele credinței și ale buneii învățături” (1 Timotei 4, 6), așa cum s-a adresat și Sfinților Părinți de la Sinodul al VII-lea Ecumenic (787), ținut la Niceea, pe vremea împărătesei Irina, și celor de la Constantinopol (843), pe vremea împărătesei Teodora a Bizanțului și a patriarhului Metodie, care au încercat să pună stavilă „martiriului icoanei”.

Ce bine ar fi dacă glasul Sfinților Părinți s-ar face auzit ereziarhilor, dar mai ales iconoclaștilor contemporani, făcându-i să înțeleagă că noi nu ne-am închinat vreodată și nu ne închinăm la icoane, ci în fața icoanelor. Nu adorăm, supra-cinstim sau cinstim materia din care sunt făcute (chipul are numai numele originalului, dar nu și natura sa, mărturisesc Părinții Sinodului al

¹³ Paul EVDOKIMOV, *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, Ed. Meridiane, București, 1993, p. 19.

VII-lea Ecumenic), ci ființele reprezentate pe ele: pe Dumnezeu – Căruia I se cuvine adorare; pe Maica Domnului – care este „mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită fără de asemănare decât serafimii” și căreia i se cuvine supracinstire; pe sfinții îngeri și pe toți sfinții, prietenii lui Dumnezeu (cf. *Luca* 12, 4), cărora li se cuvine cinstire.

Astfel, icoana ne trimite la viziunea *Apocalipsei*: „Iisus Hristos, Martorul cel credincios, Cel întâi-născut din morți și Domnul împăraților pământului. [...] Iată, El vine cu norii, și orice ochi îl va vedea, și-L vor vedea și cei ce L-au împuns, și se vor jeli din pricina Lui toate semințiile pământului. Așa! Amin” (*Apocalipsa* 1, 5 și 7).

DUMINICA A II-A DIN POST

Vindecarea slăbănogului

„În vremea aceea, intrând iarăși Iisus în Capernaum, după câteva zile s-a auzit că este în casă. Și îndată s-au adunat așa de mulți, încât nu mai era loc nici înaintea ușii, iar Dânsul le grăia cuvântul lui Dumnezeu. Și au venit la El, aducând un slăbănog, pe care-l purtau patru oameni. Dar, neputând ei din pricina mulțimii să se apropie de El, au desfăcut acoperișul casei unde era Iisus și, prin spărtură, au coborât patul în care zăcea slăbănogul. Iar Iisus, văzând credința lor, i-a zis slăbănogului: Fiule, iertate îți sunt păcatele tale! Și erau acolo unii dintre cărturari, care ședeau și cugetau în inimile lor: Pentru ce vorbește Acesta astfel? El hulește. Cine poate să ierte păcatele, fără numai singur Dumnezeu? Și îndată, cunoscând Iisus cu duhul Lui că așa cugetau ei în sine, a zis lor: De ce cugetați acestea în inimile voastre? Ce este mai ușor, a zice slăbănogului: Iertate îți sunt păcatele, sau a zice: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă? Dar ca să știți că putere are Fiul Omului a ierta păcatele pe pământ, a zis slăbănogului: Zic ție: Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta! Și s-a ridicat îndată și, luându-și patul, a ieșit înaintea tuturor, încât erau toți uimiți și preamăreau pe Dumnezeu, zicând: niciodată n-am văzut așa ceva” (Marcu 2, 1-12).

Minunea vindecării slăbănogului din Capernaum este relatată de sinoptici astfel: *Matei* 9, 1-8; *Marcu* 2, 1-12 și *Luca* 5, 17-26.

Sf. Evangheliști Marcu și Luca expun episodul imediat după momentul vindecării unui lepros, deci înaintea intrării Mântuitorului în ținutul gherghesenilor, pe când Sf. Evanghelist Matei relatează minunea după momentul izgonirii Mântuitorului din acel ținut.

Într-un timp relativ scurt, Mântuitorul a revelat oamenilor trei puteri nebănuite: asupra naturii, asupra demonilor și asupra păcatului și a bolii. Minunea adusă în atenția noastră îl are ca protagonist pe un slăbănog din Capernaum (cf. *Matei* 9, 1); am putea spune că este vorba despre un consătean al Mântuitorului.

Capernaumul era numit „cetatea Sa” (*Matei* 9, 1; a se vedea și: *Matei* 4, 13; *Marcu* 1, 21). Fără îndoială că slăbănogul Îi era cunoscut Mântuitorului; un paralytic însă altul decât cel de la scăldătoarea Vitezda, despre care face vorbire doar Sf. Evanghelist Ioan (5, 2, 5).

Spre deosebire de paralyticul de la Vitezda, bolnav de 38 de ani și lipsit de orice fel de ajutor, cel din Capernaum ne este prezentat ca fiind înconjurat de dragostea și afecțiunea a patru prieteni. În

lupta lui cu suferința nu era singur; patru îl slujeau, purtându-l pe umerii lor. Paralicul de la Vitezda a fost vindecat de Hristos datorită voinței lui: „Voiești să te faci sănătos?” (*Ioan 5, 6*), pe când pe cel din Capernaum, Hristos l-a vindecat grație credinței celor patru care îl purtau. Credința lor a fost remediul, leacul vindecării slăbănogului.

Textul evanghelic surprinde lămurit momentul: „Văzând credința lor, (Hristos) i-a spus slăbănogului: Fiule! Iertate îți sunt păcatele tale!” (*Matei 9, 2*). Este primul om iertat din lume. Desigur, puterea de a ierta a preluat-o Biserica de la Întemeietorul ei, prin Apostoli (*Ioan 20, 23*).

Pentru Dumnezeu, cei patru erau transparenți; le-a putut vedea credința. Credința celor patru în puterea dumnezeiască a lui Iisus reiese și din modul lor insistent de a ajunge în casa din Capernaum, în care Mântuitorul Își rostea predica.

Nu era pentru prima dată când Iisus vindeca pe fundamentul credinței altora. Așa a vindecat pe sluga sutașului din Capernaum (*Matei 8, 5-13*), pe femeia ce avea scurgere de sânge de doisprezece ani, în drum spre casa lui Iair (*Matei 9, 20-22*), pe fiica femeii canaanence (*Matei 15, 21-28*) și pe mulți lunatici, surzi și muți (*Matei 9, 32; 15, 30; 17, 14-18*). Desigur, Mântuitorul a vindecat pe mulți și din milă (*Matei 8, 16*).

Sf. Evangheliști Marcu (2, 4) și Luca (5, 19) spun că cei patru, negăsind loc pe unde să-l introducă în casă, din pricina mulțimii venite din toate satele Galileei, Iudeei și Ierusalimului, s-au suit pe acoperișul locuinței în care se afla Iisus de câteva zile și, desfăcându-l, l-au lăsat pe slăbănog cu patul în mijlocul casei, înaintea lui Iisus. Ne este cunoscut faptul că, la evrei, casele aveau o parte a acoperișului rabatabilă și erau prevăzute cu o scară exterioară, cu un parapet protector din cărămidă. De obicei, pe acoperișul casei, evreii, când aveau oaspeți, montau corturi în care se putea dormi sau, de multe ori, puneau la uscat bumbac, în ș.a.

Cât privește patul slăbănogului, exegeții spun că era un pat format dintr-un schelet, probabil din lemn sau din metal, rabatabil, prevăzut cu o plasă pe care se puneau o saltea subțire.

Cauza slăbănogirii erau păcatele: „Îndrăznește, fiule! Iertate sunt păcatele tale!” (Matei 9, 2), i-a spus Mântuitorul, întrerupându-și pentru puțin timp cuvântul. Hristos, iertându-i păcatele, l-a vindecat mai întâi sufletește, iar apoi l-a vindecat și trupește.

Simțindu-l timorat, Mântuitorul i s-a adresat ca un părinte: „Îndrăznește, fiule!”. Prin acest mod de adresare, Hristos l-a asigurat pe paralytic că nici prezența lui și nici insistențele celor patru care îi

purtau patul nu au fost supărătoare. Maniera de adresare a Mântuitorului – „Îndrăznește, fiule!” – a fost ca un balsam pe sufletul lui.

Deși nu era zi de sâmbătă, ceea ce a atras atenția a fost faptul că Mântuitorul i-a spus paralizicului: „Iertate sunt păcatele tale!”. Este cunoscut faptul că între boală și păcat există o legătură causală – ca de la cauză la efect.

În accepțiunea cărturarilor, slăbănogirea ar fi putut fi vindecată de orice om cu viață sfântă însă iertarea păcatelor era o prerogativă exclusivă a lui Dumnezeu. Or, cărturarii, auzindu-L pe Iisus spunându-i slăbănogului: „Iertate sunt păcatele tale!”, s-au revoltat, cugetând în inimile lor: „Pentru ce vorbește Acesta astfel? El hulește! Cine poate să ierte păcatele fără numai unul Dumnezeu?” (*Marcu 2, 7*).

Hula împotriva lui Dumnezeu atrăgea după sine – potrivit reglementărilor legii – chiar uciderea cu pietre (*Leviticul 24, 15* și *Deuteronomul 18, 20*). Aveau astfel temei legal ca ei să se considere în măsură să-L răzbune pe Dumnezeu.

Dincolo de această atitudine ostilă, manifestă, Hristos – Fiul lui Dumnezeu – i-a întrebat: „Pentru ce cugetați rele în inimile voastre?” (*Matei 9, 4*). Le-a cunoscut gândurile. Era Dumnezeu! Întrebarea era un mijloc prin care le revela dumnezeirea Sa.

Voia ca prin întrebarea pusă – în marea Sa iubire de oameni – să-i încredințeze de adevărul că, în fapt, cunoașterea inimii cuiva este o însușire exclusivă a lui Dumnezeu (1 Regi 16, 7; 2 Paralipomena 6, 30; Psalmi 7, 10). Voia să le dea o dovadă de netăgăduit a dumnezeirii Sale: „Domnul cunoaște gândurile oamenilor, că sunt deșarte” (Psalmi 93, 11). Hristos l-a văzut pe Natanael care, sub smochin, se îndoia că din Nazaret poate ieși ceva bun, mai înainte ca acesta să fie adus la El (Ioan 1, 46-48).

Dar oare au înțeles ei ceva? Nicidecum, ci li s-a părut că Hristos hulește. De aceea, El i-a întrebat iarăși: „Căci ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală-te și umblă?” (Matei 9, 5). Nu au răspuns nimic; nici nu puteau. Hristos și-a continuat expozeul: „Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele, a zis slăbănogului: Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta” (Matei 9, 6).

Cum adică un paralytic „să-și ia patul și să meargă la casa sa?”. Da, iertarea păcatelor s-a consumat în chip nevăzut, dar s-a vizualizat manifest: „Și s-a sculat îndată și, luându-și patul, a ieșit înaintea tuturor” (Marcu 2, 12) și „s-a dus la casa sa” (Matei 9, 17).

Minunea nu a fost o iluzie, ci o realitate constatată atât de adversarii lui Iisus, care erau mulți,

cum spun Sfinții Evangheliști, cât și de rudele celui vindecat, ei fiind cei mai autorizați cunoscători ai suferinței lui. Mărturii vii! Mulțimile, văzând cele întâmplare, s-au înspăimântat; probabil și de teama de a nu fi pedepsiți pentru gândurile lor ascunse.

Când Mântuitorul a spus: „Curăță întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară” (*Matei* 23, 26), se referea tocmai la gândurile necurate care pornesc din inimă și spurcă sufletul omului (*Matei* 16, 18-20). Altădată, Mântuitorul a întărit: „«Urâciunea pustiirii» [...] stând în locul cel sfânt” (*Matei* 24, 15). Adică, gândurile rele stau în minte și în inimă – locul cel sfânt.

Deci mulțimile impresionate de cele văzute și întâmplare, „au slăvit pe Dumnezeu, Cel Care dă oamenilor asemenea putere” (*Matei* 9, 8). Au irupt în cuvinte de slavă aduse lui Dumnezeu, nicidecum lui Hristos, despre Care, în îngustimea minții lor, continuau să creadă că este doar un om înzestrat cu puteri supranaturale, nu însă și Dumnezeu.

Data fiind această incapacitate a lor de înțelegere, este lesne de bănuț de ce le-a fost ușor cărturarilor și fariseilor să caute, în numele Legii, oportunitatea condamnării lui Iisus.

Slăbănogul, care era purtat odinioară de cei patru binefăcători, după întâlnirea cu Hristos s-a

întors acasă sănătos, pe picioarele lui, mărturisind împreună cu cei prezenți puterea dumnezeiască a Binefăcătorului.

Mântuitorul Iisus Hristos le-a arătat și de această dată cărturarilor și fariseilor care-L monitorizau că, precum are puterea de a ierta păcatele, tot așa are putere și de a vindeca în mod minunat „orice boală și orice neputință în popor”.

Faptul că El a intervenit în viața paralticului, vindecându-l sufletește și trupește, demonstrează, contrar vrerii inamicilor declarați ai Săi – de atunci, dar și din toate timpurile – că El nu este doar un om cu puteri supranaturale, ci Însuși Fiul lui Dumnezeu întrupat. El este Dumnezeu! Acesta este, de altfel, și mesajul Evangheliei!

POMENIREA SF. GRIGORIE PALAMA

(Meditație)

Pomenirea Sf. Grigorie Palama – în a II-a Duminică a Postului Mare – este legată de cinstirea icoanelor, fiind, de altfel, o prelungire a triumfului icoanei, ca poartă harică spre Dumnezeu.

Sf. Grigorie Palama (1296-1359), fondatorul și susținătorul fervent al isihasmului, a fost atras de viața monahală – întocmai tatălui său Constantin, sfetnicul sau consilierul împăratului Andronic al II-lea, care s-a călugărit înainte de moarte sub numele Constantius – fiind inițiat în practica „rugăciunii inimii” de mitropolitul și scriitorul filocalic Teolipt al Filadelfiei. La numai 21 de ani, în 1317, a devenit ucenicul lui Nicodim Athonitul, pustnicul care își avea chilia nu departe de Mănăstirea Vatopedu. După o bogată experiență duhovnicească dobândită în Lavra Sfântului Atanasie (până în 1321), după o aspră nevoință în pustiuul Glosia (până în 1324), după o ședere închinată lui Dumnezeu în Tesalonic, orașul hirotoniei sale întru preot, dar și după o perioadă austeră pe un munte de lângă Veria (până în 1326), Sfântul Grigorie s-a

retras, dimpreună cu fratele său Macarie, la Schitul „Sfântul Sava” din Sfântul Munte Athos, încercând să răspundă în scris marilor frământări teologice și spirituale ale timpului. Așa se face că, în 1335, el lucra la două tratate despre purcederea Sfântului Duh și lumina necreată a lui Dumnezeu, ca răspuns la cele trei tratate împotriva isihasmului, scrise de Varlaam, un învățat călugăr calabrez, cu o viață plină de ciudățenii.

În tratatele sale, Grigorie Palama susținea că nu este imposibil a vedea lumina necreată a dumnezeirii, una și aceeași cu lumina Taborului; ea este o lucrare, o energie necreată a lui Dumnezeu, izvorâtă din ființa Sa nevăzută însă fără a fi identică cu ființa însăși.

Despre vederea luminii necreate, pe lângă Sfintele Evanghelii (*Matei* 17, 1-8; *Marcu* 9, 2-9; *Luca* 9, 28-36), vorbesc și *Epistolele Sf. Apostoli Petru și Ioan*. Petru afirmă: „fiindcă am văzut slava Lui cu ochii noștri” (2 *Petru* 1, 16); iar Ioan: „ceea ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit [...] Viața s-a arătat și am văzut-o și mărturisim și vă vestim Viața de veci, care era la Tatăl și s-a arătat nouă [...] vă vestim și vouă, ca și voi să aveți împărtășirea cu noi” (1 *Ioan* 1, 1-3).

Axat pe învățătura Sf. Vasile cel Mare (+379), Grigorie de Nyssa (+395), Evagrie Ponticul (+399), Macarie Egipteanul (+391), Diadoh al Foticeii (+500), Ioan Scărarul (+649), Sf. Grigorie Palama vorbește, cu o elocvență de neînvins, despre deosebirea dintre *Ființa lui Dumnezeu (ousia)* – inaccesibilă și incomunicabilă oamenilor – și *energiile Sale necreate*, care decurg din Ființa Sa, energii sau lucrări prin care Dumnezeu Se descoperă oamenilor, asupra cărora El revarsă harul Său, spre a dobândi mântuirea și îndumnezeirea.

Procesul de îndumnezeire, deși este un act supranatural, este posibil, spune Sf. Maxim Mărturisitorul. Aceste energii sunt comune celor trei Persoane ale Sfintei Treimi, iar prin lucrarea lor Dumnezeu Se manifestă în lume.

Afirmațiile acestea nu contravin cu nimic învățăturii Bisericii, statornicită la Sinoadele Ecumenice, precum și la cele locale.

Isihasmul dorea ca adevărul – mărturisit în formularea sa dogmatică – să fie experiat, pentru că el este, în primul rând, o trăire mistică, legată de Trinitatea creștină. Or, trăirea lui Dumnezeu, pe care au experimentat-o sfinții – cum afirmă părințele Dumitru Stăniloae – este realizată prin harul Duhului Sfânt. De altfel, isihasmul este calea rugăciunii neîntrerupte, în care Duhul Sfânt ia în

stăpânire sufletul – eliberat de imagini și concepte, de patimi și de păcate – și îi arată în El Însuși imaginea nevăzută a lui Dumnezeu.

Învățătura Sf. Grigorie Palama despre energiile divine necreate, energii care nu există în afara lui Dumnezeu, nu este nouă, ci își are izvorul atât în Noul Testament, cât și în învățătura Sfinților Părinți, tradiția ei – cum învață Sf. Vasile cel Mare – pierzându-se în cele ce se țin „în tăcere”. Prin energiile divine, oamenii ajung „părtași dumnezeieștii firi” (2 Petru 1, 4) însă fără ca, prin acestea, ființa omenească să devină ființa lui Dumnezeu, ființă care rămâne ascunsă omului în esența Sa.

Relația dintre esență și energii – adică dintre ființa dumnezeiască și lucrările Sale – este o relație care definește, în același timp, identitatea și distincția; păstrează transcendența totală a lui Dumnezeu și fundamentează experiența mistică de unire a omului cu Dumnezeu. Astfel, omul poate fi îndumnezeit în mod real, fără ca transcendența divină să fie afectată.

Îndumnezeirea este obiectivul – sau mai bine zis scopul credinței noastre. Or, *Rugăciunea lui Iisus* – explică părintele Ioan Râmureanu – este o afirmație necondiționată a convingerii în existența lui Dumnezeu – Treime, dar și a dorinței de a fi în

comuniune cu Dumnezeu cel în Treime preaslăvit; aceasta este comoara care ni s-a încredințat și pe care, cum îndeamnă Sfântul Pavel, trebuie să o păzim „cu ajutorul Sfântului Duh, Care sălășluiește întru noi” (2 *Timotei* 1, 14).

Prin numirea lui Iisus drept „Fiu al lui Dumnezeu”, se prezumă existența Tatălui, iar prin numirea lui Iisus ca Domn, se prezumă existența Duhului Sfânt, dacă ținem seama de ceea ce ne descoperă Sf. Apostol Pavel: „Nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus!, decât în Duhul Sfânt” (1 *Corinteni* 12, 3). În același context, prin invocarea numelui lui Iisus se afirmă și firea Lui umană, pe lângă dumnezeirea Sa. Din această cauză, omul unit cu Hristos – Persoană devine purtător de lumină necreată, scrie părintele Stăniloae.

În Apus, Toma de Aquino (†1274) susținea că între ființa lui Dumnezeu și energiile Sale divine care, potrivit teologilor apuseni, sunt create, nu există deosebire reală; însă în mod paradoxal, aceasta face imposibilă îndumnezeirea omului, deoarece Dumnezeu, spune el, rămâne izolat omului.

Un opozant vehement al doctrinei isihaste a fost călugărul Varlaam din Calabria, care susținea că lumina de pe Tabor a fost materială, stricăcioasă și trecătoare. Negreșit, acesta era pe linia de gândire apuseană care prezenta învățătura despre lumina

taborică nu numai prin prisma revelației divine, ci și prin prisma filosofilor scolastici și post-scolastici, deși el se pretindea a fi un teolog răsăritean.

De altfel, în tratativele de unire dintre Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică, prezidate de papa Benedict al XII-lea (1334-1342), care au avut loc la Avignon, în 1339, ca trimis al împăratului Andronic al III-lea, călugărul Varlaam a susținut învățătura ortodoxă, pentru ca după un an (1340) să-i acuze pe isihăști de *diteism* (existența a doi dumnezei într-unul singur).

Cu toate acestea, Sinodul de la Constantinopol (1341) n-a ținut cont de argumentele calabrezului catolic și s-a pronunțat în favoarea isihasmului, condamnându-l pe Varlaam și învățătura lui. Dată fiind această situație, Varlaam a părăsit Constantinopolul și a plecat în Italia (1342), unde a ajuns episcop de Gerace. Ca episcop, a continuat atacurile nu numai împotriva isihasmului, ca metodă și doctrină, ci și a Ortodoxiei.

Nu a fost singurul adversar al isihasmului, ci lui i s-au alăturat patriarhul ecumenic Ioan al XIV-lea Calecas (1334-1347), precum și Grigore Achindin, susținuți de împărăteasa Anna de Savoia (†1347). Ba mai mult, în Sinodul de la Constantinopol (1345), Ioan al XIV-lea Calecas l-a condamnat și

anatematizat pe Sf. Grigorie Palama, condamnare care i-a fost ridicată de Isidor de Monemvasia (1347-1350) – care a urmat în scaunul ecumenic după înlăturarea lui Ioan al XIV-lea Calecas – în cadrul Sinodului ținut la Constantinopol, în anul 1347. De altfel, la sinoadele din 1347 și 1351 s-a aprobat *doctrina palamită*, mai ales că din 1347 urcase pe tron Ioan al VI-lea Cantacuzino (1347-1355), ca asociat al împăratului Ioan al V-lea Paleologul (1341-1391), un susținător al isihasmului. Așa se și explică faptul că, după 1355, el s-a călugărit la Mănăstirea Manganelor din Constantinopol, sub numele de Ioasaf, după care s-a retras în Muntele Athos.

Așadar patriarhul ecumenic Isidor de Monemvasia (1347-1350) a ridicat, în 1347, pe Sf. Grigorie Palama la rangul de Arhiepiscop al Tesalonicului, unde a păstorit până la moartea sa (13 noiembrie 1359).

În Sinodul ținut pe 27 mai 1351, în Biserica Vlaherne din Constantinopol, în timpul patriarhului ecumenic Calist I (1350-1353 și 1355-1363), isihasmul a fost proclamat doctrină oficială a Bisericii Răsăritului, pătrunzând astfel în tot Orientul creștin ortodox. Miezul doctrinei isihaste, care s-a impus în Ortodoxie, constă în faptul că Ființa lui Dumnezeu – inaccesibilă omului – și energiile Sale necreate nu sunt separate, deși se deosebesc;

dimpotrivă, ele formează o unitate, la om ajungând energiile sau puterile divine și nu Ființa lui Dumnezeu, care rămâne inaccesibilă oamenilor.

Poziția lui Varlaam de Calabria, ca de altfel și a altor susținători de-ai săi – Grigorie Achindin (†1348), Nichifor Gregoras (†1360), Dimitrie Kydones monahul (†1397) și canonistul Constantin Armenopoulos (†1380) – este tributară Apusului raționalist, care menține distanța dintre divin și uman.

Or, învățătura Sfinților Părinți răsăriteni, sintetizată de Sf. Grigorie Palama și susținută de Patriarhul Filotei Cokkinos (1353-1354 și 1364-1376), Grigorie Sinaitul (†1346), Nil Cabasila (†1363), Nicolae Cabasila (†1371), Simeon al Tesalonicului (†1429) ș.a., are ca scop descoperirea lui Hristos în noi, precum și transfigurarea întregii noastre ființe în și prin El. Este evident, pe de o parte, că Hristos este în noi și se unește cu noi însă pe de altă parte, ne schimbă și ne transformă în El Însuși, cum spune Nicolae Cabasila în lucrarea sa, *Viața în Hristos*.

Pe pământ românesc, isihasmul a existat din cele mai vechi timpuri. Cu toate acestea, o prezență a spiritului isihast la noi este certificată abia în secolul al XVIII-lea, după publicarea *Filocaliei* de către Nicodim Aghioritul (†1804), în 1792, la Veneția.

Printre numele de rezonanță care au contribuit la răspândirea isihasmului, mai ales prin operele lor, se numără starețul Vasile de la Poiana Mărului (†1767), semnatul predosloviilor la lucrările lui Grigorie și Filotei Sinaitul, starețul Paisie de la Neamț (†1794), prin traducerea *Filocaliei* și a altor scrieri patristice filocalice în slavonă și română, și părintele Dumitru Stăniloae (†1993), traducătorul celor douăsprezece volume ale *Filocaliei*, precum și al altor scrieri cu temă ascetică și mistică.

Sf. Grigorie Palama (1296-1359) rămâne teologul „energiilor divine necreate”, dar și cel care a diagnosticat originea maladiilor spirituale apusene, ale căror consecințe sunt dezastruoasele curente de secularizare a vieții bisericești, precum și umanismele care au dus la totalitarismele secolului al XX-lea, cărora le-au căzut victime milioane de vieți omenești.

Pe 13 noiembrie 1359, arhiepiscopul lui Hristos, teologul și propovăduitorul harului necreat – la numai 63 de ani de viață și 12 ani de arhierie – s-a strămutat în lăcașurile cele veșnice, inundat de lumina harului dumnezeiesc. A fost canonizat în ședința Sinodului de la Constantinopol din 5 aprilie 1368, prezidat de patriarhul Filotei Cokkinos.

Moaștele sale, făcătoare de minuni, scăpate întregi de furia incendiului din 1890, năpustit asupra Catedralei „Sfântul Dimitrie” din Tesalonic, în care au fost așezate inițial, se află astăzi în Catedrala „Sfântul Nicolae” din același oraș.

DUMINICA A III-A DIN POST

„Să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie!”

„Zis-a Domnul: Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie. Căci cine va voi să-și scape viața și-o va pierde, iar cine își va pierde viața sa pentru Mine și pentru Evanghelie, acela și-o va mântui. Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul în schimb pentru sufletul său? Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului Se va rușina de el când va veni întru slava Tatălui Său, cu sfinții îngeri. Și le zicea lor: Adevărat grăiesc vouă că sunt unii, din cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu, venind întru putere” (Marcu 8, 34-38; 9, 1).

Referatul biblic de la Sf. Evanghelist Marcu (8, 34-38), rânduit a se citi în cadrul Sfintei Liturghii, se găsește și la Sf. Evangheliști Matei (16, 24-28) și Luca (9, 23-27). Cuvintele pericopei sunt adresate „mulțimii”, respectiv „ucenicilor” (Marcu 8, 34). Sf. Evanghelist Luca spune că erau adresate „către toți” (Luca 9, 23).

Pericopa evanghelică urmează celei dintâi prevestiri a Sfintelor Sale Pătimiri. Iisus le-a mai vorbit apostolilor și cu alte ocazii despre acest moment, cum ar fi: cu prilejul curățirii templului, când le-a zis: „Dărâmați templul acesta și în trei zile îl voi ridica” (*Ioan 2, 19*); sau când le-a spus ucenicilor lui Ioan: „vor veni zile când Mirele va fi luat de la voi” (*Matei 9, 15*); sau când i-a dezvăluit lui Nicodim: „Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să Se înalțe Fiul Omului” (*Ioan 3, 14*); sau atunci când le-a răspuns cărturarilor care Îi cereau semn din cer: „Precum a fost Iona în pântecul chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți” (*Matei 12, 40*).

Se pare că din spusele lui Iisus, ascultătorii n-au înțeles nimic. Așa stând lucrurile de această dată, Iisus s-a adresat pe față cercului restrâns al ucenicilor: „Fiul Omului trebuie să pătimească multe și să fie defăimat de bătrâni, de arhierei și de cărturari și să fie omorât, iar după trei zile să învieze” (*Marcu 8, 31*). Adică, să fie omorât de coaliția conducătorilor iudei, *Sanhedrinul*, reprezentat de „bătrâni” (autoritatea civilă), arhierei (autoritatea religioasă) și cărturari (autoritatea intelectuală).

Eshatologicul „trebuie” nu presupune o desfășurare impusă a Pătimirilor, ci împlinirea voită

de către Iisus a economiei mântuirii oamenilor, prevestită în Vechiul Testament: „Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni; Om al durerilor și Cunoscător al suferinței, Unul înaintea Căruia să-ți acoperi fața; disprețuit și nebăgat în seamă. Dar El a luat asupra-Și durerile noastre” (*Isaia* 53, 3-4) și întărită de cuvintele Dreptului Simeon în momentul aducerii la templu: „Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israel și ca un semn care va stârni împotriviri” (*Luca* 2, 34).

Vestea a căzut ca un trăsnet. La orice s-ar fi așteptat apostolii și cei care-L urmau, numai la așa ceva nu. Atunci, Petru L-a luat pe Iisus de o parte și „a început să-L dojenească, zicându-I: Fie-Ți milă de Tine, să nu Ți se întâmple Ție aceasta” (*Matei* 16, 22). Apostolul Petru a încercat – fără îndoială – să-I sugereze Mântuitorului să evite Ierusalimul. El ar fi vrut ca nimic din cele spuse să nu I se întâmple, omeneste vorbind. Însă planul lui Dumnezeu era altul.

Iisus, indignat de sugestiile apostolului, opuse învățăturii Sale, întorcându-se spre Petru, l-a muștrătat: „Mergi înapoia Mea, Satano! Sminteală Îmi ești; că nu cugești cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor” (*Matei* 16, 23). Pentru o clipă, Petru a devenit prototipul gândirii omenești care, adesea influențată emoțional, nu observă

că în spatele raționamentelor se ascunde ispititorul de altădată din pustia Carantaniei, căruia i-a spus Mântuitorul: „Piei, Satano, căci scris este: «Domnului Dumnezeului tău să te închini și Lui singur să-I slujești»” (*Matei 4, 10*). Petru avea un fel de a gândi sugerat de diavol.

Însă când Iisus i-a zis lui Petru „Mergi înapoia Mea, Satano! Sminteală Îmi ești” (*Matei 16, 23*), nu i s-a adresat lui Petru ca unui posedat, ci diavolului care se folosea de el și care îl făcea să fie potrivit planului lui Dumnezeu. Căci Îi cerea de fapt lui Iisus să renunțe la adevărata Sa misiune mesianică.

Așa stând lucrurile, Hristos le-a recomandat câteva principii morale în vederea dobândirii unei răsplăți veșnice: „Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (*Marcu 8, 34*). „Mie!”, nu altcuiva, a spus Mântuitorul.

Cuvinte greu de înțeles, dar și de urmat, căci presupuneau o obediență spirituală necondiționată. Cu atât mai greu de înțeles era Jertfa Sa mântuitoare. Sf. Evanghelist Luca întărește: „Să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie” (*9, 23*). De aici reiese, cu și mai multă pregnanță, că această invitație presupune o angajare fermă, un act responsabil. Cel care vrea să fie ucenicul lui Hristos

trebuie să împlinească trei condiții indispensabile: să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-I urmeze.

Trebuie spus că în această succesiune putem discerne un adevăr de netăgăduit, și anume acela că Hristos îi oferă omului o orientare, nu-l lasă suspendat. *Crucea* îi indică *sensul ascensiunii*. Însă calea spre Hristos presupune *lepădarea de sine*, ieșirea din autosuficiență. Asumarea personală a crucii arată că nu este vorba de o poziționare exterioară a ucenicului în raport cu Iisus, ci despre o lucrare zilnică (Luca 9, 23). Omul are libertatea de a fi cu Hristos sau de a refuza. Numai că orice altă cale decât cea de împreună-lucrare cu Dumnezeu este prăpăstioasă (*Pildele lui Solomon* 15, 9).

Urmarea lui Hristos presupune o maximă dăruire de sine. Fără o renunțare liber consimțită la hedonismele sinelui, astfel încât în sinele nostru să viețuiască Hristos (*Efesenii* 3, 17), și fără o asumare a responsabilității Crucii, cu tot ceea ce implică ea, nu poți să devii ucenicul lui Hristos, nu poți să-L urmezi pe Hristos. Or, fără Hristos nu poți face nimic (*Ioan* 15, 5).

Drumul spre El nu este unul spre în afară, ci spre interiorul nostru. Aici vrea El să se întâlnească cu noi. Pricina pentru care El cere acestea de la apostoli este justificată: „Căci cine va voi să-și

scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa" (*Marcu 8, 35*).

Sf. Evangheliști Matei și Luca vorbesc despre mântuirea vieții prin martiriu. Sf. Evanghelist Luca consemnează: „Cine va căuta să scape sufletul, îl va pierde; iar cine îl va pierde, acela îl va dobândi” (*Luca 17, 33*). Iar Sf. Evanghelist Matei este și mai explicit: „Cine ține la sufletul lui îl va pierde, iar cine-și pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi” (*Matei 10, 39*).

Atașamentul față de Hristos implică suferințe fizice și morale, sintetizate în suferințele provocate de Cruce. Atașamentul nu cunoaște limite; de aceea și răsplata este pe măsură: „viața veșnică”. Martirii au transpus Evanghelia în viața lor, dovadă adevărul și logica celor spuse de Hristos.

Valoarea sufletului este incomensurabilă. Hristos a atenționat: „Ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul în schimb pentru sufletul său?” (*Marcu 8, 36-37*). Sufletul are valoare veșnică, fapt pentru care nu-l poți vinde și nici cumpăra. Mergi dincolo cu ce ai făcut pentru sufletul tău și al altora. Dai ca să primești cu dobândă în Împărăția lui Dumnezeu. Sufletul are un asemenea preț, încât

toată lumea nu prețuiește cât el, întrucât existența la care-l cheamă Dumnezeu este transcendentă.

Hristos conchide în manieră profetică, dar și eshatologică: „Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului Se va rușina de el, când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri” (Marcu 8, 38).

Neamul desfrânat, despre care se face vorbire, vizează pe cei îndepărtați de Dumnezeu, pe cei infideli lui Dumnezeu, pe cei care ezită să se lepede de sine, în sensul renunțării la ce-i tenebros în viața lor, pe cei care renunță la Cruce și implicit la a-L mărturisi pe Hristos și a-I urma.

Or, a-I urma lui Hristos înseamnă a trăi în conformitate cu preceptele Sale, a trăi cu El și pentru El. De aceea, Iisus le-a atras atenția ascultătorilor Săi că după felul cum Îl mărturisesc vor fi și ei mărturișiți dincolo: „Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale” (Matei 16, 27).

Textul Sfintei Evanghelii rânduie în Duminica a 3-a din Post se încheie cu un verset din capitolul următor: „Adevărat grăiesc vouă că sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind

întru putere" (Marcu 9, 1). Versetul anticipă nu atât Schimbarea la Față a Mântuitorului, întâmplată după șase zile de la acest moment, cât mai ales Învierea Sa, a cărei anticipare este descoperirea slavei Sale pe Muntele Taborului.

Sf. Evanghelist Matei notează că mulți dintre cei ce vor fi prezenți acolo nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea pe Fiul Omului, venind în Împărăția Sa (16, 28).

Deși mulți exegeți, urmând Sf. Ioan Gură de Aur, cred că prin venirea Fiului Omului, Mântuitorul face referire la Schimbarea la Față, alții consideră că nu poate fi acesta sensul cuvintelor Lui, deoarece Schimbarea la Față nu echivalează cu o venire a Împărăției Sale în lume. Pe de altă parte, din textele paralele știm că venirea Fiului Omului vizează și Judecata finală. Acestea sunt motivele pentru care acești exegeți tâlcuiesc versetul în sensul unei prorocii a dărâmării Ierusalimului, a venirii Fiului Omului la învierea generală sau a coborârii Duhului Sfânt.

Dar să revenim! Privilegiați de vederea acestei slave a Schimbării la Față, înainte de a fi martorii Învierii Sale, Apostolii Petru, Iacov și Ioan, cărora li s-a revelat Mântuitorul în toată slava Sa, se vor împărtăși deopotrivă și de mărturisirea Tatălui:

„Acesta este Fiul Meu cel iubit, pe Acesta să-L ascultați” (Marcu 9, 7). Și așa cum s-au învrednicit de slava Schimbării la Față, împărtășire anticipată și vizibilă din slava negrăită a Împărăției cerurilor (2 Petru 1, 17-18), întocmai se vor învrednici și de slava Învierii, Înălțării și îndeosebi a Cincizecimii care a marcat întemeierea Sfintei noastre Biserici. Însă nu numai ei, ci toți cei care au fost martorii Învierii Sale.

Fie ca și noi, cei care ne-am răstignit sinele împreună cu patimile și cu poftele ce izvorăsc din iubirea acestuia, asumându-ne liber consimțit și nu din silă responsabilitatea Crucii, să ne învrednicim de vederea slavei lui Dumnezeu în Împărăția Sa!

SFÂNTA CRUCE – PUTEREA LUI DUMNEZEU

(Meditație)

La Ierusalim, prăznuirea Sfintei Cruci în a 3-a Duminică din Postul Mare se intitula, în secolul al XIII-lea, „Praznicul celei de-a treia închinări a Crucii”¹⁴. Sărbătoarea completa praznicul Înălțării Sfintei Cruci, din 14 septembrie, și pe cel al procesiunii cu Sfânta Cruce, din 1 august, care comemora victoria împăratului Heraclie asupra perșilor și întoarcerea Sfintei Cruci la Ierusalim, în anul 630.

De fapt, această a treia venerare amintește de transferul de la Ierusalim la Apamea a unui fragment din Sfânta Cruce; patriarhul Ierusalimului a dăruit relicva episcopului Alpheios de Apamea, pentru construirea unei biserici, probabil închinată Sfintei Cruci. Dintr-o omilie a patriarhului Gherman aflăm că între anii 715-730 sărbătoarea se prăznuia în cea mai mare parte a Imperiului de Răsărit.

Dincolo de această motivație istorică a praznicului, Sfânta Cruce este pedagog spre Înviere.

¹⁴ Cf. Makarios SIMONOPETRITUL, *Triodul explicat- mistagogia timpului liturgic*, Ed. Deisis, Sibiu, 2008.

Adevărul Învierii a atras după sine cinstirea Sfintei Cruci, adică lumina Învierii a adus și strălucirea Crucii. Este cunoscut faptul că dacă actul Răstignirii pe Cruce n-ar fi fost urmat de Înviere, Crucea – obiect de dispreț în antichitatea greco-romană – n-ar mai fi dobândit însușirea de altar de jertfă, sfințit cu sângele lui Hristos, și n-ar mai fi fost cinstită, prin închinare, în Biserică.

Întruparea, Crucea și Învierea formează o unitate în iconomia mântuirii și fiecare dintre aceste momente are un rost unic și de neînlocuit în procesul mântuirii omului. Sf. Ioan Damaschin numește Crucea „răsadul Învierii lui Hristos și pricină a învierii noastre”, iar Sf. Apostol Pavel, temeiul credinței adevărate, mai presus de înțelepciunea cuvântului sau a oamenilor (cf. *1 Corinteni* 1, 17 și 2, 5).

Da, prin Cruce și Înviere, Hristos a arătat că moartea nu are ultimul cuvânt, ci doar îi dă omului posibilitatea de a trece prin Taina Sfântului Botez în nemurirea anticipată. În Taina Sfântului Botez, prin care am renăscut în Hristos, și în Taina Euharistiei, care ne desăvârșește nașterea din nou, ni se descoperă Crucea în toată tăria ei și astfel devenim purtători ai tainei Crucii lui Hristos.

Fără Cruce – care este puterea lui Dumnezeu (*1 Corinteni* 1, 18) – și fără Hristos cel răstignit, viața

noastră nu are sens. De aceea, Sf. Apostol Pavel nu voia să se laude decât în Crucea lui Hristos, ca singura putere și realitate prin care lumea este răstignită lui și el lumii (*Galateni* 6, 14).

Înnoirea zilnică a omului, despre care vorbește Sfântul Pavel în *A doua Epistolă către Corinteni* (4, 16), se realizează prin Cruce și presupune o închinare „în duh”, care își află sensul și împlinirea în închinarea cea „în adevăr”, inaugurată de Iisus Hristos. Adevărul presupune participarea reală la plinătatea lui Hristos (*cf. Coloseni* 2, 9-10), participare care se descoperă prin „semnul Fiului Omului”.

În vechime, Crucea s-a arătat a fi sceptorul lui Israel (*Facerea* 47, 31) sau toiagul lui Moise, care se transformă în șarpe (*Ieșirea* 4, 2-4), dar și cel cu care a făcut să izvorască apă din stâncă (*Ieșirea* 17, 3-6); Crucea lui Hristos este șarpele de aramă înălțat pe lemn (*Numerii* 21, 4-9) sau lemnul aruncat în izvorul de la Mara pentru îndulcirea apei (*Ieșirea* 15, 25). De asemenea, ea este toiagul lui Aaron, care a odrăslit în cortul adunării (*Numerii* 17, 8), sau lemnul cu care Elisei a reușit să scoată toporul din apa Iordanului (*4 Regi* 6, 6).

Toate cele enumerate au făcut minuni pentru că tăinuiau într-însele Crucea lui Hristos, care anticipează Învierea și Parusia (*Matei* 24, 30). Prin Cruce,

ca dar ceresc (*Evrei 6, 4*), Împărăția lui Dumnezeu, care nu este din lumea aceasta, se poate realiza în sufletul nostru, ca o anticipare a fericirii veșnice. Crucea inaugurează Împărăția lui Dumnezeu încă de pe pământ. Însă nu poți să înțelegi creația lui Dumnezeu în afara Crucii, scrie Sf. Maxim Mărturisitorul.

Taina lui Hristos nu se poate descifra în afara Crucii. A purta Crucea lui Hristos înseamnă a trăi în El. Însă fiecare trebuie să-și asume responsabilitatea Crucii în mod liber consimțit. Mântuitorul a spus: „Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (*Marcu 8, 34*). Vedeți, El nu constrânge pe nimeni, ci zice: „oricine voiește”. Ca să urmezi lui Hristos trebuie, în prealabil, să renunți la sine, la „omul vechi”, la „trupul păcatului” (*Romani 6, 6*), pe de o parte, iar pe de alta, să-ți asumi responsabilitatea Crucii.

O nerenunțare la sine și la cele din lumea aceasta, fără moartea voii tale proprii, duce la pierderea sufletului, după cuvintele Mântuitorului: „Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa” (*Marcu 8, 35*). Sau, cum spune Sf. Evanghelist Ioan, „îl va păstra pentru viața veșnică” (*Ioan 12, 25*).

De dragul credinței în Hristos, spun Sf. Calist și Ignatie Xanthopol, suntem datori să ne dăm sufletul nostru și să nu ne cruțăm nici măcar viața noastră. Interesant este faptul că, pierzând „lumea întreagă cu toate tentațiile ei”, câștigăm nemurirea.

Când Mântuitorul a avertizat: „Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului Se va rușina de el când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri” (*Marcu 8, 38*), i-a avut în vedere pe toți „păcătoșii”, din toate timpurile, care s-au lepădat de Cruce, în care se regăsesc Pătimirile, dumnezeirea și Evanghelia Lui.

Fiindcă nu poți vedea slava dumnezeiască a lui Hristos, precum odinioară apostolii pe Tabor, în afara Crucii! Sau, cum scria Sf. Apostol Pavel corintenilor: „Cuvântul crucii pentru cei ce pier este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu” (*1 Corinteni 1, 18*).

Așadar parafrazăndu-l pe Sf. Apostol Pavel, „nouă să nu ne fie a ne lăuda, fără numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru noi, și noi pentru lume!” (*Galateni 6, 14*).

DUMINICA A IV-A DIN POST

„Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!”

„În vremea aceea a venit un om la Iisus, zicându-I: Învățătorule, am adus la Tine pe fiul meu, care are duh mut. Și, oriunde-l apucă, îl aruncă la pământ și face spume la gură și scrâșnește din dinți și înțepenește. Și am zis ucenicilor Tăi să-l alunge, dar ei n-au putut. Atunci Iisus, răspunzând lor, a zis: O, neam necredincios, până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda pe voi? Aduceți-l la Mine. Și l-au adus la El. Dar duhul, văzându-L pe Iisus, îndată l-a zguduit pe copil, iar acesta, căzând la pământ, se tăvălea spumegând. Și l-a întrebat pe tatăl copilului: Câtă vreme este de când i-a venit aceasta? Iar el a răspuns: Din pruncie. Și de multe ori l-a aruncat și în foc și în apă ca să-l piardă. Dar, dacă poți să faci ceva, ajută-ne, fiindu-Ți milă de noi. Iar Iisus i-a zis: Dacă poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede. Și îndată, strigând, tatăl copilului a zis cu lacrimi: Cred, Doamne! Ajută necredinței mele! Iar Iisus, văzând că mulțimea dă năvală, a certat duhul cel necurat, zicându-i: Duh mut și surd, Eu îți poruncesc: Ieși din el și să nu mai intri în el! Și, răcnind și zguduindu-l cu putere, duhul a ieșit; iar copilul a rămas ca mort, încât mulți ziceau că a murit. Dar Iisus, apucându-l de mână, l-a ridicat, iar el s-a sculat în picioare. După ce a intrat Iisus în casă, ucenicii Lui

L-au întrebat, de o parte: Pentru ce noi n-am putut să-l izgonim? El le-a zis: Acest neam de diavoli cu nimic nu poate ieși, decât numai cu rugăciune și cu post. Și, ieșind ei de acolo, străbăteau Galileea, dar El nu voia să știe cineva. Căci învăța pe ucenicii Săi și le spunea că Fiul Omului va fi dat în mâinile oamenilor și-L vor omori, iar după ce-L vor omori, a treia zi va învia. Ei însă nu înțelegeau cuvântul și se temeau să-L întrebe" (*Marcu 9, 17-32*).

Vindecarea copilului lunatic, ori demonizat, consemnată de Sf. Evangheliști Matei (17, 14-23), Marcu (9, 14-29) și Luca (9, 37-43), a avut loc imediat după Schimbarea la Față.

Mulțimile s-au adunat în localitatea situată la poalele Taborului, în așteptarea lui Iisus (*Marcu 9, 14; Luca 9, 37*). În acest răstimp, apostolii au fost agresați verbal de cărturarii prezenți, nemulțumiți de faptul că ei nu l-au putut vindeca pe copilul în suferință. Când spiritele s-au încins, în mulțime și-a făcut simțită prezența Hristos, însoțit de Petru, Iacov și Ioan cu care fusese pe munte.

Dincolo de ostilitatea cărturarilor vizavi de Iisus, mulțimile, văzându-L, s-au spăimântat și, alergând, s-au închinat Lui (*Marcu 9, 15*). Slava dumnezeiască revelată pe munte era încă prezentă pe chipul Lui. Și fața lui Moise purta caracteristicile „slavei” după coborârea de pe Muntele

Sinai. Naratorul consemnează că avea „fața strălucitoare”, iar „Aaron și toți fiii lui Israel [...] s-au temut să se apropie de el” (*Ieșirea* 34, 30).

Deosebirea consta însă în faptul că, în timp ce de Moise nu au îndrăznit să se apropie, în cazul lui Iisus mulțimea I s-a închinat (*Marcu* 9, 15). Apariția intempestivă a lui Iisus a pus oarecum capăt discuțiilor contradictorii. El s-a adresat lor, întrebându-i: „Ce vă sfădiți între voi?” (*Marcu* 9, 16).

Pe fondul acestei întrebări, unul din mulțime s-a apropiat de Iisus și căzând în genunchi i-a zis: „Doamne, miluiește pe fiul meu, că este lunatic și pătimește rău, căci adesea cade în foc și adesea în apă. Și l-am dus la ucenicii Tăi, și n-au putut să-l vindece” (*Matei* 17, 15-16). Acesta era motivul discuțiilor.

Lunatismul este omologat cu somnambulismul, iar somnambulismul se asociază cu epilepsia. Crizele bolii se manifestă în raport cu fazele lunii. Isus Sirah scrie că „cel nebun se schimbă ca luna” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 27, 11).

Din expunerea făcută reiese că tatăl copilului era îngrijorat nu doar de boala fiului său, ci și de neputința apostolilor în fața suferinței. Cât privește comentariile răutăcioase ale cărturarilor, probabil că acestea nu-l mai interesau.

Fiul lui era lunatic din pruncie și pătimea cumplit, fiind adesea expus primejdiei și morții.

Sf. Evanghelist Luca menționează că era singur la părinți (*Luca* 9, 38). Sf. Evangheliști Marcu și Luca descriu dramatic situația prin care trecea copilul: „oriunde-l apucă, îl aruncă la pământ și face spume la gură și scrâșnește din dinți și înțepenește” (*Marcu* 9, 17-18); iar Sf. Evanghelist Luca adaugă: „un duh îl apucă și îndată strigă și-l zguduie cu spume și abia pleacă de la el, după ce l-a zdrobit” (*Luca* 9, 39).

De remarcat este că, pe lângă faptul că era lunatic, mai era stăpânit și de diavolul. Viața îi era agresată din toate părțile. În fața acestei situații, apostolii s-au arătat neputincioși. Însă tatăl copilului mai avea o speranță – Hristos. Ajuns în fața Lui, rugămintea tatălui copilului a fost însoțită de această dată de anumite gesturi liturgice: a îngenuncheat, s-a închinat și s-a rugat. Pe fondul acestor gesturi liturgice, tatăl copilului i-a vorbit Mântuitorului despre suferința prin care trecea fiul său, cu rugămintea: „Dar de poți ceva, ajută-ne, fiindu-Ți milă de noi” (*Marcu* 9, 22).

La „de poți ceva”, cu care tatăl copilului invocă mila Sa dumnezeiască, Iisus i-a răspuns: „De poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede” (*Marcu* 9, 23). Îndoielii interlocutorului Său, Iisus opune puterea credinței. Este relevant strigătul tatălui copilului: „Cred, Doamne! Ajută necredinței

mele!" (*Marcu 9, 24*). Interesant este faptul că, pe de o parte, omul își mărturisește credința în Iisus, iar pe de alta, mărturisește necredința neamului său. În interiorul lui se dădea un război între credința sa și necredința conaționalilor.

Ascultându-l, Mântuitorul, plin de revoltă și indignare pentru necredința poporului, a zis: „O, neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi?” (*Matei 17, 17*). Se apropia Săptămâna Sfintelor Pătimiri. Desigur, întrebarea nu era adresată apostolilor, deși erau și ei debitori la capitolul credință, cât mai ales celor prezenți, îndeosebi cărturarilor.

Sensibilizat de suferința prin care trecea tatăl copilului, provocată de suferința fiului său, Iisus a zis: „Aduceți-l aici la Mine” (*Matei 17, 17*). Sf. Evanghelist Marcu descrie tabloul întâlnirii lunaticului demonizat cu Hristos astfel: „Și l-au adus la El. Și văzându-L pe Iisus, duhul îndată a zguduit pe copil, și, căzând la pământ, se zvârcolea spumegând” (*Marcu 9, 20*). Sf. Evanghelist Luca adaugă: „Și apropiindu-se el [copilul, n.n.], demonul l-a aruncat la pământ și l-a zguduit” (*Luca 9, 42*).

Atunci Iisus, văzând că mulțimile se îmbulzesc, a certat duhul zicându-i: „Duh mut și surd, Eu îți poruncesc: Ieși din el și să nu mai intri în el!” (*Marcu 9, 25*). Iisus l-a certat pe demon, punându-i

poruncitor interdicție: „Să nu mai intri în el”.

Hristos Se manifestă ca Dumnezeu Care, ca un stăpân, poruncește chiar și duhurilor necurate și ele îl ascultă (cf. *Marcu 1, 27*).

Necredința neamului din care provenea îngreuna vindecarea. Duhul care îl stăpânea era mut și surd. Da, sunt oameni surzi la primirea Cuvântului lui Dumnezeu și muți la propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu, spune Sfântul Teofilact.

Sf. Evanghelist Marcu descrie vindecarea copilului în amănunt: „Și răcnind și zguduindu-l cu putere, duhul a ieșit; iar copilul a rămas ca mort, încât mulți ziceau că a murit. Dar Iisus, apucându-l de mână, l-a ridicat, și el s-a sculat în picioare” (*Marcu 9, 26-27*). Din acel ceas, copilul s-a făcut sănătos.

Copilul, prin puterea lui Hristos, a fost scos de sub stăpânirea răului și iarăși a fost dat tatălui său (*Luca 9, 42*). L-a luat de mână Dumnezeu. În acest sens, Sf. Apostol Pavel atrăgea atenția celor din Efes: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri” (*Efesenii 6, 12*).

Minunea i-a impresionat pe toți, chiar și pe adversarii declarați ai lui Iisus. Sf. Evanghelist

Luca notează: „Toți au rămas uimiți de mărirea lui Dumnezeu” (Luca 9, 43). Și îndată ce Iisus a intrat într-o casă – evangheliștii nu precizează în ce casă a intrat – „apropiindu-se ucenicii de Iisus, I-au zis de o parte: De ce noi n-am putut să-l scoatem?” (Matei 17, 19). O întrebare îndreptățită, de bun simț, ar spune mitropolitul Antonie Plămădeală.

Când apostolii au fost trimiși într-o misiune de probă, Mântuitorul i-a investit cu o astfel de putere: „pe demoni scoateți-i” (Matei 10, 8). Sf. Evanghelist Marcu menționează că ucenicilor Iisus „le-a dat putere asupra duhurilor necurate” (Marcu 6, 7); iar Sf. Evanghelist Luca consemnează că Mântuitorul le-a dat celor ce i-au urmat „putere și stăpânire peste toți demonii” (Luca 9, 1). Deci, nu doar peste unii, ci peste toți.

Și cu toate acestea, ei nu l-au putut vindeca pe copil. De ce? Răspunsul îl dă Mântuitorul Însuși în versetul următor: „Pentru puțină voastră credință. Căci adevărat grăiesc vouă: Dacă veți avea credință cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te de aici dincolo, și se va muta; și nimic nu va fi vouă cu neputință” (Matei 17, 20). Aici Mântuitorul face referire la munții necredinței din sufletul lor.

Întrebarea firească pe care ne-o punem este: Să nu fi avut apostolii credință nici măcar cât un

grăunte de muștar? Că de avut, aveau. Puțină, dar aveau. Desigur, credința lor nu era suficientă; trebuia însoțită de post și rugăciune. În acest sens, Mântuitorul a adăugat: „Dar acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post” (Matei 17, 21). Rugăciunea însoțită de post aduce vindecare sufletească și trupească.

După acest episod, Iisus s-a retras cu ucenicii în Galileea, iar pe drum a revenit, pentru a doua oară, asupra subiectului legat de Patimile Sale, spunându-le: „Fiul Omului va să fie dat în mâinile oamenilor. Și-L vor omorî, dar a treia zi va învia. Și ei s-au întristat foarte” (Matei 17, 22-23).

Rostul minunii săvârșite de Mântuitorul, imediat după Schimbarea la Față, a fost acela de a arăta mulțimilor, dar și apostolilor, și prin ei nouă, că fără o credință puternică, fără post și rugăciune, existența noastră nu are sens.

Fie ca strigătul tatălui copilului: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!” să devină strigătul către Dumnezeu al fiecăruia dintre noi, prin care să obținem vindecarea sufletească și trupească aici și dincolo!

PRĂZNUIREA SF. IOAN SCĂRARUL

(Meditație)

Prăznuirea liturgică a Sf. Ioan Scărarul în *Duminica a IV-a a Marelui Post*, deși Biserica, atât în Răsărit, cât și în Apus, i-a statornicit ziua de prăznuire pe 30 martie, este întâlnită episodic în secolul al XIII-lea și nelipsită începând cu secolul al XV-lea. Această consacrare este motivată și de faptul că lectura *Scării*, odată cu începutul Postului Mare, a devenit nelipsită în mănăstiri și în bisericile parohiale.

Viața Sf. Ioan Scărarul a fost scrisă de mai mulți autori, păstrându-se mai multe variante, printre care: cea a monahului Daniil din Mănăstirea Rait, contemporan cu sfântul; o alta alcătuită de un monah anonim din Sinai, după moartea sfântului, apărută sub numele *Povestirile*; și o alta, inclusă în *Felurite povestiri despre Sfinții Părinți din Sinai*, în număr de 40, atribuită monahului Anastasie, din obștea mănăstirii.

Sinaxarul sfântului din data de 30 martie, ziua pomenirii sale, precum și *Viața* sfântului, redactată în secolul al X-lea și inclusă în *Menologion*-ul (*Mineiul*) împăratului Vasile Bulgaroctonul (976-1025), nu aduc informații suplimentare.

Ca ani de naștere ai sfântului sunt propuși: 525 (Krumbacher), 569 (F. Nau), 579 (Bogdanovic), 597 (Altaner). Cel mai probabil, Sfântul Ioan s-a născut în jurul anului 580, ceea ce explică absența lui între monahii sinaiți întâlniți de Ioan Moshu cu prilejul călătoriei sale la Muntele Sinai și descriși în *Livada duhovnicească*. Dacă anul nașterii sale nu se cunoaște cu exactitate, trebuie să spunem că nici locul nașterii Sfântului Ioan nu este cunoscut. Meletie, arhiepiscopul Atenei, în *Istoria bisericească*, spune că era de origine palestiniană. A fost contemporan cu Sf. Maxim Mărturisitorul (580-662). De altfel, Sf. Ioan Scărarul a realizat o sinteză ascetică a ceea ce Sf. Maxim Mărturisitorul a formulat dogmatic.

A intrat în monahism la vârsta de 16 ani, ca ucenic al părintelui Martirie, din Muntele Sinai. La vârsta de 20 de ani a fost tuns în monahism. După moartea avvei Martirie, Sfântul Ioan s-a decis să urmeze calea eremitică. Așa se face că, potrivit monahului Daniil Raiteanul, la 35 de ani, Sf. Ioan Scărarul s-a retras în Pustiul Thola, aflat la aproape 8 km de Mănăstirea Sinai. În acea perioadă l-a cunoscut pe Sf. Ioan Savaitul, care locuia în pustiul Gudda.

Chilia în care s-a retras a fost ridicată cu ceva timp înainte, din porunca împăratului Justinian,

în cinstea Maicii Domnului, pentru a fi locuită de călugării aflați la poalele Muntelui Sinai, după cum afirmă Procopius (*De Aedificiis*, 1.5). Regimul său de viață era foarte auster. Din cuprinsul *Scării* reiese că și-a supus trupul și sufletul celor mai aspre nevoi. Prin contemplare și rugăciune a dobândit curătenia inimii și experiența prezenței lui Dumnezeu și a îngerilor. În această atmosferă duhovnicească se întreținea cu citirea Sfintei Scripturi și a operelor Sfinților Părinți, ajungând unul dintre cei mai învățați monahi ai timpului său. De aici și supranumele de *Scolasticul* (învățătorul).

După 40 de ani petrecuți în pustie, la vârsta de 75 de ani, împlinind rugămintea monahilor din Mănăstirea Sinai, a acceptat să revină – ca egumen – în chinovie. Sfântul Ioan nu a condus foarte mult timp mănăstirea, revenind la viața anahoretică. În locul său l-a lăsat egumen pe fratele său Gheorghe, căruia i-a prorocit că va muri la mai puțin de un an după moartea sa; profetie care s-a adeverit.

Sf. Ioan Scărarul a murit în anul 680. În aceea perioadă, mulți monahi din Orient au venit să viețuiască în Peninsula Sinai din cauza amenințării arabe și, odată cu ei și Gheorghe, fratele său, devenit episcop de Sinai. De altfel, el a fost primul episcop care s-a mutat din Faran la mănăstire.

Scrierea fundamentală a Sfântului Ioan, *Scara*, zugrăvește, pe de o parte, modul său exemplar de a gândi și de a trăi, iar pe de alta, sintetizează principiile vieții creștine. Profunzimea exegezei acestui urcuș duhovnicesc, format din treizeci de trepte, este expresia metamorfozată a propriilor trăiri dobândite în isihie prin stăruință, prin despățimire, prin înfrânare, prin post, prin priveghere și rugăciune.

Lucrarea este considerată a fi jurnalul vieții sale. Primii destinatari ai cărții au fost călugării de la Mănăstirea Rait, Ioan Raiteanul fiind îndemnat să facă ultimele adăugiri, după cum însuși Sfântul Ioan a precizat: „De aceea, scrierea aceasta a mea nu ți-o adresez ție – departe de mine un așa gând – căci vrednic ești în Hristos; nu numai pe alții, ci și pe noi înșine să ne întărești și să ne îndrumi întru dumnezeieștile deprinderi”.

Nu se știe cu exactitate anul în care a fost scrisă *Scara*. Din titlul scrisorii – prin care Ioan Raiteanul îi sugerează scrierea acestei lucrări – am putea deduce că Sfântul Ioan a alcătuit *Scara* în timpul pustniciei sale. Totuși, cercetătorii care au dat tiparului edițiile complete ale textului consideră că formula de adresare era „Avva Ioan, egumenul călugărilor din Muntele Sinai” și că supranumele

de *Sinaitul* se referă la funcția sa de conducător al mării mănăstiri sinaite.

Și titlul lucrării a variat în timp. Dacă în primele secole care au urmat scrierii, aceasta era cunoscută sub două nume alternative, *Table duhovnicești* și *Scara*, cel din urmă a prevalat în virtutea faptului că însuși autorul a imaginat-o ca o scară spre Dumnezeu, fiecare capitol reprezentând o treaptă a urcușului duhovnicesc către Cel Căruia I se închină cei ce voiesc să-și desăvârșească viața creștină. Alegerea numărului de treizeci poate fi pusă în legătură cu numărul anilor petrecuți de Mântuitorul pe pământ înainte de a începe propovăduirea publică.

Scara se bazează, în primul rând, pe experiența personală a Sf. Ioan Scărarul, care împrumută unele idei de la autorii anteriori lui. Astfel, el îi amintește în mod explicit – însă fără să facă trimiteri punctuale la scrierile lor – pe Origen, Evagrie (ale cărui opinii le dezaprobă), Sf. Ioan Casian, Grigorie Dialogul (Grigorie cel Mare) și Efrem Sirul. Totodată, face aluzie și la unii bătrâni contemporani lui, pe care fie i-a cunoscut, fie numai a auzit de ei. Între aceștia îi amintește pe Ioan Savaitul, Gheorghe Arselaitul, călugărul Mina, arhidiaconul Macedonie din Alexandria, Isihie din Muntele

Horeb. Deși nu îi menționează nominal, Sfântul Ioan folosește și scrierile Părinților capadocieni (în special ale Sf. Grigorie Teologul și ale Sf. Grigorie de Nyssa).

Familiară îi era și tradiția părinților pustiei, cuprinsă îndeosebi în *Pateric*, *Întâia viață duhovnicească* a lui Pahomie (cca 390), *Istoria lausiacă* a lui Paladie (419-420), *Livada duhovnicească* a lui Ioan Moshu (615-619), *Povestea Thaisiei* (secolul al V-lea) și *Viața Sfintei Pelaghia*. Se pare că el cunoștea și scrierile Sf. Marcu Ascetul (secolul al V-lea), Diadoh al Foticeei (secolul al V-lea), Nil de Ancira (secolul al V-lea), Dionisie Areopagitul (cca 500), Dorotei de Gaza, precum și cele ale Sfinților Varsanufie și Ioan, Avva Isaia Pustnicul, Ioan Carpatinul și alții; majoritatea învățăturilor lor fiind adunate în *Filocalia*, ne oferă posibilitatea de a le analiza comparativ.

Treptele *Scării* sunt rânduite de autor ținând cont, în primul rând, de perspectiva vieții creștine, adică din punct de vedere al desăvârșirii morale; în acest sens, putem vorbi de o orânduire a lor într-o succesiune logică. Viața însăși a creștinului este un urcuș, care nu cunoaște limite decât în Dumnezeu – Treime. Cartea, deși se adresează cu prioritate monahilor, este folositoare oricărui credincios; laicul care o va parcurge cu sporită atenție

își va da seama că cele mai multe dintre sfaturi i se potrivesc. Deși *scholiile* – notele lămuritoare ce însoțesc fiecare treaptă – au fost atribuite egumenului Ioan Raiteanu, se pare că, de fapt, sunt mult mai târzii, majoritatea avându-și originea în evangheliismul franciscan și fiind influențate, în special, de opera lui Angelo Clareno, care a tradus *Scara* pe la 1300, pe când se afla în exil și viețuia cu monahii din Meteora în Grecia centrală.

După cum spuneam, *Scara* este structurată în 30 de trepte. Ea ne prezintă treptele fericirii duhovnicești, pe care suntem chemați cu toții să le urcăm, așa cum Sf. Ioan Scărarul, pilduitor, a făcut-o. Numărul treptelor este simbolic, dar are și un adânc înțeles duhovnicesc, reprezentând vârsta la care Hristos S-a revelat în deplina Sa maturitate.

El clasifică treptele *Scării* astfel: 1. *retragerea* – presupune ieșirea firii de sub stăpânirea materiei; 2. *despățimirea* – constă în golirea omului de tot ce este stricăcios; 3. *înstrăinarea* – maică a despățimirii; 4. *ascultarea* – fereastra prin care poți vedea dincolo de sine; 5. *pocăința* – o întoarcere a omului de la păcat la virtute, prin nevoință și suferință; 6. *gândul la moarte* – darul lui Dumnezeu prin care deschide sufletului orizontul veșniciei și perspectiva infinității; 7. *fericita întristare* – dorul intens după viața

în Dumnezeu; 8. *mânia* – tulburarea sufletului; 9. *ținerea de minte a răului* – îngustează sufletul; 10. *clevetirea* – surpă iubirea; 11. *flecăreală* – catedrala slavei deșarte; 12. *minciuna* – fiica multei vorbiri; 13. *trândăvia* – moartea tuturor virtuților; 14. *lăcomia* – maica desfrânării; 15. *neprihănirea (castitatea)* – începutul învierii celei de obște și al nestricăciunii celor stricăcioase; 16. *arghirofilia* – închinarea la idoli; 17. *nesimțirea* – breșa dintre trecut și prezent; 18. *somnul* – îngroșarea minții; 19. *privegherea* – subțierea spiritului; 20. *frica* – nedesăvârșirea în iubire; 21. *slava deșartă* – vânătoarea virtuților; 22. *mândria* – închipuirea de sine; 23. *hula* – gândurile vrăjmașilor; 24. *blândețea* – contemplarea tainei lui Dumnezeu; 25. *smerenia* – poarta Împărăției lui Dumnezeu; 26. *discernământul* – curățenia inimii; 27. *isihia* – calea rugăciunii neîntrerupte; 28. *rugăciunea* – maica virtuților; 29. *nepătimirea* – moartea întru înviere a sufletului; 30. *credința, nădejdea și dragostea* – amplitudinea cunoașterii și trăirii duhovnicești.

Omul ajuns în vârful scării se simte eliberat de patimi și încărcat de pacea divină, iruptă din iubirea lui Dumnezeu.

Impactul pe care l-a avut *Scara* se reflectă și în iconografie, motivul „Scării” fiind preluat atât în zugrăvirea bisericilor (dintre care în țara noastră se

disting frescele de la Mănăstirile Râșca, Sucevița, Pângărați și Hurezi), cât și în gravuri și miniaturile manuscriselor. Cea dintâi traducere în românește a *Scării*, cu titlul de *Leasvîța*, aparține Sf. Mitropolit Varlaam al Moldovei și a determinat pictarea ei la ctitoria ștefaniană „Sfântul Ilie” din cartierul sucevean cu același nume.

Sintetizând conținutul *Scării*, iconografia reprezintă o scară la al cărei capăt de sus așteaptă Hristos, pentru a-i primi pe cei care au reușit să urce scara virtuților spre Împărăția cerurilor. De-o parte și de alta a scării – de multe ori asociată scării din viziunea lui Iacov (*Facerea* 28, 12-13) – sunt reprezentați îngerii buni ce îi ajută pe nevoitori, dar și duhurile rele care încearcă să îi tragă în jos sau să îi săgeteze, pentru a-i determina să renunțe, indiferent cât de sus au ajuns. Nu lipsesc nici cei reprezentați căzând de pe scară. Simbolul scării este de fapt viața fiecăruia dintre noi, iar treptele sunt manifestarea conștiinței prin curățirea de păcate.

Pentru viața sa îmbunătățită și pentru darul facerii de minuni cu care a fost înzestrat, Sf. Ioan Scărarul a ajuns să fie considerat, încă din timpul vieții, drept un pustnic sfânt și iubitor.

O frescă din biserica Mănăstirii Sinai îl prezintă cu un nimb pătrat, ceea ce sugerează fie că a fost pictat în timpul vieții, fie imediat după moarte.

Poate, de asemenea, să fie și o sugestivă trimitere la Lumina lui Hristos, Care luminează în cele patru colțuri ale lumii. Chiar dacă acest nimb neobișnuit pare să nu sugereze neapărat sfințenia, el indică totuși înalta autoritate de care se bucura. Cea mai veche icoană existentă care îl reprezintă pe Sfântul Ioan cu un nimb rotund datează din secolul al X-lea, fiind o miniatură într-un manuscris.

Sf. Simeon Noul Teolog a descoperit *Scara* în biblioteca tatălui său, un laic din aristocrația secolului al X-lea.

Scara a fost și este considerată crucea fiecărui om. Iar urcușul crucii ne încredințează de adevărul că viața omului trebuie să fie un urcuș continuu în Dumnezeu.

MIERCURI ÎN SĂPTĂMÂNA A V-A A POSTULUI MARE

Despre Canonul Sf. Andrei Criteanul

Canonul de pocăință al Sf. Andrei Criteanul (660-740) se mai numește și *Canonul cel Mare*, atât pentru mulțimea strofelor – 250 de strofe, spre deosebire de 30 ale unui *Canon* din zilele de rând – cât și datorită profunzimii conținutului său.

Exegeții acestui *Canon*, V. Iljine, în lucrarea *Le mystère de la pénitence et le Grand Canon de Saint André de Crète*, și Ioannis Fountoulis, în lucrarea *Λογικὴ Λατρεία*, afirmă că este expresia experienței căderii în păcat a autorului, dar și a întoarcerii lui.

Este știut faptul că, sub presiunea împăratului Filip Vardanis, Andrei Criteanul a acceptat pentru scurtă vreme doctrina eretică monotelită, participând chiar și la pseudo-sinodul (*conciliabulum*) din 712, în cadrul căruia a fost condamnată învățătura Sinodului al VI-lea Ecumenic. Însă el nu a fost un susținător fervent al acestei erezii, ci, la numai un an de rătăcire, și-a recunoscut greșeala și s-a întors la Ortodoxie. De aici și faptul că, în calitate de autor al *Canonului*, își impută toate păcatele. Din

acest punct de vedere, el poate fi considerat „mista-gogul căinței” sau „învățătorul prea ales al pocăin-ței”, cum l-au numit cei care au completat *Canonul cel Mare*.

Cât privește perioada alcătuirii *Canonului*, cir-culă două ipoteze: prima susține că autorul l-ar fi alcătuit pe când se afla la Constantinopol, înainte de a fi hirotonit arhiepiscop al Gortynei – Creta (712) sau la puțin timp după aceea, cunoscut fiind faptul că el a fost episcopul Cretei timp de 28 de ani; a doua ipoteză susține că acest *Canon* a fost scris de autor la bătrânețe. Ca argumente, în acest sens, stau numeroase expresii din *Canon*: „măcar la bătrâ-nețe nu mă lăsa în iad deșert” sau „măcar la sfârșit mântuiește-mă” sau „timpul vieții mele este scurt”.

Canonul cel Mare cuprinde, întocmai celorlalte *Canoane*, nouă cântări sau pesne, care pot fi rezu-mate astfel:

– *cântarea întâi* subliniază starea de păcătoșenie extremă a sufletului, autorul folosind mai multe chipuri scripturistice reprezentative: Adam, Eva, Cain, fiul risipitor. Iertarea este condiționată de „lacrimile pocăinței”;

– *cântarea a doua* arată cum păcătosul poate pune început bun pocăinței, luând ca martor întreg uni-versul: „Ia aminte, cerule, și voi grăi; pământule,

primește în urechi glasul celui ce se pocăiește lui Dumnezeu și-L laudă pe dânsul”;

– *cântarea a treia* avertizează sufletul să nu urmeze păcătoșilor din timpul lui Noe, Ham, Agar, locuitorilor din Sodoma și Gomora, ci celor care au dus o viață curată;

– *cântarea a patra* scoate în evidență lupta păcătosului cu păcatul, care, deși vede că „sfârșitul se apropie și aproape lângă ușă este Judecătorul”, rămâne gol de fapte demne de a intra în camera Mirelui;

– *cântarea a cincea* dezvăluie urâciunea păcatului, în contrast cu virtutea: „În noapte viața mea mi-am petrecut pururea; că întuneric s-a făcut mie și negură adâncă noaptea păcatului”, „cu lut mi-am amestecat gândul, eu ticălosul”;

– *cântarea a șasea* aduce în prim plan modul în care se poate îndrepta păcătosul. Sunt aduse, spre întărire sufletului ce caută să se pocăiască, pilde de pocăință: tâlharul de pe cruce, devenit primul locuitor al Raiului, Manoe, Barac, Ieftae și Debora, Iaila, Ana, judecătorul Samuel și regele David;

– *cântarea a șaptea*, pe de o parte, arată gravitatea fărădelegilor sufletului, infinit mai mare decât a altor chipuri scripturistice precum Saul, Abesalom, Ahitofel, Solomon, Roboam, Ieroboam, Ahab și Izabela, Ohozia, Manase, iar pe de altă parte,

elogiază pe cei care au renunțat la păcat, precum David și femeia păcătoasă;

– *cântarea a opta* reintroduce imaginea Înfricoșătoarei Judecăți. Plângerea păcătosului se contopește cu plângerea fiului risipitor: „Miluiește-mă, pe mine, cel ce am păcătuit, Mântuitorule, ridică-mi mintea mea spre întoarcere, primește-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc; miluiește-mă pe mine cel ce strig: Greșit-am Ție, miluiește-mă, nelegiuit-am, miluiește-mă”. Totodată, îi sunt arătate sufletului noi modele de pocăință: Ilie, Elisei, Ieremia, Iona, Daniel, Petru ș.a.

– *cântarea a noua* se constituie într-un epilog al *Canonului*, arătând cum sufletul, având înaintea imaginea Înfricoșătoarei Judecăți, dar și numeroasele modele de drepți și păcătoși care s-au mântuit, întorcându-se la Dumnezeu, rămâne statornic în pocăință, năzuind să primească iertarea de la Judecătorul și Mântuitorul său.

Între peasna a șasea și a șaptea se cântă *Condacul „Suflete al meu”*. Textul acestui condac trezește conștiința adormită de păcat: „Scoală, sfârșitul se apropie”.

În *Canonul* său, Sf. Andrei Criteanul a încercat să facă o centralizare a faptelor biblice, vechi și nou-testamentare, toate rememorate cu profundă durere și străpungere a inimii. Fiecare faptă la care s-a făcut părtaș omul: crearea, neascultarea și

căderea, alungarea din Rai, durerea pricinuită de păcat și așteptarea mântuirii, precum și răscum-părarea săvârșită de Hristos este individualizată și personalizată. Ele se transformă în faptele fiecăruia dintre noi: „crearea mea,” „căderea mea”, „răscum-părarea mea”. Istoria personajelor *Canonului* devine istoria mea, iar eu devin conștient de profunzimea ei.

De remarcat este faptul că păcatul descris de autor nu este al unui singur om, ci este unul uni-versal; este păcatul prin care firea umană se arată a fi căzută, începând cu Adam și Eva. Marii păcă-toși care au biruit păcatul devin paradigme pentru cei ce doresc și, mai ales, pentru cei ce încearcă să urmeze calea ascezei; în același timp, ei sunt și rugători pentru fiecare dintre cei care se luptă cu păcatul. De fapt, prima treaptă spre îndumnezeire se realizează prin pocăință și lacrimi pentru păca-tele săvârșite: „Lacrimi din ochii mei, Mântuitorule, și suspinuri din adânc curat aduc Ție, strigând din inima mea: Dumnezeuule, păcătuim-am Ție, milosti-vește-Te spre mine”. Da, prin mărturisire se șterge atât păcatul, cât și umările lui. Însă mărturisi-rea păcatelor trebuie să fie însoțită de recunoaș-terea stării de rătăcire: „Îmbrăcatu-m-am urât cu haină împestrită și sângerată rușinos, prin cur-gerea vieții celei cu patimi și iubitoare de desfătări. Pătat-am haina trupului meu și am întinat cu totul

podoaba cea după chipul și după asemănarea Ta, Mântuitorule" (Peasna a 2-a, troparele 14-15).

Smerenia, în actul de pocăință, devine o condiție *sine qua non* a vieții în Hristos, piatra de temelie și începutul creșterii duhovnicești, a cărei cunună este îndumnezeirea sau „părtășia la dumnezeiasca fire”, de care vorbește Sf. Apostol Petru (2 Petru 1, 4).

O atenție deosebită este acordată în *Canon* răscumpărării omului din robia păcatului, răscumpărare mijlocită de Mântuitorul prin Jertfa Sa pe Cruce: „Trupul Tău și sângele Tău petru toți Ți-ai pus, Cuvinte, răstignindu-Te; trupul ca să mă înnoiești, iar sângele ca să mă speli. Duhul Ți-ai dat ca să mă aduci, Hristoase, Părintelui Tău. Săvârșit-ai mântuire în mijlocul pământului, Făcătorule, ca să ne mântuim; de bunăvoie ai fost răstignit și Edenul cel ce se încuiase s-a deschis; cele de sus și cele de jos, făptura și toate neamurile mântuindu-se, se închină Ție” (Peasna a 4-a, troparele 18-19).

Căderea omului în păcat, răscumpărarea lui prin Întruparea și Jertfa Mântuitorului, Taina Pocăinței, dogma Sfintei Treimi și preacinstirea Maicii Domnului sunt principalele teme dogmatice pe care autorul *Canonului* le abordează. De aici și caracterul dogmatico-doctrinar al *Canonului*. De fapt, autorul vrea să facă din *Canon* un răspuns

la acuzele monotelite, exprimând în același timp dragostea omului față de Dumnezeu Creatorul, Proniatorul, Mântuitorul și Judecătorul său.

Sf. Andrei Criteanul reliefează dogma Sfintei Treimi prin doxologiile închinat în *Canon Acesteia*, arătând că pocăința este misterul refacerii comuniunii omului cu Dumnezeu, Unul în Trei. Dacă prin Botezul în numele Sfintei Treimi fiecare credincios se curăță de păcatul originar, prin lacrimile pocăinței – numite și „al doilea Botez” – murim păcatului și înviem prin harul de viață dătător al Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Așadar *Canonul* ne introduce pe fiecare dintre noi în istoria Sfintei Scripturi și ne determină să conștientizăm, prin intermediul modelelor de pocăință, amplitudinea păcatelor noastre și înstrăinarea de Dumnezeu pe care ne-o aduc păcatele.

Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul este un puternic protest împotriva păcatului; mai bine spus, o adevărată strategie de luptă împotriva păcatului. Ca principiu de viață, el promovează permanenta pocăință pentru păcatele pe care le săvârșim clipă de clipă, precum și dorința continuă de a urma lui Hristos și celor ce s-au apropiat de El prin curățirea de păcate, prin pocăință. Puterea și darul pocăinței sunt pregătire pentru înviere.

VINERI ÎN SĂPTĂMÂNA A V-A A POSTULUI MARE

Despre Imnul Acatist

Imnul Acatist al Maicii Domnului a fost compus în inima Imperiului Bizantin și s-a răspândit pretutindeni în lumea creștină, devenind un etalon imnografic pentru spiritualitatea ortodoxă.

Un *acatist* (*akathistos*) este un imn închinat unei persoane sfinte sau unui eveniment sfânt. În sens propriu, cuvântul *akathistos* înseamnă „a sta în picioare”, ceea ce indică faptul că cei care ascultau acest imn nu stăteau în genunchi, ci în picioare. Acatistul are la origine condacul bizantin, un poem alcătuit din 18-24 de tropare sau strofe, fiecare cu câte 20-30 de versuri, aranjate în acrostih (în ordinea alfabetului grecesc), fiecare strofă având același număr de silabe și aceleași accente ca prima strofă. Aceste tropare erau precedate de o strofă aparte, ce avea în comun doar glasul (nu și melodia) și refrenul.

O puternică tradiție bisericească afirmă că *Imnul Acatist* a fost alcătuit de patriarhul Serghie al Constantinopolului (+638), în urma salvării

capitalei bizantine de invazia perșilor și avarilor în 626. Istoria consemnează cu lux de amănunte cum puternica flotă asediatoare a fost distrusă de o furtună stârnită în mod neașteptat, după ce patriarhul Serghie a organizat o procesiune cu veșmântul Maicii Domnului și cu icoanele Mântuitorului Hristos și ale Maicii Sale pe zidurile orașului. În semn de mulțumire pentru nesperatul ajutor, s-a făcut priveghere la biserica din Vlaherne, prilej cu care patriarhul ar fi compus condacul întâi: „Apărătoare Doamnă...”, spre lauda Fecioarei Maria, considerată apărătoarea bizantinilor. Cu prilejul acestei victorii, imnul compus de Roman Melodul a devenit „acatist”, fiind cântat de către cler și credincioși.

Sinaxarul vorbește însă și de alte împrejurări în care Maica Domnului a intervenit providențial în ajutorul și apărarea capitalei bizantine, în urma diferitelor invăzii: arabă (670 și 717), rusă (864), bulgară (926) etc. Mulțumirea din partea poporului credincios s-a exprimat în același mod, prin citirea solemnă a *Acatistului*. După izbăvirea minunată a capitalei bizantine, în 717, imnul lui Roman Melodul, devenit deja *Acatist*, a fost ales din nou de patriarhul Gherman al Constantinopolului – cel care a introdus în cult sărbătoarea *Acatistului* – pentru a

se oficia la Utrenia sâmbetei din Săptămâna a V-a a Postului Mare. În secolul al VIII-lea i s-a adăugat și *Canonul* în cinstea acestui praznic.

Imnul Acatist se referă la aceleași teme pe care le întâlnim și în imnografia creștină, abordând în principal evenimentele descrise de Sf. Evanghelist Luca – în primul capitol al *Evangheliei* scrisă de el – și anume: Buna Vestire, Nașterea Domnului și venirea păstorilor, precum și închinarea magilor. Modul în care sunt legate aceste evenimente fac din imn una dintre cele mai frumoase opere ale imnografiei Bisericii. Detaliile sunt prezentate incomparabil, ajutându-ne să pătrundem în logica fiecărui personaj legat de aceste evenimente. Astfel, prin cuvintele *Acatistului* ni se fac cunoscute gândurile îndoielnice ale lui Iosif, nebunia lui Irod, adorarea magilor și tulburarea Arhanghelului.

În secolul al VIII-lea, patriarhul Gherman mută oficierea *Imnului Acatist* din 7 august în data de 25 martie, când se sărbătorea praznicul Bunei Vestiri, conținutul acestuia potrivindu-se cu sărbătoarea. În secolul al IX-lea, fie patriarhul Metodie, fie patriarhul Fotie l-a mutat într-una dintre sâmbetele de la sfârșitul Postului Mare, ulterior fixându-se definitiv în cea de-a cincea sâmbătă, care a primit și numele de *Sâmbăta Acatistului*.

Reprezentantul acestui gen imnografic, de altfel foarte cultivat în literatura bizantină, este Sf. Roman Melodul. Biografia acestui imnograf bizantin este, din păcate, insuficient cunoscută. Din sinaxarul său (1 octombrie) aflăm că era sirian – din orașul Emesa – și a fost hirotonit diacon în biserica din Berit, în nordul Feniciei. Remarcându-se ca un talentat imnograf, a venit la Constantinopol, la Biserica „Maicii Domnului” din Chora, în timpul împăratului Anastasie I (491-518). Aluziile la restaurarea Bisericii „Sfânta Sofia”, care a avut loc între 532-537, plasează activitatea imnografică a Sfântului Roman între anii 536-556; anul trecerii sale la cele veșnice este 556.

Sinaxarul consemnează minunea pe care a trăit-o Sfântul Roman în Biserica din Vlaherne, atunci când Maica Domnului i s-a arătat în vis, înmânându-i un sul de hârtie, pe care l-a înghițit. Trezindu-se din somn și fiind inspirat de această revelație, a compus Condacul Nașterii Domnului: „Fecioara astăzi...”. Din păcate, din acest poem – care l-a făcut renumit pe autorul său – nu s-au mai păstrat astăzi decât două strofe.

Numit diacon la Biserica „Sfânta Sofia”, Sfântul Roman și-a început activitatea de imnograf, alcătuind poeme de laudă la numeroase sărbători:

Duminica fiului risipitor, Duminica Înfricoșătoarei Judecăți, Duminica a IV-a din Post, Duminica Floriilor, Vinerea Patimilor, Duminica Sfințelor Paști, Înălțarea Domnului, Praznicul Sfinților Apostoli Petru și Pavel ș.a.

Cercetătorii îi atribuie între 500 și 1000 de strofe, cifră ce motivează și supranumele de „Dulce-cântărețul”. Singura dintre cântările epocii sale păstrată în întregime este slujba *Acatistului Bunei Vestiri*. Este un imn de laudă și mulțumire adresat Maicii Domnului, alcătuit din 13 condace (astăzi condacul este doar o strofă scurtă) și 12 icoase (strofa mai lungă, ce dezvoltă tema condacului, sub forma stihurilor ce încep cu exclamația „Bucură-te!”).

Deși Tradiția spune că acest *Acatist* a fost alcătuit de patriarhul Serghie al Constantinopolului (†638) în urma salvării Constantinopolului de invazia perșilor și avarilor din anul 626 totuși critica modernă este de părere că era în circulație înainte de evenimentul din 626, fiind chiar foarte cunoscut. De altfel, patriarhul nu ar fi avut cum să alcătuiască peste noapte un poem de o asemenea anvergură. El doar a ales acest imn – considerându-l cel mai expresiv pentru scopul său, acela de a-i aduce laudă Maicii Domnului – pe care l-a dedicat Fecioarei Maria pentru a marca minunata biruință. Nici atribuirea acestui *Acatist* poetului-cronicar

George Pisides sau patriarhului Fotie (secolul al IX-lea) nu este susținută de dovezi concludente.

Datarea *Imnului Acatist* înainte de anul 626 și recunoașterea Sf. Roman Melodul drept autor al lui se bazează pe analiza atentă a textului. Astfel, niciuna dintre cele 24 de strofe ale imnului nu face referire la vreo acțiune militară, ci conținutul este strict teologic, surprinzând subtil dogmele Întrupării și Răscumpărării.

Imnul Acatist a fost scris în limba greacă și se prezintă sub forma unei poezii perfecte, structurate în patru părți. În prima parte se vorbește despre Buna Vestire a îngerului, puritatea Fecioarei Maria, vizita Elisabetei și îndoiala lui Iosif. A doua parte descrie adorarea păstorilor, închinarea magilor, fuga în Egipt și aducerea la Templu a Pruncului Iisus. A treia parte vorbește despre reînnoirea lumii prin Nașterea lui Hristos din Sfânta Fecioară Maria. Ultima parte o înfățișează pe Maica Domnului ca apărătoare; totodată, arată neputința omenească de a-L lăuda precum se cuvine pe Dumnezeu pentru dezlegarea păcatului strămoșesc al lui Adam, încheindu-se cu rugăciuni către Maica Domnului, de a mijloci pentru noi oamenii.

Sfântul Roman a alcătuit *Imnul Acatist*, în principal, ca o predică în versuri despre Întruparea Domnului pentru praznicul Bunei Vestiri. Totuși,

anumiți factori istorici și teologici au jucat un rol important în alcătuirea acestei compoziții. În anii ce au precedat nașterea Sfântului Roman, la Constantinopol a izbucnit o controversă puternică, ce a tulburat mult timp Biserica. Este vorba despre erezia nestoriană, ce pune sub semnul întrebării nu dumnezeirea lui Iisus Hristos, ci numirea care se dădea Maicii Domnului, *Theotokos* (*Născătoare de Dumnezeu*). Chiar dacă erezia a fost condamnată în cadrul Sinodului de la Efes (451), trebuie spus că încă nu se stinsese la începutul secolului al VI-lea, când se crede că s-a născut Sfântul Roman.

Datorită nestorienilor, retrași în Siria, este posibil ca Sfântul Roman să fi cunoscut personal învățăturile lor greșite, și asta înainte de a veni la Constantinopol. Din acest motiv, Sfântul Roman expune cu atâta tărie, în *Imnul Acatist*, dogma ortodoxă privind Persoana divino-umană a lui Iisus Hristos: „Văzut-au pruncii caldeilor, în brațele Fecioarei, pe Cel Ce a zidit pe om cu mâna și cunoscându-L a le fi Stăpân, deși luase chip de rob, s-au nevoit cu daruri a-L sluji și a cânta celei binecuvântate” (*Icosul al 5-lea*). Dogma Întrupării este, astfel, magistral expusă de Sfântul Roman sub forma unui imn, foarte accesibil înțelegerii tuturor credincioșilor, dar și foarte ușor de reținut.

Conținutul poate fi împărțit de asemenea în două părți, una istorică (primele 12 strofe) și una mistică (celelalte 12 strofe), fiecare fiind împărțită, la rândul ei, în două teme: zămislirea supranaturală și nașterea Mântuitorului Hristos, cu evenimentele ce au însoțit-o, respectiv, învățătura calcedoniană despre răscumpărarea lumii și preacinstirea Maicii Domnului.

Totuși strofa originală ce preceda ansamblul celor 24 de strofe a fost înlocuită cu actuala strofă: „Apărătoare Doamnă”; cel mai probabil acest fapt a avut loc în 626. Această strofă este considerată a fi o compoziție a patriarhului Serghie; totodată, aceasta și explică alegerea cântării acestui imn drept mulțumire pentru amintita victorie împotriva barbarilor năvălitori. De asemenea, în strofa a 23-a (*Condacul al 12-lea*) au fost interpolate patru stihuri – „Bucură-te, stâlpul Bisericii cel neclintit; Bucură-te, zidul împărăției cel nebiruit; Bucură-te, cea prin care se înalță biruințele; Bucură-te, cea prin care cad vrăjmașii” – care trimit în mod nemijlocit cu gândul la ajutorul Maicii Domnului.

Strâns legat de evenimentul Întrupării Mântuitorului, *Imnul Acatist* se citea cel mai probabil cu prilejul sărbătorii Bunei Vestiri. Abia după căderea Constantinopolului (1453) sau în preajma acestei

date a intrat și în rânduiala tipiconală a Postului Mare. Astfel, în Biserica Ortodoxă Greacă există rânduiala ca în primele patru sâmbete ale Postului Mare să se citească în cadrul Utreniei câte o parte din acest *Acatist*, în ordine cronologică. El este citit apoi, în întregime, în cadrul Utreniei zilei de sâmbătă din săptămâna a V-a, numită *Sâmbăta Acatistului*, tipic preluat și în Biserica Ortodoxă Română.

Motivul introducerii citirii *Acatistului* în timpul Postului Mare îl constituie nu doar apropierea de praznicul Bunei Vestiri, ci și învățătura mariologică și hristologică pe care le cuprinde, legând taina Nașterii de taina Învierii lui Hristos; ziua Întrupării este astfel legată de ziua când prin moartea întru Înviere a Domnului Hristos s-a împlinit planul de mântuire a lumii.

Foarte iubit de bizantini, *Imnul Acatist* a început să fie ilustrat în miniaturi, icoane, broderii, devenind apoi una dintre temele preferate ale picturii murale (secolului al XI-lea). Această temă a pătruns și în programul iconografic al bisericilor cu pictură exterioară din țara noastră, în special în Moldova.

Enumerăm aici cele 24 de scene ale *Acatistului* reprezentat la Mănăstirea Moldovița, unde s-a păstrat unul dintre cele mai frumoase ansambluri, însoțite de explicația pe scurt a fiecăreia, astfel:

îngerul binevestește Fecioarei Maria; nedumerirea Fecioarei Maria; Fecioara Maria se supune voinței divine; zămisirea de la Duhul Sfânt; întâlnirea Fecioarei Maria cu Elisabeta; îndoiala lui Iosif și dezvinovățirea Mariei; nașterea lui Iisus Hristos; venirea magilor; închinarea magilor; întoarcerea magilor; fuga în Egipt; întâmpinarea Domnului Iisus Hristos, făptura cea nouă; preacinstirea Maicii Domnului; Sfânta Treime; Emanuel preamărit de cetele îngeresti; Maica Domnului și ritorii; Hristos dus spre răstignire; Maica Domnului, ocrotitoarea fecioarelor; Iisus Hristos, Marele Arhiereu; Maica Domnului luminătoare; pogorârea Mântuitorului la iad; închinarea la icoana Maicii Domnului și Maica Domnului mijlocitoare.

Maturitatea stilului în care este realizată exprimarea, vocabularul elevat folosit de Sfântul Roman, desăvârșita abordare a dificultăților ridicate de formele de poezie existente în vremea scrierii *Acatistului*, duc la concluzia că Sfântul Roman nu a creat acest stil imnografic dintr-o dată, într-un moment de inspirație. Forme inițiale ale condacului au existat probabil în poezia bisericească siriacă pe care Roman – sirian de origine – o cunoștea destul de bine. Marele merit care îi revine este acela de a fi adaptat această poezie spiritului imnografiei

bizantine și de a fi introdus această nouă formă poetică în literatura liturgică din Constantinopol.

Mai mult, Sfântul Roman a împrumutat în creația sa imnografică forma și conținutul poeziei Sf. Efrem Sirul, pe care le-a dezvoltat, cărora le-a dat o formă mai bine structurată și concisă; de asemenea, le-a imprimat spiritul bizantin, creând astfel condacul, care este o creație specific constantinopolitană.

În concluzie, *Imnul Acatist* este o rugăciune de mulțumire adresată Maicii Domnului.

DUMINICA A V-A DIN POST

Prevestirea Sfintelor Pătimiri ale Domnului nostru Iisus Hristos

„În vremea aceea, Iisus a luat la Sine iarăși pe cei doisprezece și a început să le spună cele ce aveau să I se întâmple: Iată, ne suim la Ierusalim și Fiul Omului va fi predat arhierilor și cărturarilor; Îl vor osândi la moarte și-L vor da în mâna păgânilor; Îl vor batjocori, și-L vor scuipa, și-L vor biciui și-L vor omorî, dar după trei zile va învia. Și au venit la El Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu, zicându-I: Învățătorule, voim să ne faci ceea ce vom cere de la Tine. Iar El le-a zis: Ce voiți să vă fac? Iar ei I-au zis: Dă-ne nouă să ședem unul de-a dreapta Ta și altul de-a stânga Ta, întru slava Ta. Dar Iisus le-a răspuns: Nu știți ce cereți! Puteți să beți paharul pe care îl beau Eu sau să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu? Iar ei I-au zis: Putem. Și Iisus le-a zis: Paharul pe care Eu îl beau îl veți bea și cu botezul cu care Mă botez vă veți boteza, dar a ședea de-a dreapta Mea sau de-a stânga Mea nu este al Meu a da, ci celor pentru care s-a pregătit. Și, auzind, cei zece au început a se mânia pe Iacov și pe Ioan. Atunci Iisus, chemându-i la Sine, le-a zis: Știți că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Dar între voi nu trebuie să fie așa, ci care va

vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru; și care va vrea să fie întâi între voi, să fie slugă tuturor. Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți" (Marcu 10, 32-45).

Evangelhia rânduită a se citi în *Duminica a V-a a Postului Mare* ne prezintă cea de-a treia prevestire a Sfintelor Pătimiri ale Domnului nostru Iisus Hristos.

Domnul, împreună cu apostolii, era în drum spre Ierusalim. Întrucât Ierusalimul se afla situat pe Muntele lui Iuda, cei care mergeau la Ierusalim ziceau că „se suie” (Psalmi 121, 4; Luca 2, 42; Ioan 2, 13).

Sf. Evangelist Marcu consemnează că „Iisus mergea înaintea lor”, așa încât „ei erau uimiți și cei ce mergeau după El se temeau” (Marcu 13, 32). Nu-L mai văzuseră până atunci pe Domnul mergând înaintea lor cu atâta grabă și hotărâre spre Ierusalim. La un moment dat, Domnul s-a oprit și i-a așteptat până ce s-au strâns toți în jurul Lui: „Și luând la Sine, iarăși, pe cei doisprezece, a început să le spună cele ce aveau să I se întâmple: Că, iată, ne suim la Ierusalim și Fiul Omului va fi predat arhierilor și cărturarilor; și-L vor osândi la moarte și-L vor da în mâna păgânilor, și-L vor batjocori și-L vor scuipa și-L vor biciui și-L vor omorî, dar

după trei zile va învia" (*Marcu 10, 33-34*). Da, fără suferință nu este înviere, și fără umilință nu este înălțare, afirmă Sf. Nicolae Velimirovici.

În trei rânduri le-a vorbit Domnul apostolilor despre Sfintele Sale Pătimiri. Prima dată, când Domnul le-a vorbit despre cele ce I se vor întâmpla la Ierusalim, le-a spus că va pătimi multe din partea bătrânilor, arhiereilor și cărturarilor, va fi ucis și a treia zi va învia (*Matei 16, 21*). Această veste a patimilor a avut loc după mărturisirea lui Petru (*Matei 16, 16, 21; Marcu 8, 29, 31; Luca 9, 22*).

A doua oară când le-a vorbit despre Sfintele Sale Pătimiri a fost când se întorceau de pe Tabor spre Capernaum (*Matei 17, 22; Marcu 9, 30-32; Luca 9, 44*). Atunci le-a spus că va fi predat în mâinile oamenilor, care Îl vor ucide, dar a treia zi va învia (*Matei 17, 22*).

A treia oară, Domnul le-a vorbit în drum spre Ierusalim însă le-a spus direct: „Fiul Omului va fi dat pe mâna arhiereilor și a cărturarilor; și-L vor osândi la moarte; și Îl vor da pe mâna păgânilor ca să-L batjocorească și să-L biciuiască și să-L răstignească, dar a treia zi va învia" (*Matei 20, 18-19; Marcu 10, 32-34; Luca 18, 31-34*). Hristos anticipează întreg procesul Său din Vinerea Mare.

Cum au primit apostolii vestea, ne relatează Sf. Evanghelist Luca: „Și ei n-au înțeles nimic din

acestea, căci cuvântul acesta era ascuns pentru ei și nu înțelegeau cele spuse" (*Luca* 18, 34).

Și cu toate acestea, nici n-au cutezat să ceară alte lămuriri în această privință. Se pare că ei erau preocupați mai mult de ideea unei împărății mesianice. Lucrul acesta reiese și din comportamentul fiilor lui Zevedeu, care s-au dus la Iisus, zicându-I: „Învățătorule, voim să ne faci ceea ce vom cere de la Tine. Iar El le-a zis: Ce voiți să vă fac? Iar ei I-au zis: Dă-ne nouă să ședem unul de-a dreapta Ta, și altul de-a stânga Ta, întru slava Ta" (*Marcu* 10, 35-36). Sf. Evanghelist Matei completează că în acest demers, fiii lui Zevedeu au fost însoțiți de mama lor care ar fi mijlocit pentru ei (*Matei* 20, 21-22).

Purtarea celor doi ucenici nu arată doar slăbiciunea lor, ci slăbiciunea și chiar stricăciunea întregii firi omenești. Cei doi, pe de o parte, erau tentați de cele mai înalte posturi în Împărăția lui Dumnezeu, cu centrul la Ierusalim, iar pe de alta, se credeau cei mai în măsură să ocupe astfel de posturi, ținând cont și de faptul că făceau parte din grupul celor trei preferați de Iisus în diferite împrejurări. Petru, aparent, căzuse în dizgrația lui Iisus (*Matei* 16, 23-28), așa că ei se considerau cei mai îndreptățiți de aceste înalte demnități.

Numai că lucrurile nu au stat așa. Compătimitor, Iisus le-a răspuns: „Nu știți ce cereți!". Din păcate,

rezumau Împărăția lui Dumnezeu numai la neamul acela. Atunci, Iisus le-a adresat o întrebare prin care a vrut să-i facă să înțeleagă că dobândirea unei demnități în Împărăția lui Dumnezeu presupune jertfă: „Puteți să beți paharul pe care îl beau Eu sau să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu?” (*Marcu 10, 38*). Versetul vizează Pătimirea și moartea Sa.

Fără nicio ezitare, ei au răspuns: „Putem!”. Iisus le confirmă spusele: „Paharul pe care Eu îl beau îl veți bea, și cu botezul cu care Mă botez vă veți boteza” (*Marcu 10, 39*). Lucru care s-a și împlinit. Este consemnat de istorie faptul că Iacov a fost ucis de Irod Agripa I (*Faptele Sfinților Apostoli 12, 2*); cât despre Ioan, deși Sfântul Irineu spune că a murit la bătrânețe totuși sunt mărturii care arată că a fost închis și bătut (*Faptele Sfinților Apostoli 5, 40*), iar pe urmă exilat în Patmos (*Apocalipsa 1, 9*). În ce privește locurile solicitate în Împărăția Sa, Iisus precizează: „Dar a ședea de-a dreapta Mea sau de-a stânga Mea nu este al Meu a da, ci celor pentru care s-a pregătit” (*Marcu 10, 40*).

Da, întreg planul mântuirii omului pornește de la Dumnezeu Tatăl. Asta înseamnă că, fără să emiți în prealabil vreo pretenție, trebuie să ai încredere în Dumnezeu, Care va face o împărțire dreaptă și nu arbitrară, a locurilor Împărăției. Sf. Apostol

Pavel scrie romanilor: „Căci nu este părtinire la Dumnezeu!” (*Romani* 2, 11).

Cererea celor doi de a domni peste ceilalți i-a deranjat pe cei zece care, auzind, „au început a se mânia pe Iacov și pe Ioan” (*Marcu* 10, 41). Sau, cum punctează Sf. Evanghelist Luca, care așază neînțelegerea în seara Cinei celei de Taină, după instituirea Tainei Dumnezeieștii Euharistii și înainte de ieșirea pe Muntele Măslinilor: „Și s-a iscat între ei și neînțelegere: cine dintre ei se pare că este mai mare?” (*Luca* 22, 24).

Atunci Iisus, vrând să-i împace și, totodată, să-i asigure că lucrurile nu sunt așa cum le gândesc ei, i-a chemat la Sine și le-a zis: „Știți că cei ce se socolesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Dar între voi nu trebuie să fie așa, ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru. Și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă” (*Marcu* 10, 42-44).

Așadar funcția nu trebuie să fie izvor de putere pentru cel ce o practică, ci o misiune de slujire. De fapt, aceasta ar trebui să fie și atitudinea Bisericii față de lume.

Această misiune decurge din exemplul lui Iisus Hristos, Care S-a făcut om nu ca să fie slujit de oameni, ci ca să-i slujească. În acest sens, El Însuși a întărit: „Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se

slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți" (*Marcu 10, 45*). El pune slujirea drept măsură a întâietății între cei ce cred în El. Iată cum ar trebui să fim noi în relație cu semenii noștri: mereu în stare de jertfă, de sacrificiu.

De remarcat este precizarea care apare în text: „Și-a dat sufletul răscumpărare pentru mulți”, deci nu pentru toți. Ceea ce înseamnă că cei care nu-și asumă responsabilitatea crucii nu vor avea parte de El.

Adevăratul conducător nu vede partea, ci întregul, căruia, negreșit, îi aparține și partea. Pentru acest întreg-parte și parte-întreg Își pune Hristos viața ca răscumpărare, respectiv ca slujire. Sf. Evanghelist Ioan surprinde acest adevăr în prima sa epistolă: „El Și-a pus sufletul Său pentru noi, și noi datori suntem să ne punem sufletele noastre pentru frați” (*1 Ioan 3, 16*).

Fie ca și noi să ne numărăm printre cei mulți preferați de Dumnezeu!

PRĂZNUIREA SF. CUVIOASE MARIA EGIPTEANCA

(Meditație)

În lucrarea intitulată *Viețile Sfințelor care mai înainte au fost desfrânate*, apărută în anul 1997 la Ed. Deisis, Sibiu, autoarea, Benedicta Ward, aduce în atenția cititorilor portretul a cinci femei de moravuri ușoare: Maria Magdalena, Maria Egipteanca, Pelaghia, Taisia și Maria, nepoata lui Avraam, dar care prin pocăință au ajuns sfinte.

Maria Magdalena, pomenită liturgic pe 22 iulie, este menționată de Sf. Evangheliști Luca și Marcu ca fiind „Maria, numită Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni” (Luca 8, 2). Desigur, este vorba de duhurile celor șapte păcate capitale. Prin cei șapte demoni, despre care se face vorbire și de care a fost stăpânită, se sugerează, pe de o parte, viața nonconformistă a Mariei din Magdala, iar pe de altă parte, prin ea vrea să se evidențieze prototipul infidelității poporului Israel în raport cu Dumnezeu. Numai că, spre deosebire de poporul Israel, Maria Magdalena s-a întors la Dumnezeu. L-a urmat pe Dumnezeu. Iar Dumnezeu i-a răspuns favorabil, sfințindu-i viața.

Închinătorii afirmă că în fiecare an, în ziua pomenirii ei, mâna dreaptă a sfintei, care se află în Muntele Athos, recapătă temperatura corpului uman. Moaștele sfintei, împreună cu cele ale Sf. Ioan Evanghelistul, au fost așezate, în secolul al IX-lea, de împăratul Leon al VI-lea Înțeleptul (886-912), în Biserica „Sfântul Lazăr” din Constantinopol.

Maria Egipteanca, pomenită liturgic pe 1 aprilie, dar și în a V-a Duminică a Postului Mare, a fost o femeie de moravuri ușoare din Alexandria, care prin pocăință și asceză a devenit un model de sfințenie. În *Viața* cuvioasei, alcătuită de patriarhul Sofronie al Ierusalimului (secolul al VII-lea) pe baza celor povestite lui de cuviosul Zosima, duhovnicul ei din ultimele zile ale viețuirii în trup, se spune că tânăra prostituată, sub imboldul curiozității, s-a alăturat într-una din zile unui grup de pelerini ce se îndrepta spre Ierusalim. Gândul îi era dublat și de dorința de a găsi noi posibilități de a păcătui. Numai că, ajunsă la Ierusalim, s-a petrecut acea revelație care i-a schimbat viața. Conștientizând starea deplorabilă în care se afla – mai ales după ce o forță nevăzută i-a îngăduit cu greu să se atingă de Sfântul Mormânt – ea nu s-a mai întors în patria sa, ci a preferat să se retragă în pustiul Iordanului pentru a-și pune ordine în viață. Venirii în sine

i-au urmat patruzeci și șapte de ani de aspră nevoiță. Pustiul a ajutat-o în demersul ei.

Literatura patristică și ascetică consemnează multe cazuri de convertiri ale unor femei prostituate. Dintre ele, Benedicta Ward mai descrie viața a trei: Pelaghia, Taisia și Paisia. Deși vin oarecum în contradicție cu biografiile Sfintelor Marcela, Eugenia, Macrina și Melania, mesajul acestor istorii subliniază că orice întoarcere de pe drumul păcatului este posibilă. Desigur, numai dacă îndreptarea este însoțită de pocăință.

Viața Sfintei Pelaghia o datorăm părintelui Iacob, diaconul episcopului Nonnus al Edessei. Pelaghia a trăit în secolul al V-lea. A fost o renumită actriță în Antiohia. Din păcate, în tinerețe a pierdut adesea lupta cu ispititorul, cu lumea și, mai ales, cu trupul. Se vindea cu multă ușurință. Convertirea ei nu a fost întâmplătoare, ci a fost lucrarea Duhului Sfânt. Este relatat că atunci când Nonnus, episcopul Edessei, însoțit de alți frați întru arhierie, slujea Parastasul la mormântul Sf. Mucenic Iulian, s-a alăturat celor prezenți la pomenire și Pelaghia, deși nu avea o ținută pe măsura momentului. Privind în adâncul sufletului ei și dându-și seama de drama sufletească în care se afla, episcopul Nonnus a început să se roage lui Dumnezeu pentru venirea ei

în sine. Rugăciunea ierarhului a avut efect de diamant. A doua zi, Pelaghia s-a dus la Catedrala din Edessa. Era timpul predicii. Mișcată de cuvintele auzite, Pelaghia, la sfârșitul slujbei, i-a cerut episcopului să o boteze. După Botez, episcopul Nonnus a îmbrăcat-o în haine bărbătești și a trimis-o în pustia Palestinei, sub numele Pelagius. Câțiva ani mai târziu, Nonnus a trimis în Palestina pe diaconul Iacob ca să o viziteze. Probabil că atunci Pelagius i-a povestit aceuia viața sa. Așa se explică de altfel și faptul că el a fost cel care i-a scris viața. La scurt timp după acea vizită, Pelagius a murit. Abia după moarte i-a fost descoperită identitatea. Ajunsese un monah îmbunătățit.

Ca și Pelaghia, Taisia a fost o femeie din Alexandria, dedată plăcerilor trupești. Nu se știe cine i-a alcătuit sinaxarul. Vestea despre viața imorală a acelei tinere a ajuns până la pustnicii din pustia Egiptului. Pafnutie, un monah cu viață înduhovnicită, a dorit să o întâlnească. Și pentru a nu atrage atenția pretendenților săi, monahul s-a îmbrăcat în haine mirenești și a pornit în căutarea prostituatei. Neîntârziat, Taisia a renunțat la infernala viață și a dat curs sfaturilor pustnicului, urmându-l. Acesta a dus-o la o mănăstire de maici din pustie. Acolo, ea a cerut să fie zăvorâtă într-o

chilie ce avea doar o mică fereastră, prin care i se dădea zilnic puțină hrană și apă. Singura îndeletnicire a cuvioasei era rugăciunea: „Cel Ce m-ai făcut, miluiește-mă!”. După trei ani și mai bine, monahul Pafnutie, la sfatul Sf. Antonie cel Mare și prin vedenia Avvei Pavel cel simplu, a scos-o din chilie. Doar 15 zile s-a mai bucurat de frumusețile lumii acesteia. Pilda Taisiei a fascinat nu doar pe monahii de atunci, ci povestea vieții ei a fost reluată atât în piesa medievală scrisă de Hrotswitha von Gandesheim (secolul al X-lea), cât și în romanul lui Anatole France (1902).

Sfintele Pelaghia și Taisia sunt pomenite liturgic în ziua de 8 octombrie.

O istorioară similară vieții Sfintei Taisia poate fi citită în *Pateric*, la Avva Ioan Colov. Personajul principal este Paisia, o fată orfană, care și-a transformat casa într-un loc de tihnă pentru părinții din Pustia Sketis, mai ales când aceștia ieșeau din chiliile lor cu diferite ocazii. Însă cu timpul, intențiile bune ale Paisiei au degenerat. Întristați de cele întâmplate, părinții pustiei l-au îndemnat pe Avva Ioan Colov să meargă la ea și, prin înțelepciunea sa, să o determine să renunțe la lucrurile păguboase sufletului. A fost suficientă o singură întrevedere pentru a aprinde în sufletul Paisiei dorința de

îndreptare. Așa se face că, fără a sta prea mult pe gânduri, Paisia l-a urmat pe Avva Ioan în pustie. Din sinaxarul ei aflăm că într-o noapte, pe când Paisia dormea, Avva Ioan a văzut o cale luminoasă ce cobora din cer până lângă patul ei și mulțime multă de îngeri îi purtau sufletul spre Împărăția lui Dumnezeu, semn că sufletul ei primise răsplata pocăinței făcută din toată inima.

Un alt exemplu de convertire se găsește în viața cuvioasei Maria, nepoata pustnicului Avraam, scrisă de Efrem diaconul. Avraam, după moartea fratelui său, și-a crescut nepoata într-o chilie alăturată chiliei sale, în cea mai autentică viață monahală. Însă cu toată purtarea lui de grijă și cu toată înfrânarea ei, după douăzeci și unu de ani de aspră viețuire, Maria a căzut în păcatul desfrânării. Însălmântată de fărădelegea săvârșită și neavând tăria să își accepte căderea, pe fondul deznădejdiei, a plecat din pustie pentru a se prostitua în cetate. Avraam, unchiul ei, neștiind cele ce i se întâmplaseră, s-a rugat lui Dumnezeu pentru întoarcerea ei. Abia după doi ani de sporită rugăciune i s-a descoperit unde era Maria. Atunci, Avraam, îmbrăcându-se în haine de soldat, ca nu cumva să-i fie împiedicat demersul, a mers în căutarea nepoatei sale. Maria a fost convinsă să se întoarcă în

pustia copilăriei ei și să continue să lupte pentru mântuire. Zăvorându-se în chilia sa, Maria a trăit până la sfârșitul vieții în rugăciune, post, priveghere și pocăință, dobândind până și darul facerii de minuni. Iată până la ce înălțime de desăvârșire duhovnicească ne poate ridica pocăința sinceră. Avraam și nepoata lui, Maria, sunt pomeniți liturgic pe 29 octombrie.

Așadar toate aceste sfinte cuvioase fac parte din categoria acelor femei care au experiat concret pocăința, învrednicindu-se de tranfigurarea vieții lor din momentul întâlnirii cu Hristos. Ele se înscriu în galeria chipurilor exemplare ale pocăinței săvârșite sub soarele deșertului, dar și sub călăuzirea luminii lui Hristos. De remarcat este faptul că Dumnezeu îl iartă pe cel păcătos chiar în momentul întoarcerii. Și aceasta pentru că întoarcerea este rezultatul venirii în sine; pocăința sinceră îi redă statutul de fiu al luminii (*Ioan 12, 36*). În acest sens, Mântuitorul a rostit nenumărate parabole privind astfel de situații, din care desprindem că „în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de dreți, care n-au nevoie de pocăință” (*Luca 15, 7*). Da, în cer este mai multă bucurie pentru un mort sufletește care a înviat, decât pentru nouăzeci și nouă de

vii lipsiți de dragoste pentru aproapele și, implicit, pentru Dumnezeu. Aceștia din urmă sunt dintre cei care, asemenea fiului cuminte din *Parabola fiului risipitor*, adună risipind. Atunci când ești drept, spune mitropolitul Antonie Plămădeală, trebuie să ai grijă să nu cazi din poziția ta de drept, judecându-l pe cel păcătos sau judecându-l pe Dumnezeu pentru că l-a iertat pe cel păcătos. Pentru că un păcătos, oricât de păcătos ar fi, dacă se pocăiește, poate primi, în egală măsură cu dreptii, iertarea și, respectiv, cununa de slavă de la Dumnezeu.

Adeziunea la prostituție, alcool, droguri și altele de tipul acestor păcate este liber consimțită. Sunt păcate strigătoare la cer, deoarece ele sunt considerate o sinucidere lentă atât a trupului, cât și a sufletului. Dramatic este faptul că lumea acestor păcate este alcătuită deopotrivă din copii, tineri, studenți, intelectuali și – cum este și de așteptat – din oameni ai străzii. Se atrag și se susțin reciproc. Aceste păcate se nasc uneori fie din curiozitate, cum ar fi consumul de droguri, fie din sărăcie, cum ar fi prostituția. Este suficient numai să încerci, pentru ca apoi să devii dependent. Vraja păcatului te subjugă. Așa se și explică faptul că oamenii prinși în aceste capcane trăiesc drame de nebanuit. Totul se transformă într-o armonie falsă. Despre unii ca

aceștia, psalmistul spune: „Gură au și nu vor grăi; ochi au și nu vor vedea; urechi au și nu vor auzi” (*Psalmi* 113, 13). Sub influența drogurilor și a alcoolului se creează în subconștientul consumatorilor lumi anormale, confuze.

Imaginile care descriu viața unor astfel de oameni sunt șocante. Halucinațiile le dublează existența. Pierd orice simț al realității. Sunt oameni care zic răului bine. Pe astfel de oameni prorocul Isaia nu-i fericește, ci îi compătimește: „Vai de cei ce zic răului bine și binelui rău” (*Isaia* 5, 20). Plutesc în nebuloasă și în înțelegerea ambiguă a problemelor. Sunt boli cumplite, iar de multe ori chiar incurabile. Ele îl macină pe om până la exterminare. Îi slutesc chipul. De cele mai multe ori, tratamentele sunt ineficiente. Iubesc cu patimă ceva nociv trupului și sufletului. Se autodistrug și îi distrug și pe cei din preajma lor. Păcatul le pricinuieste și celor din jur mari și mistuitoare suferințe. Iadul lor devine iadul întregii familii, dar și al comunității din care fac parte. Nu au nimic nobil. Sacrul din ei se atrofiază.

Fiul risipitor este ilustrarea tipică a deșertării de sine, pe care o aduce păcatul. Drama căderii fiului risipitor se regăsește la tot pasul. Mărturie în acest sens stau prostituatele care sunt, pe de o parte,

propriile lor victime, iar pe de altă parte, ale propriilor semenii, prostituți și ei. Sunt multe dintre prostituate care nu au cunoscut nicio clipă bucuria unei profesii împlinite, dar sunt și unele care au renunțat la nobilele lor preocupări, la copii și la familia, pentru a se dedica acestui mod păgubos de a fi. Senzualitatea este un adânc în care s-a înecat și a pierit o mare mulțime de suflete. Nu poți să fii în mijlocul noroiului și să rămâi curat. Or, un om murdar nu poate fi frumos. Ca să devină frumos trebuie să se spele, să se schimbe. Să își vină în sine întocmai fiului risipitor (*Luca 15, 11-32*), tâlharului de pe cruce (*Luca 23, 43*), lui Zaheu (*Luca 19, 1-9*), femeii păcătoase (*Luca 7, 37-50*); de ce nu, asemenea femeilor desfrânate, care prin rugăciune și asceză au ajuns sfinte.

Dumnezeu ne asigură că se bucură de întoarcerea celui păcătos. Îl iartă, altoind în natura păcătoasă pe omul cel nou. Lacrima convertirii are forța necesară să spele tot ce este întinat de păcat. Astfel de exemple se găsesc atât în Sfânta Scriptură, cât și în alte scrieri. Cercetați-le!

DUMINICA A VI-A DIN POST

„Osana!” versus „Răstignește-L! Răstignește-L!”

„Înainte de Paști cu șase zile, Iisus a venit în Betania, unde era Lazăr, pe care îl înviase din morți. Și I-au făcut acolo cină și Marta slujea. Iar Lazăr era unul dintre cei ce ședeau cu El la masă. Deci Maria, luând o litră cu mir de nard curat, de mare preț, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului ei, iar casa s-a umplut de mireasma mirului. Dar Iuda Iscarioteanul, unul dintre ucenicii Lui, care avea să-L vândă, a zis: Pentru ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari și să-i fi dat săracilor? Însă el a zis aceasta nu pentru că îi era grijă de săraci, ci pentru că era fur și, având punga, lua din ce se punea în ea. A zis, deci, Iisus: Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna. Deci mulțime mare de iudei au aflat că este acolo și au venit nu numai pentru Iisus, ci să vadă și pe Lazăr, pe care-l înviase din morți. Și s-au sfătuit arhieriei ca și pe Lazăr să-l omoare, căci, din pricina lui, mulți dintre iudei mergeau și credeau în Iisus. A doua zi, mulțimea cea mare, care se adunase la sărbătoare, auzind că Iisus vine în Ierusalim, a luat ramuri de finic și a ieșit întru întâmpinarea Lui și striga: Osana! Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israel! Și Iisus,

găsind un asin tânăr, a șezut pe el, precum este scris: «Nu te teme, fiica Sionului! Iată, Împăratul tău vine șezând pe mânzul asinei». Acestea nu le-au înțeles ucenicii Lui la început, dar, când S-a preaslăvit Iisus, atunci și-au adus aminte că acestea erau scrise despre El și că acestea I le-au făcut Lui. Așadar dădea mărturie mulțimea care era cu El când l-a strigat pe Lazăr din mormânt și l-a înviat din morți. De aceea L-a și întâmpinat mulțimea, pentru că auzise că El a făcut minunea aceasta” (Ioan 12, 1-18).

Praznicul împărătesc Intrarea în Ierusalim a Mântuitorului Iisus Hristos are o motivație nou-testamentară (Matei 21, 1-11; Marcu 11, 1-11; Luca 19, 28-40 și Ioan 12, 12-19). Desigur, sărbătoarea a fost anticipată în Vechiul Testament: „Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci, iată, Împăratul Tău vine la tine drept și biruitor; smerit și călare pe asin, pe mânzul asinei” (Zaharia 9, 9).

Sărbătoarea aparține secolului al IV-lea. Deși nu este menționată în *Constituțiile apostolice*, Sf. Epifanie de Salamina (310/320-403), Sf. Ioan Gură de Aur (347-407), Sf. Ambrozie al Milanului (340-397) și Sf. Chiril al Ierusalimului (315-386) au alcătuit predici în cinstea acestei sărbători, iar pelerina apuseană Egeria – în jurnalul ei de călătorie (381-384)

– descrie felul în care se sărbătoreau Floriile la Ierusalim, spre sfârșitul secolului al IV-lea.

În Apus, primele mențiuni legate de sărbătoarea în discuție aparțin secolelor al VI-lea și al VII-lea și se găsesc la Sf. Isidor de Sevilla (560-636).

Era cu șase zile înaintea Paștilor iudeilor, sâmbătă, 8 Nisan (1 aprilie), în anul 30 d. Hr., când Iisus, părăsind Ierihonul, s-a dus în Betania, localitate situată cam la 3 km de Ierusalim, în casa lui Lazăr, „pe care îl înviase din morți” (Ioan 12, 1). Marta și Maria, surorile lui Lazăr, în semn de aleasă recunoștință, au făcut cină. Masa se dădea în cinstea lui Iisus, dar și a învierii lui Lazăr care era printre cei care ședeau la masă cu Iisus (Ioan 12, 2).

Maria, sora lui Lazăr, în timpul cinei, „luând o litră cu mir de nard curat, de mare preț, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului ei, iar casa s-a umplut de mirosul mirului” (Ioan 12, 3). Prin fapta sa, Maria Îl recunoștea pe Iisus ca Mesia. Îl recunoștea în El pe Dumnezeu. Generozitatea Mariei exprimă recunoștința față de Acela Care-i făcuse atâta bine, înviindu-i fratele și vestindu-i cuvintele vieții veșnice.

Gestul Mariei i-a atras atenția lui Iuda Iscarioteanul care s-a revoltat: „Pentru ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari și să-i fi dat săracilor?” (Ioan 12, 5). În fața iubirii și a sfințeniei se

cuvenea un alt comportament. Din păcate, Iuda măsura prețul iubirii de Dumnezeu în dinari. Ura demonizează. Atitudinea lui, pusă pe seama preocupării față de cei săraci, era doar un pretext: „Dar el a zis aceasta nu pentru că îi era grijă de săraci, ci pentru că era fur și, având punga, lua din ce se punea în ea” (*Ioan* 12, 6). Iuda era îngrijorat de faptul că se terminau economiile și nu mai avea de unde sustrage în interes personal.

Mântuitorul Iisus, cunoscându-i vicleșugul, i-a răspuns: „Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna” (*Ioan* 12, 7-8).

Mulțimile, aflând despre prezența Lui, Îl îmbulzeau. Ecoul minunii învierii lui Lazăr – mort de patru zile – i-a scos însă din sărite pe inamicii declarați ai lui Hristos (*Ioan* 11, 47-53). Așa că Mântuitorul, ca să evite conflictul cu arhieriei și fariseii poporului, a preferat să se retragă, împreună cu apostolii, în cetatea Efraim, așteptând venirea Paștilor; erau cele din urmă Paști pe care avea să le mai prăznuiască în zilele petrecerii Sale în trup (*Ioan* 11, 54). Mulțimile care s-au urcat la templu, aflând de tensiunea ivită, se întrebau: „Ce vi se pare? Oare nu va veni la sărbătoare?” (*Ioan* 11, 56).

Contrar faptului că „arhieriei și fariseii dăduseră porunci ca, dacă va ști cineva unde este, să

dea de veste, ca să-L prindă" (Ioan 11, 57), a doua zi, pe 9 Nisan (2 aprilie), Iisus S-a dus la Ierusalim. Era un Ierusalim vinovat de omorârea propriilor proroci. Când au ajuns în Betania, nu departe de Ierusalim, lângă Muntele Măslinilor, Iisus a trimis pe doi dintre ucenicii Săi în satul numit Betfaghe ca să-I aducă mînzul unei asine, pe care nu-l mai folosisese nimeni (Marcu 11, 2, 7; Luca 19, 30, 35; Ioan 12, 14). Sf. Evanghelist Matei precizează că ucenicii au adus lui Iisus asina și mînzul acesteia, peste care și-au pus hainele lor drept așternut (Matei 21, 7).

La vechii evrei era tradiția folosirii asinilor în călătorii sau la momente festive (Judecători 10, 4; 2 Regi 17, 23). Iisus a preferat asinul, simbolul blîndeții și al păcii, în locul cailor războinici. De altfel, era împlinirea unei profeții, după cum am menționat anterior: „Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci, iată, Împăratul tău vine la tine drept și biruator; smerit și călare pe asin, pe mînzul asinei" (Zaharia 9, 9).

Asina simboliza poporul ales, iar mînzul, neamurile; acestea, spre deosebire de poporul ales care se leapădă de Hristos, Îl primesc pe Hristos, tâlcuiește Sf. Nicolae Velimirovici. Neamurile sunt conștiente de faptul că fără Hristos nu se poate intra în Împărăția cerurilor.

Și „mulțime multă, care venise la sărbătoare, auzind că Iisus vine în Ierusalim” (*Ioan* 12, 12), notează naratorul, L-a întâmpinat; unii își așterneau hainele pe cale, alții tăiau ramuri de finic, semne ale biruinței vieții asupra morții, pe care le aruncau la picioarele Lui (*Marcu* 11, 8). Aparent, era o primire de bun simț. Cu privire la hainele pe care le așterneau, Sf. Teofilact al Bulgariei tâlcuiește că „îi așterneau toată podoaba faptelor bune”.

Palmierul, în grecește *phóinix*, se găsea atât în oazele deșertului (*Ieșirea* 15, 27), cât și în muntele lui Efraim (*Judecători* 4, 5). Pe vremea aceea, palmierul era un fel de drapel al poporului ales. Cât privește gesturile lor, ele erau specifice tradiției iudaice (*1 Macabei* 13, 51).

Înțelesul duhovnicesc al stâlpărilor este surprins în *Mărimurile* Utreniei Duminicii Floriilor: „Veniți și voi cu pruncii să aducem lui Dumnezeu credință, ca niște ramuri de finic, și dragoste, ca niște stâlpări”. Mulțimile fluturau ramurile de finic în strigăt de psalm: „«Osana! Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului», Împăratul lui Israel!” (*Marcu* 12, 13, cf. *Psalmi* 117, 26). *Osana* înseamnă „ajută-ne” (Doamne); miluiește-ne”. Era mărturisirea manifestă a identității lui Hristos.

Strigătul în sine era expresia bucuriei mulțimilor, a copiilor și a ucenicilor care lăudau pe

Dumnezeu – cu glas tare – pentru toate minunile pe care le văzuseră (*Luca 19, 37*). I se făcea astfel o primire de proroc. Au și spus: „Acesta este Iisus, prorocul din Nazaretul Galileii” (*Matei 21, 11*).

Numai că Iisus era mai mult decât un proroc; El era Fiul lui Dumnezeu întrupat! În repetate rânduri le-a descoperit acest adevăr: „Eu și Tatăl una suntem” (*Ioan 10, 30*); sau „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl” (*Ioan 14, 9*); sau „Eu sunt întru Tatăl și Tatăl este întru Mine” (*Ioan 14, 11*).

Pe fondul acestor strigăte, unii dintre fariseii din mulțime, deranjați de atmosfera creată, au încercat să le oprească bucuria, zicându-I: „Învățătorule, ceartă-ți ucenicii”. Prin atitudinea lor, fariseii se împotriveau evidențelor. Atunci Iisus le-a răspuns: „Zic vouă: Dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga” (*Luca 19, 39-40*). Da! Pietrele au strigat, strigă și vor striga până-n veacul vecilor. Ierusalimul stă mărturie în acest sens.

Iisus deranja întreaga structură socială a Israelului. Era considerat o persoană indezirabilă, a cărei prezență trebuia înlăturată neîntârziat. Fiecare își justifica nemulțumirea în felul său. De aceea, din ziua intrării Sale în Ierusalim, intrigile urzite până atunci împotriva lui Iisus au început să se intensifice. Era o primire din interes. Așa se

și explică faptul că unii dintre ei – cei mai zeloși, din care făcea parte și Iuda – au fost indignați când au constatat că Iisus nu era interesat de tronul lui Israel ci mai mult de templu, pe care dorea să-l curețe de lucrurile ce îl întinau.

Pentru ingrata lor atitudine, și mai ales pentru că mai-marii transformaseră templul copilăriei Sale în peșteră de tâlhari, Hristos n-a fericit Ierusalimul, ci l-a plâns: „Vor veni zile peste tine când dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor împresura și te vor strâmtora din toate părțile și te vor face una cu pământul, și pe fiii tăi care sunt în tine, și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră, pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale” (Luca 19, 43-44). Lucru care de altfel s-a și împlinit, în anul 70 d.Hr., confirmând – dacă mai era nevoie – încă o dată că Iisus a fost Mesia cel așteptat. Știut este faptul că, după 143 de zile de asediu, început chiar de Paștile iudaice, în anul 70 d.Hr., armata romană, comandată de generalul Titus, a înfrânt rezistența iudeilor, distrugând orașul în totalitate, încât, potrivit profeției, nu a mai rămas piatră pe piatră.

După o scurtă vizită la templu, Iisus, privind toate în jur, a plecat spre seară, cu cei doisprezece, spre Betania. Deși Mântuitorul le-a vorbit apostolilor în trei rânduri despre Sfintele Sale Patimi,

momentele fiind consemnate de Sf. Evangheliști Matei (16, 21 și 17, 22-23) și Marcu (10, 33), „acestea nu le-au înțeles apostolii Lui la început, dar când S-a preaslăvit Iisus, atunci și-au adus aminte că acestea erau scrise pentru El și că acestea I Le-au făcut Lui” (Ioan 12, 16).

Duminica Floriilor vrea să ne arate felul în care ar trebui să-L primim pe Hristos în sufletul nostru. Dacă cei din Ierusalim își așterneau hainele, însoțite de ramurile de palmier, finic, măslin și salcie, noi ar trebui să Îi așternem înaintea stălpărilor virtuților noastre, dobândite peste an și mai ales în timpul Postului Mare.

Avându-L pe Hristos în viața noastră, ne vom învrednici negreșit de o împreună-viețuire cu El în viața cea veșnică, adică în Ierusalimul cel ceresc, a cărui lumină este Hristos și ale cărui porți nu se vor mai închide ziua, căci noaptea nu va mai fi acolo (*Apocalipsa* 21, 23-25). Este ceea ce scrie Apostolul Pavel celor din Tesalonic: „Voi toți sunteți fii ai luminii și fii ai zilei; nu suntem ai nopții, nici ai întunericului” (1 *Tesaloniceni* 5, 5).

Da, fără Hristos totul este întuneric. Fără Hristos, existența noastră este o noapte eternă. Doar în Hristos suntem totul și cu Hristos avem totul!

SFÂNTA ȘI MAREA LUNI

Săptămâna Patimilor prezintă evenimentele care au avut loc atât în Ierusalim, cât și în ținuturile din preajma acestuia, îmbinate cu ultimele pilde, îndemnuri și cuvântări ale Mântuitorului Iisus Hristos, care ne încredințează de dumnezeirea Sa.

Spuneam în ținuturile din preajma Ierusalimului... Da, deoarece sâmbătă, 8 Nissan (1 aprilie), anul 30 d. Hr., Iisus s-a dus din Ierihon în Betania, unde a fost miruit de Maria (*Ioan 12, 3*), sora lui Lazăr, pe care îl înviase din morți. Era cu șase zile înaintea Paștilor iudeilor (*Ioan 12, 1*). Ecoul învierii lui Lazăr a deranjat pe potrivnicii declarați ai lui Iisus. Dată fiind această situație, Mântuitorul a evitat, pe cât a fost posibil, confruntarea cu ei și de aceea a preferat să aștepte venirea Paștilor în cetatea Efraim (*Ioan 11, 54*). Erau cele din urmă Paști prăznuite împreună cu ucenicii Săi, așa cum de altfel a și spus la Cina cea de Taină (*Luca 22, 15-16*).

Cu toate acestea, duminică, 9 Nissan (2 aprilie), anul 30 d. Hr., Iisus a intrat în Ierusalim (*Luca 19, 37*). Dată fiind atitudinea ierusalimitenilor față de El, Iisus nu i-a fericit: „Vor veni zile peste tine când dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor

împresura și te vor strâmtora din toate părțile și te vor face una cu pământul, și pe fiii tăi care sunt în tine, și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră, pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale” (*Luca* 19, 43-44). Era pedeapsa lui Dumnezeu „pentru că nu a cunoscut vremea cercetării Sale”, pe de o parte; iar pe de altă parte, din păcate, ierusalimitenii Îl vor condamna la moarte pe Fiul lui Dumnezeu.

Duminică seara, Iisus, însoțit de ucenicii Săi – a preferat să se întoarcă în Betania (*Matei* 21, 17; *Marcu* 11, 11). Se afla la aproximativ 3 km de Ierusalim.

Luni, 10 Nissan (3 aprilie), Iisus, împreună cu ucenicii Săi, S-a întors în Ierusalim, iar pe marginea drumului a zărit un smochin. Fiind ora prânzului, Iisus a vrut să-Și potolească foamea cu puține smochine însă copacul nu avea niciuna. Iisus, indignat de nerodirea smochinului, l-a blestemat: „De acum înainte rod din tine nimeni în veac să nu mănânce!” (*Marcu* 11, 14). Și îndată smochinul s-a uscat (*Matei* 21, 19). Sentința anticipează pedeapsa păcătoșilor la Judecata de Apoi. De aceea, această minune este în strânsă legătură cu pilda smochinului neroditor prezentată de Sf. Evanghelist Luca (13, 6-9).

Era prima dată când ucenicii s-au întâlnit cu asemenea situație. De aceea, s-au minunat. Atunci Hristos le-a spus: „Adevărat grăiesc vouă: Dacă

veți avea credință și nu vă veți îndoi, veți face nu numai ce s-a făcut cu smochinul, ci și muntelui acestuia de veți zice: Ridică-te și aruncă-te în mare, va fi așa. Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi" (*Matei 21, 21-22*). Roadele credinței sunt hrana care-I place lui Dumnezeu. Mai mult, El voia să-i încredințeze pe ucenici că Jertfa Sa – pe care urma să o aducă pe Golgota – nu trebuia să rămână fără roade.

Pe fondul acestei dezbateri – despre credință și faptele legate de ea – arhieriei și bătrânii norodului L-au întrebat: „Cu ce putere faci acestea?” (*Matei 21, 23*). Atunci Iisus i-a întrebat: „Botezul lui Ioan de unde a fost? Din cer sau de la oameni?” (*Matei 21, 25*). Ei au răspuns: „Nu știm!” Atunci Iisus le-a spus: „Nici Eu nu vă spun cu ce putere fac aceasta” (*Matei 21, 27*). El nu a spus că nu știe, ci pur și simplu n-a vrut să le spună. După aceasta a rostit parabola celor doi fii (*Matei 21, 27-32*), parabola lucrătorilor viei (*Matei 21, 33-41*; cf. *Marcu 12, 1-9*; *Luca 20, 9-16*) și parabola pietrei din capul unghiului (*Matei 21, 42-44*; *Marcu 12, 10-11*; *Luca 20, 17-18*). Parabolele rostite au, fără îndoială, un mesaj eshatologic.

Un alt eveniment cu care S-a confruntat Iisus în Ierusalim a fost conflictul iscat în templu cu schimbătorii de bani. Momentul a fost surprins

de toți evangheliștii; diferă doar ca timp. Sf. Evangheliști Matei și Luca spun că momentul s-a petrecut duminică seara (*Matei* 21, 12-13; *Luca* 19, 45-46). Sf. Evanghelist Marcu îl plasează în cursul zilei de luni (11, 15-16). Iar Sf. Evanghelist Ioan leagă momentul de intrarea în Ierusalim (*Ioan* 12, 13-17). Templul, cu prilejul celor trei mari sărbători, *a Azimelor, a Săptămânilor și a Corturilor* – momente religioase importante – era locul unde „toți cei de parte bărbătească trebuiau să se înfățișeze înaintea Domnului” (*Deuteronomul* 16, 16).

Întrucât călătoria spre Ierusalim era adeseori dificilă și obositoare, aducerea de animale – țapi, oi, viței sau porumbei – pentru a fi jertfite la templu era greu de realizat. Astfel, vinderea acestor animale în preajma templului devenise o activitate esențială economiei și bunăstării slujitorilor de aici. În aceeași perioadă s-a dezvoltat și obiceiul preoților de a colecta taxa pentru întreținerea templului (*Matei* 17, 24, cf. *Ieșirea* 30, 13), necesară bunei sale chivernisiri, în vederea desfășurării cultului religios, despre care se spunea că aduce ispășirea păcatelor. Situația îi mulțumea astfel pe toți. Cei care nu aveau animale de jertfă le puteau cumpăra de aici; crescătorii de animale aveau o piață de desfacere sigură; cei din diaspora puteau schimba

monedele romane cu cele iudaice; preoții încasau taxe destul de consistente. Iată cum templul devenise un veritabil centru de afaceri.

Comentariile rabinice la cărțile lui Moise prezintă detaliat modul în care avea loc sacrificarea animalelor deasupra altarului de jertfă. Rândul iudeilor care așteptau să jertfească animalele se întindea uneori cât puteai cuprinde cu ochiul, iar un râu de sânge – la propriu – curgea dinspre templu, în timp ce schimbătorii de bani îi îmbogățeau pe preoți și se îmbogățeau și ei la rândul lor.

Tumultul și agitația din jurul templului îl făceau să semene mai degrabă – avertizează Mântuitorul – cu o peșteră de tâlhari în care se împărțea prada, după cum anticipase Ieremia (7, 11). Este de înțeles mânia manifestă a lui Iisus de a curăți casa de rugăciune, profetită de prorocii Isaia (56, 7), Ieremia (6, 20), Amos (5, 21-23), Osea (8, 13). Iar psalmistul întărește: „Râvna casei Tale m-a mâncat și ocările celor care Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea” (*Psalmi* 68, 11).

De fapt, Iisus a încercat să denunțe cultul sacrificial, dar nu mai puțin și schimbul monetar practicat în templu. Acest lucru îl demonstrează și folosirea profetiei lui Ieremia: „Templul acesta, asupra căruia s-a chemat numele Meu, n-a ajuns

el oare în ochii voștri peșteră de tâlhari?" (*Ieremia* 7, 11). Astfel, atât Ieremia, cât și Iisus și-au arătat indignarea față de violența jertfelor sacrificiale în numele Domnului. Așa se explică și legătura pe care o face Sf. Evanghelist Marcu, menționând intrigile și hotărârea arhiereilor și cărturarilor de a-L pierde pe Iisus (*Marcu* 11, 18), Care îndemna în primul rând nu atât la curățirea templului din Ierusalim, cât a templului din sufletele slujitorilor, dar și din cele ale poporului; aceasta este cea mai plăcută jertfă pentru Dumnezeu.

RUGĂCIUNEA ZILEI DE LUNI

*(alcătuită de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților)*

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, astăzi, în zi de luni, zi care ne amintește de revenirea Ta în Ierusalim, după acea intrare triumfală când copii și întreg poporul, cu ramuri de finic în mâini, strigau „Osana, Fiul lui David! Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului!”, mă rog cu umilință îndurării Tale, ca să nu mă pedepsești ca pe smochinul cel neroditor din care, flămânzind, ai vrut să mănânci, dar nu ai găsit în el decât frunze, ci iartă-mi păcatele cele de voie și cele fără de voie și răstoarnă din templul sufletului meu tarabele gândurilor păcătoase, precum odinioară ai răsturnat pe cele ale neguțătorilor din templul copilăriei Tale, făcând să se întrevadă, prin Duhul Tău cel Sfânt, nestricăciunea firii sufletului meu, primenit în apa Sfântului Botez.

Ocroțește-mă cu sfinții Tăi îngeri, sub a căror ocrotire este așezată această zi, ca prin mijlocirea lor să fiu păzit de cursele cele de multe feluri ale înșelătorului și să lucrez cele bineplăcute Ție, ca să sporesc roadele credinței în Tine, Dumnezeule. Amin.

SFÂNTA ȘI MAREA MARȚI

Referindu-se la ziua de marți din Săptămâna Pătimirilor Mântuitorului Hristos, 11 Nissan (4 aprilie), anul 30 d.Hr., Sfinții Evangheliști consacră mult spațiu învățăturilor rostite de Iisus. Mai întâi, El le-a vorbit despre Împărăția cerurilor, pe care a asemănat-o cu o vie dată de un stăpân în grija unor lucrători nevrednici, dar care și-au luat plata pentru faptele lor rele (*Matei* 21, 33-41; *Marcu* 12, 1-9; *Luca* 20, 9-16). Cât privește parabola despre nunta fiului de împărat, se pare că este o interpolare a Sf. Evanghelist Matei (22, 1-14), fiind rostită cu altă ocazie.

Isptirea lui Iisus privitor la banul Cezarului se regăsește însă la toți sinopticii (*Matei* 22, 15-21; *Marcu* 12, 14-17; *Luca* 20, 21-25), la fel ca și problema învierii morților, ridicată de saducheii (*Matei* 22, 23-32; *Marcu* 12, 18-27; *Luca* 20, 27-38). Convorbirea lui Iisus cu învățătorul de lege îi oferă pretextul de a rezuma întreaga Sa învățătură în două porunci: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău” (*Matei* 22, 37; cf. *Marcu* 12, 30). Și „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (*Matei* 22,

39; cf. *Marcu* 12, 31). Este calea cea mai scurtă spre Împărăția cerurilor. Învățătorul de lege primește un răspuns punctual, legat de poruncile Legii, așa cum erau prezentate de cele mai reprezentative școli rabinice din vremea Sa.

Iisus aduce apoi diverse muștrări fariseilor și cărturarilor, criticând fățarnicia lor: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici!” (*Matei* 23, 13-30). Strigătul viza Judecata de Apoi. Faptele lor rele sunt enumerate într-o multitudine de comparații, metafore și personificări: călăuze oarbe și nebuni care strecoară țânțarul și înghit cămila; morminte frumos văruite pe dinafară, dar pline de necurăție în interior; șerpi și pui de viperă. Atinși în orgoliul propriu, fariseii și cărturarii nu se gândeau decât cum să pună capăt incomodului predicator galileean.

Rechizitoriul Mântuitorului se încheie cu profeția despre pustiirea Ierusalimului (*Matei* 24, 2 ș.u.; *Marcu* 13, 2 ș.u.; *Luca* 21, 20 ș.u.). Ca un contra-exemplu, Iisus le spune și cum ar trebui să fie adevăratul credincios. Modelul acestuia este întruchipat de o văduvă, ce dăruiește templului ultimii ei bănuți. Șezând lângă cutia darurilor, Iisus a observat cum bogații aruncau sume mari în ea. Însă atunci când și-a adus și văduva darul său, Mântuitorul și-a chemat ucenicii, arătând-o pe cea

care a dăruit mai mult decât toți bogații la un loc. Pentru că dacă aceștia au dăruit din prisosul lor, ea a dăruit ceea ce îi era strict necesar vieții. Pentru aceasta, fapta ei a rămas consemnată pentru totdeauna în Evanghelii (*Marcu 12, 41-44; Luca 21, 1-4*).

Însă toate darurile făcute templului și toate podoabele lui nu îl vor salva de la distrugerea sa, împreună cu întreg Ierusalimul, din cauza fără-delegilor poporului, care ajunsese să cinstească pietrele mai mult decât pe Dumnezeu. Din acest motiv, Iisus îi îndeamnă la priveghere permanentă și le descoperă câteva dintre semnele ce vor prevesti și apoi vor însoți cea de-a doua venire a Sa, atunci când Se va arăta, în calitate de Judecător (*Matei 24, 23-42; Marcu 13, 21-37; Luca 21, 8-28*).

Deși toți evangheliștii subliniază îndemnul Mântuitorului dat celor ce-L ascultau de a priveghea permanent, *Pilda celor zece fecioare* – care apare doar la Sf. Evanghelist Matei (25, 1-13) – reprezintă cea mai frumoasă expresie și motivare a acestui îndemn. Datorită acestei parabole, care se citește la Sfânta Liturghie, în cadrul Deniei de luni seara, Iisus este numit „Mirele sufletului”, fapt ce sugerează intimitatea și infinitatea iubirii Lui față de cei credincioși.

Enigmatică pildă a celor zece fecioare este un apel nu doar la privegherea fizică, cât mai ales

la cea spirituală, adică de a ține candela credinței aprinsă, cunoscut fiind faptul că, în literatura biblică, sufletul unei persoane este sugerat adeseori prin candelă. Untdelemnul reprezintă faptele bune ale fiecăruia, dar și rugăciunea fiecăruia, rugăciunea fiind numită „împărăteasa virtuților”.

Pilda spune că toate cele zece fecioare aveau ulei în candelile lor; lumina candelilei sugerează rugăciunea, care este deplină pentru cinci și insuficientă pentru celelalte. Diferența o face vasul cu ulei – strădania pentru rugăciune și priveghere – pe care îl aveau în plus cele înțelepte și care le-a ajutat să nu li se stingă candelile, în așteptarea Mirelui ce întârzia. Drept răsplată, ele au intrat în camera cea luminoasă, bucurându-se de ospățul Mirelui. În opoziție, cele nebune, plecând să își cumpere de la cei ce vindeau uleiul necesar candelilelor sufletelor lor, au pierdut timpul întâlnirii cu Mirele. Astfel, dincolo de îndemnul la priveghere, *Pilda celor zece fecioare* ascunde și îndemnul de a lucra fapte bune, astfel încât ele să prisosească, ferindu-ne de mulțumirea de a fi făcut suficient pentru mântuirea noastră.

Pilda celor zece fecioare este urmată de o altă pildă, *a Talanților* (Matei 25, 14-29; Luca 19, 12-27), în care Mântuitorul ne arată, de asemenea, că trebuie

să prisosim în tot ceea ce facem. Nu trebuie să fim pasivi față de ceea ce ne-a dăruit Dumnezeu, ci cu râvnă trebuie să înmulțim darul, în folosul celor din jurul nostru, pentru a dobândi Împărăția lui Dumnezeu. Pilda reliefează și binecuvântarea pe care Dumnezeu o revarsă asupra celor credincioși.

Apoi, făcându-se seară, Iisus a plecat din templu, retrăgându-Se cu ucenicii spre Muntele Măslinilor, după obicei, pentru a Se ruga (*Luca 21, 37*).

RUGĂCIUNEA ZILEI DE MARȚI

*(alcătuită de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților)*

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul meu, smerit stând înaintea icoanei Tale în această zi de marți, care amintește cum fariseii și cărturarii căutau să Te prindă în cuvânt, cerându-Ți să spui dacă se cuvine sau nu a plăti dajdie Cezarului, și despre Taina Învierii prin Taina Nunții, învățându-ne că la înviere omul nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci vom fi toți ca îngerii lui Dumnezeu în cer, mă rog Ție, Mult-milostive Doamne, deschide stavilele cerului și coboară asupra mea bunătățile îndurării Tale asupra casei și a neamului meu.

Pentru aceasta pun mijlocitor pe Sf. Ioan Prorocul, Înaintemergătorul și Botezătorul Tău, sub a cărui ocrotire este așezată această zi, ca cel care are multă îndrăzneală către Tine.

Arată-mă lucrător vrednic în via Ta, Doamne; învață-mă să Te iubesc din toată inima, din tot cugetul și din tot sufletul meu și primește smerita mea recunoștință pentru nenumăratele daruri primite de la Tine, Dumnezeule, așa cum ai primit cei

doi bani ai văduvei. Și precum fecioarelor înțelepte le-ai deschis cămara cea luminoasă, bucurându-se ele de ospățul Tău cel dumnezeiesc, îndură-Te și deschide-mi și mie ușa Împărăției Preasfintei Treimi, Tu, Mirele sufletului meu, atunci când voi ieși din această viață. Amin.

SFÂNTA ȘI MAREA MIERCURI

Despre ziua de miercuri, 12 Nissan (5 aprilie), anul 30 d.Hr., numai Sf. Evangheliști Matei și Marcu fac referire directă la cele petrecute cu două zile înainte de răstignirea Mântuitorului.

Miercuri, Iisus nu a mai mers la templu, ci a preferat să petreacă toată ziua în Betania (*Matei 26, 6*), împreună cu ucenicii Săi. Era un fel de liniște dinaintea furtunii. Le-a vorbit apostolilor despre Pătimirile Sale, ce urmau să aibă loc curând: „Știți că peste două zile vor fi Paștile și Fiul Omului va fi dat să fie răstignit” (*Matei 26, 2*) și totodată I-a întâlnit, vorbindu-le despre Învierea Sa.

În Ierusalim, nemulțumirea căpeteniilor începea să se intensifice. Arhieriei și bătrânii poporului s-au adunat în curtea arhiereului din acel an, Caiafa. S-au sfătuit cum să-L prindă pe Iisus, fără a isca tulburare în popor, mai ales că pentru poporul lui Israel era o perioadă sfântă – Săptămâna Azimelor – de pregătire pentru Praznicul Paștilor (*Matei 26, 3-5; Marcu 14, 1-2; Luca 22, 1-2*). Dar mai era încă ceva: deși aveau motivul să-L prindă și să-L condamne, nu se ivise încă prilejul potrivit.

Spre seară, pe când Iisus cina în casa lui Simon Leprosul, după mărturia a doi evangheliști, s-a

apropiat de El o femeie. Sf. Evanghelist Matei ne spune că „s-a apropiat de El o femeie, având un alabastru cu mir de mare preț, și l-a turnat pe capul Lui pe când ședea la masă” (*Matei 26, 7*); această păstrare a anonimatului femeii poate fi un semn al faptului că nu o cunoștea sau nu a vrut să îi dea numele.

Sf. Evanghelist Marcu – scriind după mărturia lui Petru – o descrie aproximativ în aceleași cuvinte. În plus, el spune că mirul era de nard curat și că femeia, nemaiaivând răbdare, a spart gâtul îngust al vasului de alabastru (*Marcu 14, 3*). Reacția ucenicilor este și ea surprinsă asemănător. Ucenicii s-au mâniat pentru risipa făcută, considerând că era mai bine dacă mirul s-ar fi vândut, iar banii ar fi fost împărțiți săracilor (*Matei 26, 8-9; Marcu 14, 4-5*).

La prima vedere nu înțelegem de ce ucenicii își puneau problema banilor. Dar dacă ne gândim că un asemenea vas cu mir costa aproximativ trei sute de dinari, iar ziua de muncă – cum ni se dă de înțeles din *Pilda lucrătorilor* – era de un dinar, înțelegem că acest vas putea fi cumpărat cu banii obținuți într-un an de muncă; dacă nu cumva mai bine, ținând cont și de zilele de sărbătoare, când nu se lucra. Iisus îi muștră, luând apărarea femeii care, ține El să precizeze, a îndeplinit ritualul Său de

înmormântare (*Matei 26, 12; Marcu 14, 8*). În plus, El o asigură că fapta ei plină de iubire va fi consemnată pentru totdeauna în Evanghelie (*Matei 26, 13; Marcu 14, 9*).

Momentul ungerii lui Iisus este prezentat în toate cele patru Sfinte Evanghelii însă descrierile nu sunt similare: personajele, locul, modul ungerii și chiar scopul diferă de la un evanghelist la altul. Cronologia ar fi următoarea: prima ungere, care este relatată de Sf. Evanghelist Luca (cap. 7), are drept protagonistă o femeie „păcătoasă” și se petrece pe la mijlocul activității publice a lui Iisus, în casa lui Simon fariseul. Ea a spălat picioarele lui Iisus cu lacrimi și le-a șters cu părul capului, ungându-le apoi cu mir, drept pentru care a dobândit iertarea păcatelor, ca rod al iubirii însoțite de pocăință.

Ce-a de-a doua ungere este descrisă de Sf. Evanghelist Ioan (12, 3-8) și are loc cu șase zile înaintea Pătimirilor Mântuitorului, în casa lui Lazăr și a surorilor sale, în Betania. Cea care îndeplinește acest ritual este Maria, care unge picioarele lui Iisus, ștergându-le cu părul capului, pentru ziua îngropării Sale, adică a lui Iisus Care merge spre răstignire. La Maria din Betania se manifestă iubirea plină de recunoștință pentru învierea lui Lazăr și de adorare față de Persoana Mântuitorului. În acest

caz, singurul revoltat de risipa făcută este Iuda, al cărui comportament este descris cu duritate.

Cea de-a treia și a patra ungere sunt practic similare; Sf. Evanghelist Matei (26, 6-13) și Sf. Evanghelist Marcu (14, 3-9) au consemnat gestul femeii „anonime”, răsplătit atât de generos de Iisus.

Inspirată de episodul ungerii lui Iisus de femeia păcătoasă, monahia Casia a alcătuit cântarea de la Denia din Sfânta și Marea Miercuri, ce se săvârșește marți seara. Pentru frumusețea și profunzimea conținutului, voi reda textul în întregime: „Doamne, femeia ceea ce căzuse în păcate multe, simțind dumnezeirea Ta, luând rânduială de mironosiță și tânguindu-se, a adus Ție mir mai înainte de îngropare, zicând: Vai mie! Că noapte îmi este mie înfierbântarea desfrâului și întunecată și fără de lună pofta păcatului. Primește izvoarele lacrimilor mele, Cel Ce scoți cu norii apă din mare; pleacă-te spre suspinurile inimii mele, Cel Ce ai plecat cerurile cu nespusa plecăciune. Ca să sărut preacuratele Tale picioare și să le șterg pe ele iarăși cu părul capului meu. Al căror sunet auzindu-l cu urechile Eva în rai, în amiazăzi, de frică s-a ascuns. Cine va cerceta mulțimea păcatelor mele și adâncurile judecăților Tale, Mântuitorule de suflete, Izbăvitorul meu? Să nu mă treci cu vederea pe mine, roaba Ta, Cel Ce ai nemăsurată milă”.

Imediat după fapta acestei femei iubitoare este prezentată fapta reprobabilă a lui Iuda, tocmai pentru a se sublinia contrastul accentuat între cele două extreme și a prezenta puternica tensiune, în creștere cu fiecare zi care se scurgea.

Sf. Evangheliști Marcu și Matei consemnează aproape identic trădarea lui Iuda Iscarioteanul, care s-a dus din proprie inițiativă la arhieriei, cerând bani pentru a-l da pe Iisus în mâinile lor (*Matei* 26, 14-16; *Marcu* 14, 10-11). Sf. Evanghelist Matei – bun cunoscător al scrierilor vechi-testamentare – menționează și prețul vinderii: treizeci de arginți, așa cum fusese profețit de prorocul Zaharia (11, 13).

Sf. Evangheliști Luca (22, 3-4) și Ioan (13, 2, 7) pun fapta lui Iuda pe seama diavolului ce a intrat în el. Iuda a fost dezamăgit să constate că Iisus voia să instaureze o împărăție ce nu avea nimic pământesc în ea. Decepționat, întrucât nădăjduia să ocupe o funcție înaltă, nu i-a mai rămas decât să scape de acest Mesia trădător al idealurilor sale și să plece în căutarea altuia. Abia când a văzut toată pătimirea lui Iisus a conștientizat greșeala făcută. Era însă prea târziu.

RUGĂCIUNEA ZILEI DE MIERCURI

*(alcătuită de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților)*

Doamne Atotputernice și Mult-îndurate, Iisuse Hristoase, Cel Ce înainte de Paști cu două zile Te-ai întristat în Betania, vorbindu-le apostolilor despre dărâmarea Ierusalimului și despre cea de-a doua Ta venire, mă rog Ție, în această zi de miercuri, ziua vinderii Tale, de către ucenicul cel viclean, pentru treizeci de arginți, să primești și lacrimile mele ca mir de mult preț, pentru că Te-am întristat cu mulțimea păcatelor mele.

Răscumpără-mă, Doamne, de sub puterea păcatului, a trădărilor și a vânzătoriilor și ajută-mi ca în toate zilele vieții mele să fac voia Ta și astfel să Te primesc în casa sufletului meu, precum Te-au primit odinioară Simon Leprosul, Simon fariseul și Zaheu vameșul, Lazăr din Betania și surorile sale Marta și Maria.

Îndură-Te și de mine, Mult-milostive Doamne, ca să nu Te mai vând precum acel Iuda, răstignindu-Te și eu cu faptele și cugetele mele cele rele, ci mă învrednicește de Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin.

SFÂNTA ȘI MAREA JOI

Joi, 13 Nissan (6 aprilie), anul 30 d.Hr., dimineața, Iisus aflându-Se în Betania, ucenicii L-au întrebat: „Unde voiești să-Ți pregătim să mânânci Paștile?” (*Matei 26, 17; Marcu 14, 12*). Atunci Iisus a trimis pe Petru și Ioan în cetatea Ierusalimului, într-un anumit loc, ce urma să li se descopere (*Luca 22, 8-13*). Spre seară avea să vină și Iisus, însoțit de ceilalți zece ucenici (*Matei 26, 20; Marcu 14, 17*). Atunci intervine episodul spălării picioarelor. Singurul care menționează momentul spălării picioarelor este Sf. Evanghelist Ioan (13, 3-12).

Deși cunoștea cele pe care avea să le pătimească începând cu acea seară, Iisus a vrut să le dea ucenicilor Săi o lecție de smerenie, iubire și iertare. De fapt, spălarea picioarelor preînchipuia apa Botezului, a cărei putere se trăgea din seva cea de viață dătătoare a Crucii. Astfel, asumându-și rolul de gazdă, pentru a-i primi pe ucenici la Sine, Iisus S-a încins cu un ștergar și a început să le spele picioarele, ștergându-le apoi cu acel ștergar; era cunoscut acest obicei ca exprimând cea mai înaltă formă de ospitalitate în Orientul Apropiat. Uimit de acest gest ospitalier, Petru a încercat să se opună

acestui act, ce i se părea umilitor (*Ioan 13, 6*). Însă când Iisus i-a răspuns că nu va avea parte de El decât dacă va accepta această manifestare a ospitalității – este important să observăm nu numai legătura semantică dintre ospitalitate și ospăț, ci și cea spirituală, știut fiind că va urma cina pe care Iisus o va lua cu ucenicii Săi – Petru a cedat, spunând că vrea să i se spele nu doar picioarele, ci și mâinile și capul.

Simbolismul spălării picioarelor constă în anticiparea Pătimirilor Mântuitorului, care vor fi mântuitoare doar pentru cei ce sunt curați sufletește și trupește: „Cel ce a făcut baie [*adică a primit Botezul, n.n.*] n-are nevoie să-i fie spălate decât picioarele [*adică să se mărturisească, n.n.*], căci este curat tot” (*Ioan 13, 10*). Putem observa aici un paralelism între spălarea picioarelor și porunca pe care a primit-o Moise pe Muntele Horeb: „Nu te apropia aici! Ci scoate-ți încălțăminte din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt” (*Ieșirea 3, 5*). Amândouă anticipează Paștile; cele ale lui Moise, Paștile care sunt legate de ieșirea lui Israel din robia egipteană, și cele ale lui Iisus, *Paștile Noului Legământ*, simbolizat de Cina cea de Taină. Astfel, în timp ce Crucea constituie ultima manifestare a desăvârșitei ascultări față de Părintele

ceresc, spălarea picioarelor reliefează iubirea lui Iisus pentru oameni și dorința Sa de a Se împărtăși celor ce vor să Îl primească.

Împlinind ritualul spălării picioarelor, Iisus S-a așezat apoi la masă cu ucenicii. A urmat imediat cina Noului Legământ – Paștile cele Noi și înnoitoare (*Matei 26, 26-29; Marcu 14, 22-23; Luca 22, 19-20; Ioan 6, 53; 1 Corinteni 11, 23-25*). În timp ce cinau, El i-a descoperit lui Ioan pe vânzătorul Său, pe care chiar îl îndeamnă să meargă să împlinească ceea ce avea de făcut (*Ioan 13, 21, 26-27; Matei 26, 24-25; Marcu 14, 18-21*). Cu toate acestea, ceilalți ucenici nu au înțeles cuvintele lui Iisus decât mai târziu.

Spunându-le cât de mult a dorit să mănânce Paștile cu ei, Iisus a dat o nouă semnificație pâinii și vinului, ca ofrande pascale care înlocuiesc azima și ierburile amare (*Ieșirea 12, 8*). Astfel, luând în mâini pâinea, a binecuvântat-o, a frânt-o și a zis: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu” (*Matei 26, 26*). La fel și paharul, a mulțumit, l-a binecuvântat și a zis: „Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor” (*Matei 26, 28*). Instituind Taina Euharistiei (Împărtășaniei), Iisus a lăsat ucenicilor puterea de a o săvârși, la rândul lor, întru pomenirea morții Sale mântuitoare (*Luca 22, 19; 1 Corinteni 11, 25*).

Trebuie spus că Iisus procedează aici – așa cum era tradiția la evrei – ca un stăpân al casei, ceea ce ne întărește convingerea că locul unde s-a petrecut cina era un loc cunoscut Lui și ucenicilor Săi. La evrei, numai stăpânul casei binecuvânta ofrandele pascale. Cina pascală din Joia Mare este celebrată prin fiecare Sfântă Liturghie în care, prin rugăciunea slujitorului sfințit – arhieru sau preot – este invocată puterea sfințitoare sau harul Duhului Sfânt, pentru ca pâinea și vinul să se transforme în Trupul și Sângele Mântuitorului. Dacă însă atunci a fost nevoie de o jertfă sângeroasă, adusă de Hristos pe Cruce, acum ea se reactualizează în chip nesângeros, pe Sfintele Altare. Prefacerea pâinii și vinului în Trupul și Sângele Domnului este una dintre marile taine ale creștinătății, ce poate fi primită doar prin credință.

Încheind Cina, Iisus le-a vorbit din nou ucenicilor despre Pătimirile Sale, spunându-le că toți Îl vor părăsi în acel ceas de cumpănă (*Matei 26, 31-32*). Deși Petru a afirmat cu tărie că el nu Îl va lăsa singur, Iisus i-a prevestit – cu tristețe – că va fi primul dintre ucenici care se va lepăda de El (*Matei 26, 34; Marcu 14, 30; Luca 22, 34; Ioan 13, 38*).

Pentru a Se ruga pentru ucenicii Săi și pentru cei care vor primi Evanghelia Sa, Iisus a mers

cu ucenicii în Grădina Ghetsimani (*Matei* 26, 36; *Marcu* 14, 32); acolo S-a rugat cu stropi de sudoare ca de sânge (*Luca* 22, 44). Luând pe trei dintre ucenicii Săi – Petru, Iacov și Ioan, care de altfel au fost și martorii Schimbării la Față – i-a îndemnat să privegheze și să se roage la rândul lor (*Matei* 26, 37-38; *Marcu* 14, 33-34; *Luca* 22, 40). Și retrăgându-se într-un loc mai depărtat, Iisus a început să Se roage cu lacrimi Tatălui Său, cerând – dacă se poate – să depărteze de la El paharul amar al Pătimirilor (*Matei* 26, 39, 42; *Marcu* 14, 35-36; *Luca* 22, 42).

Este momentul luptei dramatice dintre firea omenească și cea dumnezeiască, în care nu se poate vorbi despre un învingător și un învins. Pentru că firea omenească a acceptat liber consimțit, iar firea dumnezeiască a întărit-o în hotărârea ei. Dar nu putem trece cu vederea totuși un fapt: amărăciunea I-a fost sporită de somnul ucenicilor, pe care i-a îndemnat să fie statornici în priveghere (*Matei* 26, 40-45; *Marcu* 14, 37-41; *Luca* 22, 45-46). De trei ori S-a rugat Iisus stăruiitor, încât sudoarea i Se prefăcuse în picături de sânge, dar acest fapt n-a putut suplini slăbiciunea arătată în mod simbolic de ucenicii Săi, ceea ce ne face să înțelegem că nu meritele oamenilor, ci iubirea jertfelnică a Fiului lui Dumnezeu ne-a adus mântuirea.

Întărit și de înger, Iisus a simțit – și odată cu El și ucenicii Săi – că s-a apropiat ceasul; venind la ucenicii adormiți, le-a transmis și lor această emoție, a unui ceas crucial pentru istoria mântuirii. În acel moment a apărut ucenicul trădător, însoțit de o mulțime de gărzi ale mai-marilor de la templu (*Matei 26, 47; Marcu 14, 43; Luca 22, 47*). Apropiindu-se de Iisus, L-a sărutat; acesta era semnul de recunoaștere (*Matei 26, 48-49; Marcu 14, 44-45*). Iisus l-a privit muștrător, dar nu a schițat niciun gest de apărare. Și ucenicilor le-a cerut să nu protesteze în zadar, căci ei nu se puteau împotrivi la ceea ce era scris (*Luca 22, 49-50*). Mai mult, El i-a muștrat pe cei ce veniseră înarmați până în dinți ca să îl prindă (*Matei 26, 55; Marcu 14, 48; Luca 22, 52-53*).

Încredințându-Se de bună voie în mâinile lor, a fost dus la arhiereul Caiafa (*Matei 26, 57; Ioan 18, 13-14*). Pe lângă faptul că notează fuga ucenicilor, Sf. Evanghelist Marcu oferă și un detaliu interesant despre tânărul ce îl urma de departe pe Iisus și care, fiind prins, a reușit să scape fugind dezbrăcat, întrucât haina i-a rămas în mâinile celor ce voiau să-l rețină (*Marcu 14, 51-52*). Sfinții Părinți consideră că acest tânăr este evanghelistul însuși.

Dus înaintea arhiereului, sinedriul întrunit căuta să găsească o vină pentru a-L putea acuza

pe Iisus. Fiind mincinoase și urzite în grabă, mărturiile nu coincideau deloc (*Matei* 26, 59-60; *Marcu* 14, 56-59). Abia atunci când Iisus a fost provocat cu întrebarea: „Ești Tu Hristosul, Fiul Celui binecuvântat?” (*Marcu* 14, 61), Mântuitorul le-a dat răspunsul mult așteptat: „Eu sunt și veți vedea pe Fiul Omului șezând de-a dreapta Celui Atotputernic și venind pe norii cerului” (*Marcu* 14, 62). Considerând că prin acest răspuns, prin care afirma că este Fiul lui Dumnezeu, a hulit, arhiereul și-a sfâșiat hainele (*Marcu* 14, 63). Sentința la moarte era ca și semnată. Mai aveau nevoie doar de confirmarea ei de către autoritățile romane.

Privind de departe la cele ce se petreceau cu Iisus, la ocările și bătăile ce începuseră să se abată asupra Lui, Petru nu a avut curajul să se solidarizeze cu El. Recunoscut de o slujnică și de alții, s-a lepădat de trei ori; s-a întâmplat cu el așa cum îi prevestise Mântuitorul. Și aceasta încă înainte de a cânta cocoșul (*Matei* 26, 69-75; *Marcu* 14, 66-72; *Luca* 22, 54-61; *Ioan* 18, 25-27). Spre deosebire însă de Iuda, care – cuprins de remușcări – s-a spânzurat, Petru a ieșit afară plângând cu amar (*Matei* 26, 75; *Luca* 22, 62). În sinea lui, spera în milostivirea lui Dumnezeu, pe care o cunoștea atât de bine; spera că va fi iertat. Și așteptările nu i-au fost înșelate.

RUGĂCIUNEA ZILEI DE JOI

*(alcătuită de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților)*

Doamne Iisuse Hristoase, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu, Te rog, pentru rugăciunile Sf. Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei, sub a căruia ocrotire este așezată această zi și care ne amintește de umilința cu care ai spălat picioarele ucenicilor Tăi, dându-le astfel pildă de smerenie, iubire și iertare, învață-mă să slujesc din iubire fraților mei, așa cum și Tu odinioară ai slujit oamenilor.

Pe Tine, Cel Ce ești Pâinea Care S-a coborât din cer pentru viața lumii și ai cinat împreună cu apostolii Tăi și, binecuvântând pâinea și vinul cu puterea Ta cea dumnezeiască, le-ai dat lor, zicând: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu; beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu”, ca aceasta să o facă întru pomenirea Ta, spre iertarea păcatelor, Te rog, Mult-milostive Doamne, dă-mi și mie harul Tău cel curățător și astfel, cu vrednicie, să mă împărtășesc cu Trupul și Sângele Tău, spre dobândirea vieții celei veșnice.

Doamne, ajută-mă, ca să nu fac precum Iuda vânzătorul care, împărtășindu-se cu nevrrednicie, a întinat cele sfinte, agonisindu-și lui pierzare. Dă-mi credință și putere ca întotdeauna să cinstesc Sfintele Tale Daruri și să mă închin numelui Tău celui sfânt. Amin.

SFÂNTA ȘI MAREA VINERI

Vineri, 14 Nissan (7 aprilie), anul 30 d.Hr., dis-de-dimineață, Sanhedrinul (tribunalul) iudaic s-a întrunit (*Matei 27, 1; Marcu 15, 1; Luca 22, 66*). Iisus a stat noaptea de joi spre vineri închis într-o temniță. Fusese condamnat încă din seara precedentă. Însă pentru a pune în aplicare sentința, Sanhedrinul mai avea nevoie doar de acordul autorităților romane. Între timp, Iuda, conștientizând greșeala comisă, s-a spânzurat (*Matei 27, 3-5*).

Iisus a fost adus înaintea lui Pilat, procuratorul roman al Iudeei, spre a fi judecat (*Matei 27, 2; Luca 23, 1*). Judecata preliminară a lui Iisus a avut loc în pretoriu (*Ioan 18, 28*). Cercetătorii oscilează între două ipoteze privind localizarea lui: grecescul *lithostratos* („pardosit cu pietre”) indică fortăreața Antonia însă aramaicul *gabbata* („loc înalt”) desemnează mai degrabă palatul lui Irod de pe Muntele Sion.

Întrucât în acea seară urma să aibă loc prima cină pascală, iudeii s-au ferit să intre în pretoriu, „ca să nu se spurce, ci să mănânce Paștile” (*Ioan 18, 28*). Astfel, primul interogatoriu al lui Pilat s-a desfășurat în lipsa acuzatorilor (*Matei 27, 11; Ioan*

18, 29). Ei nu au ezitat însă să lanseze împotriva lui Iisus trei acuzații de ordin politic (*Luca* 23, 2), destul de grave, cărora Pilat nu le-a dat curs (*Matei* 27, 12-14). Înseși răspunsurile lui Iisus au venit să confirme nevinovăția Lui, numai că, din păcate, nu L-au scutit de primele lovituri. Din acest motiv, Pilat a decis să Îl trimită la Irod Antipa, mai ales că Iisus se afla în jurisdicția lui (*Luca* 23, 7).

Întâlnirea cu Irod este relatată doar de Sf. Evanghelist Luca. Avalanșei de întrebări venite din partea lui Irod, Iisus i-a răspuns printr-o tăcere demnă (*Luca* 23, 9); demnitate pe care Irod a încercat să o acopere cu haina batjocurii și a rușinii (*Luca* 23, 11). Trimis de la Anna la Caiafa, de la Caiafa la Pilat, de la Pilat la Irod, Iisus a străbătut pentru a patra oară străduțele Ierusalimului, sub loviturile și injuriile celor ce căutau să-L omoare, pentru ca, în cele din urmă, să Se prezinte din nou înaintea lui Pilat.

Negăsind nicio vină, Pilat era decis să Îl elibereze; singura pedeapsă rezonabilă era aplicarea a 40 de lovituri cu biciul (*Luca* 23, 16). Căutând un pretext, Pilat a încercat să recurgă la vechiul obicei iudaic de a elibera un condamnat cu prilejul Paștilor (*Matei* 27, 15; *Marcu* 15, 6; *Luca* 23, 17; *Ioan* 18, 39). Speranța sa de a-L scăpa pe Iisus – conform

și dorinței soției sale (*Matei 27, 19*) – s-a năruit însă în momentul în care poporul a fost pus să aleagă între Iisus și Baraba (*Matei 27, 17; Marcu 15, 7; Luca 23, 18; Ioan 18, 40*). Ultimul era un vestit răufăcător, pe care mulțimea l-a ales ascultând de îndemnul arhierilor și bătrânilor, după cum au surprins Sf. Evangheliști *Matei (27, 20)* și *Marcu (15, 11)*.

Și tot poporul, la îndemnul aceleiași minorității întărită, a decis să Îl condamne pe Iisus la cea mai josnică pedeapsă – răstignirea (*Matei 27, 23; Marcu 15, 13; Luca 23, 21; Ioan 19, 6*). Deși Iisus era irevocabil condamnat la moarte, Pilat a menținut și hotărârea de a-L biciui, pedeapsă pusă în aplicare fără întârziere de soldații romani (*Matei 27, 26; Marcu 15, 15; Ioan 19, 1*). Mai mult, ei nu au pierdut ocazia de a-L batjocori pe Iisus, nedorind să ignore prilejul de a-L umili pe Cel Ce cu îndrăzneală, credeau ei, se autointitulase împărat al lui Israel (*Matei 27, 27-30, 37; Marcu 15, 16-20; Ioan 19, 2-3*).

Pilat, mișcat de violența maltratărilor și de suferința lui Iisus, a făcut o nouă încercare de a-L elibera (*Luca 23, 22; Ioan 19, 15*). Gestul de a-L arăta mulțimii, rostind acel dureros „Ecce Homo!” (*Ioan 19, 5*), nu a primit răspunsul scontat, căci, subliniază evanghelistul, îngrijorați de ezitarea mulțimii, „arhierii și slujitorii au strigat: Răstignește-L!

Răstignește-L!" (*Ioan* 19, 6). Trebuia neapărat să moară după legea lor (*Matei* 26, 66; *Ioan* 19, 7), chiar dacă inițial procesul luase o turnură politică (*Ioan* 19, 12). Dincolo de planurile lor, Iisus trebuia să pătimească (*Ioan* 18, 31-32). Mesajul era limpede din partea Fiului lui Dumnezeu: „Nimeni nu ar putea face ceva împotriva Fiului lui Dumnezeu, fără îngăduința lui Dumnezeu – Tatăl”.

Șantajul, care avea în centru prietenia Cezarului cu poporul lui Israel, l-a determinat pe Pilat să cedeze (*Ioan* 19, 13). Încredințându-L pe Iisus poporului, acesta nu a ezitat să ia asupra Sa vărsarea sângelui Său nevinovat (*Matei* 27, 25). Peste doar 40 de ani, când Ierusalimul a fost distrus din temelii, poporul lui Dumnezeu și-a primit pedeapsa. De fapt, este împlinirea profeției lui Iisus, care Îl arată a fi Mesia cel așteptat, pentru că atunci s-a desființat și Sanhedrinul din Ierusalim; acesta va funcționa în altă parte, adică în exil sau în diaspora.

Batjocorit din nou, încoronat cu o cunună de spini, îmbrăcat cu hlamidă, Iisus a fost silit, în cele din urmă, să-Și ia Crucea și să Se îndrepte spre Golgota, locul stabilit pentru răstignire (*Matei* 27, 27-35; *Marcu* 15, 16-24; *Luca* 23, 26, 33; *Ioan* 19, 17-18). De atunci și până astăzi, drumul parcurs de Iisus se numește *Drumul Crucii*, fiind presărat cu cele

paisprezece opriri, conform mărturiilor Sfintei Scripturi și ale Sfintei Tradiții: *prima oprire*: interogatoriul și condamnarea la moarte; *a doua oprire*: arcada *Ecce Homo*, unde Iisus a luat Crucea; *a treia oprire*: prima cădere a lui Iisus sub povara Crucii; *a patra oprire*: întâlnirea dintre Iisus și Preasfânta Fecioară; *a cincea oprire*: întâlnirea cu Simon din Cirene; *a șasea oprire*: întâlnirea dintre Iisus și Veronica; *a șaptea oprire*: Drumul Crucii întretăiat de *Cardo Maximus*; *a opta oprire*: a doua cădere a lui Iisus sub povara Crucii; *a noua oprire*: a treia cădere a lui Iisus sub povara Crucii; *a zecea oprire*: dezbrăcarea lui Iisus de hainele Sale; *a unsprezecea oprire*: pironirea pe Cruce; *a douăsprezecea oprire*: răstignirea și moartea pentru mântuirea lumii. Unii exegeți vorbesc despre *a treisprezecea oprire*: coborârea de pe Cruce și, respectiv, *a paisprezecea oprire*: mormântul și locul Învierii lui Hristos.

Așadar ajungând la locul numit „al Căpățânii”, Iisus a fost dezbrăcat de hainele Sale, împărțite ulterior între ostași, și a fost răstignit între tâlhari (Matei 27, 35; Marcu 15, 24; Luca 23, 34; Ioan 19, 23-24). Deși Evangheliile nu amintesc nimic despre pironirea în cuie – răstigniții fiind legați cu sfori de brațul transversal al crucii și murind din cauza epuizării și asfixierii – Hristos este reprezentat cu

mâinile și picioarele străpunse de cuie; acest aspect este întărit de profeții, dar și de argumentele aduse de Iisus lui Toma după Învierea Sa (*Ioan* 20, 25, 27).

Răstignit fiind cu trupul, Iisus a crucificat – la rândul Său – păcatul în trup, pentru a readuce persoana umană la starea numită îndeobște „primordială”, adică starea pe care a avut-o omul în Rai, înainte de căderea în păcatul neascultării. Ridicat pe cruce pe la ceasul al treilea (*Marcu* 15, 25), Iisus a pătimit astfel șase ore; în acest răstimp, a rostit *cele șapte cuvinte* – reconstituite după cele patru Sfinte Evanghelii – și a primit ocară tâlharului de-a stânga, precum și pocăința celui de-a dreapta (*Matei* 27, 44; *Luca* 23, 39-42). De asemenea, în acest timp Iisus a fost adăpat cu oțet (*Matei* 27, 34, 48), această procedură fiind menită să îi prelungească suferința celui răstignit, iar mulțimea care asista, îngrozită, a constatat că s-a înnoptat în miezul zilei, cerul întunecându-se (*Matei* 27, 45; *Marcu* 15, 33; *Luca* 23, 44).

În ceasul al nouălea Și-a încredințat sufletul Tatălui Său (*Matei* 27, 46, 50; *Marcu* 15, 34; *Luca* 23, 44, 46), înfățișându-Se înaintea Lui drept jertfă curată și neprihănită. Era începutul Legământului celui Nou, subliniat de ruperea catapetesmei și de cutremurarea pământului (*Matei* 27, 51; *Marcu* 15, 38; *Luca* 23, 45).

Pogorându-Se la iad cu sufletul, Iisus a eliberat sufletele dreptilor. Coasta Sa, străpunsă de suliță, s-a făcut izvor al vieții veșnice. Văzând minunatele semne, dumnezeirea Sa a fost recunoscută de cei ce îi păzeau pe răstigniți, în frunte cu sutașul Corneliu, după cum ne relatează Sfinții Evangheliști (*Matei 27, 54; Marcu 15, 39; Luca 23, 47*), dar și Sfânta Tradiție.

Lăsându-se seara, trupul Său a fost luat de Iosif din Arimateea care, ajutat de femeile mironosițe și de Nicodim, în urma unui ritual sumar de înmormântare, L-a așezat într-un mormânt nou, pregătit pentru sine (*Matei 27, 60; Marcu 15, 43-47; Luca 23, 50-55; Ioan 19, 38-41*). Aici, boldul morții nu a putut nicidecum atinge trupul lui Iisus – Fiul lui Dumnezeu întrupat, căci fiind unit cu dumnezeirea, a devenit nestricăcios, înviind.

RUGĂCIUNEA ZILEI DE VINERI

*(alcătuită de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților)*

Doamne Iisuse Hristoase, Mântuitorule, Cel Ce Pătimirile cele înfricoșătoare și Crucea cea de viață făcătoare și îngroparea cea cu trupul ai primit pentru păcatele mele, mă rog Ție să mă învrednicești să pot răbda mulțimea pătimirilor, pentru credința în Tine, precum Tu ai răbdat scuipări, bății, loviri, Cruce și moarte, pentru mântuirea mea.

Întărește-mă, Doamne, ca de astăzi înainte să port și să mărturisesc Crucea de viață făcătoare, care este puterea lui Dumnezeu, și sădește în inima mea întristarea pentru moartea Ta, ca să o simt și să o trăiesc, precum au simțit-o Fecioara Maria, Maica Ta, ori ucenicii și femeile purtătoare de mir, ce stăteau în ziua răstignirii Tale sub Crucea Ta.

Luminează-mi simțirile cele sufletești și deschide ochii inimii și minții mele, ca să înțeleg Jertfa și Învierea Ta, precum ai făcut de Te-au cunoscut fapăturile cele neînsuflețite, când s-au mișcat la Răstignirea Ta, și mai ales cum s-a încredințat de dumnezeirea Ta tâlharul cel credincios, pe care l-ai așezat primul în Rai.

Dăruiește-mi, Doamne, și mie, tâlharului celui rău, mântuirea, precum atunci ai dat-o aceluia, și-mi iartă păcatele, pentru Sfintele Tale Pătimiri, și văzându-mă cu bună întoarcere și căință mă așază în Împărăția Ta, ca Cel Ce-mi ești Dumnezeu Ziditor și Mântuitor. Amin.

SFÂNTA ȘI MAREA SÂMBĂȚĂ

Prohodul este o creație teologico-literară târzie. Nu acest *Prohod* a fost cântat la înmormântarea Mântuitorului; El a fost înmormântat după ritualul iudaic.

Printre autorii *Prohodului* se numără Sf. Ioan Damaschin (secolul al VII-lea), cuviosul Iosif Melodul de la Mănăstirea Studion – Constantinopol (secolul al IX-lea), Filotei Kokinos, patriarhul Constantinopolului (secolul al XIV-lea). Tradiția Bisericii leagă compunerea textului *Laudele îngropării Domnului* de numele Sf. Teodor Studitul, marele egumen, teolog și scriitor din prima perioadă a iconoclasmului (secolele VIII-IX); acesta a fost un fervent apărător al cultului sfintelor icoane, victimă a persecuțiilor basileilor Constantin al VI-lea și Leon al V-lea, precum și ale patriarhilor Tarasie și Nichifor I.

Slujba *Prohodului* a fost introdusă în *Triod*, în cadrul Utreniei din Sâmbăta Mare, în jurul secolului al XIV-lea. Primele *Trioduri* românești, începând cu cel de la Râmnic, din 1731, redau *Prohodul* în proză liberă. Deși a fost tradus în limba română din limba greacă totuși în urma traducerii, și-a

păstrat originalitatea. O primă încercare de realizare a unei traduceri ritmate a acestei nestemate din cultul divin public o reprezintă cea a lui Ioan Prale Moldoveanul, pe la 1810, tipărită zece ani mai târziu, în 1820. Din păcate, specialiștii liturgiști o consideră nereușită.

De numele lui Ioan Prale Moldoveanul se leagă și traducerea *Prohodului Maicii Domnului*. Însă prima și cea mai bună traducere a *Prohodului*, după cea a profesorului Ioan Prale Moldoveanul, din 1820, este cea a ieromonahului Macarie, apărută în 1836, la Buzău, prin purtarea de grijă a episcopului cărturar Chesarie.

Ieromonahul Macarie a reușit să facă o traducere cadențată a cântărilor, rânduind strofele din fiecare stare cu un număr egal de silabe și de accente ritmate. După epuizarea ediției lui Macarie din 1836, cel care s-a ocupat de redarea cât mai exactă sub aspect ritmic a acestei frumoase cântări a fost Anton Pann, un bun cunoscător al muzicii bisericești, care a tipărit *Prohodul* în două ediții, 1846 și 1853, cu titlul *Epitaful sau slujba înmormântării Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*.

Edițiile lui Anton Pann s-au dorit a fi prelucrări ale ediției lui Macarie, pe care însă nu au reușit să o întreacă. De aceea, traducerea lui Anton Pann nici nu s-a impus în cult, rămânând în uz cea a

lui Macarie, retipărită și îndreptată de protopsalți, cu aprobarea Sfântului Sinod, în diverse centre episcopale din țară: Dimitrie Suceveanu la Iași – 1847, Mănăstirea Neamț – 1856, București – 1873, 1891 și 1896; Dionisie, episcopul Buzăului, la Buzău – 1860 și 1868; Ștefan Popescu la București – 1862 și 1868; Oprea Dumitrescu la Râmnicu Vâlcea – 1872; arhiereul Ghenadie al Argeșului în „Albina muzicală” – 1875; Ioan Popescu-Pasărea la București – 1902. Traducerea lui Macarie, cu îndreptările aduse de cei menționați, a rămas normativă. Între timp, *Prohodul* a mai fost tipărit de o editură laică, între 1936-1938, apoi de Ed. Academica, Craiova. De asemenea, trebuie menționate și edițiile lui Gh. D. Mugur și V. Voiculescu la București – 1927, ca și cea a lui Gh. Cucu – 1928.

Alte versiuni semnificative ale *Prohodului* sunt: cea a lui George Ucenescu, protopsaltul Bisericii „Sfântul Nicolae” din Brașov, intitulată *Sonorul sau frumos răsunătoarele cânturi ale înmormântării Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*; mitropolitul Miron Romanul de la Sibiu aproba, după ce s-a sfătuit cu arhimandritul Filaret Musta din Caransebeș, tipărirea ediției lui Daniel R. Codrescu, cu titlul *Înmormântarea, Epitaful sau Prohodul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*.

În 1941, Sfântul Sinod a hotărât instituirea unei comisii care să revizuiască textul *Prohodului*. Luând textul *Triodului* grecesc, traducerea lui Macarie și celelalte traduceri românești, și mai ales cea a lui Irineu Mihălcescu și Gh. Popescu-Zimnicea, editată în 1936 la Tipografia Cărților Bisericești, București, comisia a reușit să dea, în 1942, ediția oficială a *Prohodului*. În timpul patriarhului Iustinian, *Prohodul* s-a tipărit de mai multe ori, începând cu anul 1956, cu textul ediției oficiale din 1942.

În 1994, *Prohodul* a fost inclus în „Calendarul creștin ortodox – Agendă”, editat de Institutul Biblic, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Desigur, după 1990, *Prohodul* a fost tipărit de tipografiile diferitelor Centre eparhiale.

Serghei Bulgakov consideră *Prohodul* „cea mai frumoasă creație liturgică bisericească și geniul creației liturgice ortodoxe” prin excelență.

Prohodul este împărțit în trei stări sau grupe, inegale ca număr de strofe. Grupa sau starea întâi cuprinde 73 de strofe, a doua, 60, iar a treia, 43, prima strofă din fiecare stare repetându-se la sfârșitul acesteia. Fiecare strofă este precedată de câte un stih din *Psalmul 118*, dar care nu se citește în timpul cântării și nici nu se cântă, tocmai pentru a nu se îngreuna cântarea.

Melosul *Prohodului* surprinde durerea momentului – primele două stări se cântă pe glasul al V-lea, iar a treia pe glasul al III-lea. Fără îndoială, cântarea are în sine și o notă de optimism și de bucurie, fiind vorba despre o moarte întru Înviere.

Prohodul este expresia cântată a teologiei Răscumpărării. Versurile strofelor celor trei stări care îl alcătuiesc ne poartă prin întreaga bogăție de învățături dogmatice ale Bisericii. Importanța teologică rezidă în prezentarea lirică a dogmelor fundamentale ale Bisericii prin prisma Pătimirilor Mântuitorului: „S-a schimbat făptura prin ale Tale patimi, căci cu Tine au pătimit toate câte sunt, țiitor a toate cunoscându-Te” (*Strofa 22, Starea I*); „În mormânt nou Te-au pus, înnoind, Hristoase, firea oamenilor, prin Învierea Ta” (*Strofa 24, Starea I*); „Palme și loviri I S-au dat lui Hristos peste față, Celui Ce cu mâna Sa pe om a plăsmuit” (*Strofa 57, Starea a II-a*); „Nu Te-ai despărțit de-al Părintelui sân, Milostive, chiar binevoind a lua chip de muritor” (*Strofa 44, Starea a II-a*); „Nu mai plânge Maică; pe Adam și Eva, ca să-i slobod, Eu sufăr” (*Strofa 25, Starea a III-a*).

Semnificația acestei slujbe, spune Makarios Simonopetritul, nu poate fi deplin înțeleasă decât numai de cel care a trăit zilele Postului Mare ca pe o îmbrăcare progresivă în Hristos.

Cântarea *Prohodului* reprezintă încheierea unei adevărate drame, care începe cu prinderea Mântuitorului și se sfârșește cu punerea Lui în mormânt. La această dramă și, îndeosebi, la desfășurarea și încheierea ei, credincioșii nu sunt simpli spectatori, ci iau parte cu toată ființa. Legătura credincioșilor este atât de intimă cu Hristos, încât Îl petrec ca pe ființa cea mai scumpă lor.

Denia Prohodului este chiar mai mult decât manifestarea solidarității noastre cu Pătimirile, moartea și îngroparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Participarea la *Prohod* implică împreună-pătimirea noastră cu Cel Care a îmbrăcat haina smereniei, sărăcindu-Se pe Sine pentru a-l îmbogăți pe om, îndumnezeindu-l. Niciodată sufletul adevăratului creștin nu se simte mai apropiat și mai solidar cu Pătimirile Mântuitorului. Deși *Prohodul* exprimă sentimente de durere pentru Răstignirea și moartea lui Hristos, dar și de nădejde apropiată în Învierea Sa, cântările *Prohodului* surprind însăși neputința și nimicnicia noastră, propria noastră neputință și moarte sufletească. Căci a fost nevoie ca Cel Care este Împăratul slavei și Domnul puterilor să primească moarte de rob: „Nici chip n-ai avut, nici frumusețe, când pătimeai Doamne” (*Strofa 33, Starea a II-a*).

Prohodul este cea mai cunoscută, populară și iubită cântare de către credincioși, care iau parte la Denie cu toată angajarea lăuntrică, formând întreolaltă un singur trup și suflet. Slujba are o puternică înrâurire asupra sufletelor credincioșilor. Ea este plină de duioșie și poezie.

Cu gândul la Pătimirile Mântuitorului, creștinul, în fața Sfântului Epitaf, înțelege că este momentul ca și el să facă această jertfă a postului, pentru ca bucuria Învierii lui Hristos să fie pe măsura sacrificiului făcut.

RUGĂCIUNEA ZILEI DE SÂMBĂȚĂ

*(alcătuită de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților)*

Doamne Iisuse Hristoase, Judecătorul meu, în această zi, în care în mormânt șezând cu trupul, pus de Iosif și Nicodim, și pogorât fiind la iad cu sufletul, ai îndepărtat întunericul cu lumina dumnezeirii Tale, eliberând pe cei ținuți în robia celui rău, Te rog, după mila Ta, îngroapă păcatele și cugetele mele cele rele, luminează întunecatul iad al sufletului meu și mă fă liber de patimi.

Pentru aceasta chem mijlocitori pe Preasfânta Fecioară Maria, Maica Ta, care Te-a văzut pe Cruce pironit între doi tâlhari și de durerile Tale cumplite și-a rănit inima, pe apostoli și pe sfintele femei purtătoare de mir care Te-au văzut înviat din morți a treia zi, iar în a patruzecia zi înălțându-Te de la pământ la cer, însoțit de Sfinții Tăi Îngeri.

Îndură-Te, Doamne, de toți cei vii și de toți cei adormiți, pentru rugăciunile Sfinților Tăi, către care alerg și eu, nevrednicul, strigând: O, fericiți slujitori ai lui Dumnezeu! Fiți mijlocitori, ca să primesc ajutorul Preamilostivului Dumnezeu, pe care nu știu

să-l cer după cuviință. Nu încetați a vă ruga pentru mine, cel care mă aflu în primejdii la tot pasul, ca prin rugăciunile voastre să câștig iertarea păcatelor, sănătate, ajutor, înțelepciune, pace și liniște, spre folosul meu sufletesc, și astfel Dumnezeu cel în Treime închinat să Se slăvească pururea. Amin.

ÎNVIEREA DOMNULUI

Argumentele scripturistice ale Învierii lui Hristos

(Meditație)

Realitatea istorică și eshatologică a Învierii Mântuitorului Iisus Hristos este dovedită în primul rând de Sfintele Evanghelii, dar și de celelalte cărți ale Sfintei Scripturi, precum și de scrierile Sfinților Părinți. Biserica nu ar fi putut lua ființă și nici nu ar fi rezistat până astăzi, dacă nu s-ar fi întemeiat pe acest adevăr al Învierii lui Hristos.

Deși critica raționalistă, în special cea din secolul al XIX-lea, a pus la îndoială istoricitatea și inspirația textului sfânt, cele relatate de Sfintele Evanghelii sunt de o veridicitate probată și confirmată de mulțimea martorilor aflați încă în viață în momentul în care au fost scrise.

Mărturia Sfintei Scripturi cu privire la Înviere începe cu anunțul profetic făcut de prorocii Vechiului Testament. Profețiile mesianice abundă în *Cartea Psalmilor*, care capătă rezonanță în Noul Testament (a se vedea psalmii 2, 15, 21, 44, 68, 71, 110), dar și în cărțile prorocilor; capitolul 53

din cartea prorocului Isaia anticipează cu 700 de ani Pătimirile Mântuitorului, Pătimiri care nu se încheie în suferință, ci se glorifică prin Înviere: „Își va lungi viața”, spune Dumnezeu, prin gura prorocului Isaia (53, 10) – expresie care afirmă sensul unei vieți eterne. În Noul Testament, cartea *Faptele Sfinților Apostoli* prezintă un buchet de cuvântări ținute de Sfântul Apostol Petru, după Învierea lui Hristos, în care este evidentă preocuparea apostolului de a asigura Învierii lui Hristos mărturia unei realități de netăgăduit.

De altfel, predica apostolilor, în complexitatea ei, este un mesaj pascal care începe chiar din ziua Cincizecimii. Sfântul Apostol Petru, în predica sa din ziua Pogorârii Duhului Sfânt, pornește tocmai de la psalmii lui David pentru a le vorbi ascultătorilor, înaintea sinedriului, despre Învierea lui Hristos (*Faptele Sfinților Apostoli* 2, 22-35; 3, 14; 4, 10). La fel va face și Sfântul Arhidiacon Ștefan, numai că el va adăuga și alte relatări vechi-testamentare; diaconul Filip lămurește scripturile famenului din Etiopia (*Faptele Sfinților Apostoli* 8, 35, 37); iar mai târziu, Sfântul Apostol Pavel arată că predica Evangheliei nu poate avea în centrul ei decât Învierea lui Hristos, despre care El Însuși, în repetate rânduri, le-a vorbit apostolilor (a se vedea: *Matei* 17, 22-23; *Marcu* 8, 31; 9, 31; 10, 33-34; *Luca* 9, 22).

Interesant este faptul că, pentru a se convinge că Iisus este Mesia, cărturarii și fariseii Îi cer „semn”, iar El le arată „semnul lui Iona”, întărind: „Precum a fost Iona în pântecele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți” (*Matei 12, 39-40; 16, 4; Luca 11, 29*).

După incidentul de la Templu, când negustorii și zarafii au fost scoși în afara lui, iudeii I-au cerut „semn”, pentru a-i convinge de autoritatea care Îl îndreptățește să facă ceea ce făcea; Iisus le-a răspuns tot cu referire la Învierea Sa care Îi va confirma dumnezeirea: „Dă-râmați templul acesta și în trei zile îl voi ridica [...]. Iar El vorbea despre templul trupului Său. Deci, când S-a sculat din morți, ucenicii Lui și-au adus aminte că aceasta o spusese și au crezut Scripturii și cuvântului pe care îl spusese Iisus” (*Ioan 2, 19, 21-22*).

De altfel, acest adevăr a fost tăinuit și în unele parabole. De exemplu, Parabola bobului de grâu este o referire la Învierea Sa: „Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă va muri, aduce multă roadă” (*Ioan 12, 24*). În același sens vorbește și Sfântul Apostol Pavel, pentru a dovedi realitatea Învierii lui Hristos, respectiv a

învierii noastre (1 *Corinteni* 15, 35-38). Aceste semne profetice se pare că au avut un ecou mai puternic în sufletele adversarilor declarați ai lui Iisus decât în sufletele apostolilor. De aici și insistența lor pe lângă Pilat: „Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul Acela a spus, fiind încă în viață: După trei zile Mă voi scula” (*Matei* 27, 63).

Și, cu toate măsurile de precauție luate de adversarii declarați ai lui Iisus, așa cum citim în Scripturi (mormântul sigilat, gărzile de strajă la mormânt etc.), profetia nu a putut fi înăbușită. A treia zi după îngropare, în prima zi a săptămânii, Duminică, „când se lumina de ziuă”, s-a făcut cutremur mare și, pe fondul acestui cutremur, îngerul Domnului a coborât din cer ca un fulger și a răsturnat piatra de pe mormânt. Și de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau mormântul și s-au făcut ca morți (*Matei* 28, 1-4).

Primele martore ale acestui adevăr au fost femeile mironosițe, care, dis-de-dimineață, venind să ungă trupul lui Iisus cu miresme, potrivit tradiției iudeilor, au aflat mormântul gol; atunci îngerul Domnului, care stătea pe piatra mormântului îmbrăcat în veșminte strălucitoare, le-a zis: „Nu vă înspăimântați! Căutați pe Iisus Nazarineanul, Cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde

L-au pus. Dar mergeți și spuneți ucenicilor Lui și lui Petru că va merge în Galileea mai înainte de voi; acolo Îl veți vedea, după cum v-a spus" (*Marcu 16, 5-7*). Petru și Ioan, înștiințați de cele întâmplate, au alergat în grabă la mormânt, pe care l-au aflat gol, cu giulgiurile și mahrama puse deoparte. Abia acum, după ce au văzut, s-au luminat și au crezut profeția „că Iisus trebuia să învieze din morți" (*Ioan 20, 9*).

Minunea Învierii Domnului este adevărată și prin arătările Sale, în intervalul celor patruzeci de zile de după Înviere, după cum subliniază Sfântul Apostol Pavel, inițial cel mai mare contestatar al Învierii Domnului, convertit însă ulterior în cel mai mare apărător: „Căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce și eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi; și că a fost îngropat și că a înviat a treia zi, după Scripturi; și că S-a arătat lui Chefa, apoi celor doisprezece; în urmă s-a arătat deodată la peste cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi, iar unii au și adormit" – este vorba de anul 56, când a fost scrisă epistola, *n.n.* –, „după aceea S-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor" (*1 Corinteni 15, 3-7*).

Sfintele Evanghelii mărturisesc unanim că mai întâi Hristos S-a arătat, chiar în dimineața Învierii, Mariei Magdalena (*Marcu 16, 9*), când a aflat-o

plângând la mormânt, pe care a trimis-o să spună ucenicilor cuvintele: „Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru, la Dumnezeu Meu și Dumnezeu vostru” (Ioan 20, 17). În aceeași împrejurare, Iisus S-a arătat și femeilor mironosițe care veniseră la mormânt pentru a unge trupul Său cu mir, atunci când le-a întâmpinat, zicându-le: „Bucurați-vă! Iar ele, apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I S-au închinat” (Matei 28, 9).

Tot în ziua Învierii, spre seară, Iisus S-a arătat mai întâi lui Luca și lui Cleopa, care se aflau în drum spre Emaus; aceștia nu numai că se temeau, întocmai celorlalți ucenici, dar s-au arătat și neîncredători în cele vestite lor de femeile mironosițe: „Dar și niște femei de ale noastre ne-au spăimântat: ducându-se dis-de-dimineasă la mormânt și negăsind trupul Lui, au venit, zicând că au găsit arătare de îngeri, care le-au spus că El este viu” (Luca 24, 22-23).

Fără îndoială că această necredință, vădită în gestul lor de a se desolidariza de ceilalți ucenici, care stăteau închiși de frica iudeilor, a fost rându-ită de economia dumnezeiască; îndoiala lor a fost îngăduită ca să prilejuiască adâncirea Scripturilor, făcută de Însuși Mântuitorul: „Și El a zis către ei: O, nepricepuților și zăbavnici cu inima, ca să credeți

toate câte au spus prorocii! Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească acestea și să intre în slava Sa?" (Luca 24, 25-26). Astfel, Mântuitorul Însuși, tâlcuindu-le profețiile mesianice, „începând de la Moise și de la toți prorocii" (Luca 24, 27), care tocmai se împlineau, și descoperindu-li-Se, prin binecuvântarea și „frângerea pâinii" (Luca 24, 35), i-a încredințat de adevărul Învierii Sale.

În seara aceleiași zile, când apostolii – fără Toma – stăteau închiși într-o casă, de frica iudeilor, Iisus a intrat la ei prin ușile încuiate, binecuvântându-i prin cuvintele: „Pace vouă!". Și, pentru că ei – din cauza fricii – „credeau că văd duh", Iisus le-a zis: „Vedeți mâinile Mele și picioarele Mele, că Eu Însumi sunt; pipăiți-Mă și vedeți, că duhul nu are carne și oase, precum Mă vedeți pe Mine că am" (Luca 24, 37-39). Atunci a mâncat înaintea lor pește fript și miere dintr-un fagure; totodată, le-a deschis mintea să înțeleagă Scripturile și i-a trimis să propovăduiască pocăința tuturor neamurilor, dându-le puterea iertării păcatelor; mai mult, i-a numit martori ai Pătimirilor și ai Învierii Sale și le-a făgăduit trimiterea Duhului Sfânt (Luca 24, 41-49; Ioan 20, 19-23).

La opt zile după Înviere, Iisus S-a arătat iarăși ucenicilor Săi; de data aceasta a fost prezent și

Toma, care se îndoise, dar care – invitat să-I pipăie mâinile și coasta – a exclamat plin de credință: „Domnul meu și Dumnezeuul meu!” (*Ioan 20, 28*). Erau cuvintele ieșite din gura unui evreu care, pentru prima dată în Noul Testament, Îl numește pe Iisus: „Domnul meu și Dumnezeuul meu!”, fiind acum încredințat de realitatea Învierii, despre care va mărturisi și Sfântul Ioan Evanghelistul: „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieții” (*1 Ioan 1, 1*). Sunt cuvintele celor care au văzut slava lui Dumnezeu!

Iisus S-a arătat pentru a treia oară unui grup de apostoli adunați laolaltă (*Ioan 21, 1-14*). Șapte dintre ei (Petru, Natanael, Toma, Iacov, Ioan și alți doi care nu sunt numiți) fuseseră noaptea la pescuit pe lacul Galileei, dar n-au prins nimic. În zorii zilei, Iisus Se arată pe țărm. Și, la fel ca pe drumul Emausului, nu Se lasă recunoscut de la început. Însă, voină să le mai dea un semn de încredințare privind Învierea Sa, spre a le deștepta și a le întări credința, i-a îndemnat să arunce mreaja din nou în apă; iar mreaja s-a umplut de mulțimea peștilor. Atunci, fiind pește din prisos și pâine, Iisus a luat pâinea și a dat-o lor, ceea ce lasă să se înțeleagă că arătarea lui Iisus se situează o dată mai mult în cadrul unei „Cine euharistice”. Cina care are loc pe țărmul

Tiberiadei – în cadrul căreia Iisus Se comportă ca un stăpân al casei, Care, prin puterea Sa dumnezeiască, pregătise deja, în chip minunat, hrana, constând din pește pregătit pe grătar și pâine, peștele nefiind din cel prins de apostoli, din care „a luat și le-a dat lor” (Ioan 21, 13) – este urmată de un dialog între Mântuitorul și Petru, în urma căruia Petru este iertat și reintegrat în rândul apostolilor, după ce mai înainte se lepădase de trei ori, fapt relatat doar de Sfântul Evanghelist Ioan (Ioan 21, 15-18).

Sfântul Evanghelist Matei mărturisește despre o nouă arătare celor unsprezece ucenici, care a avut loc în Galileea, „la muntele unde le poruncise lor”, atunci când i-a trimis să învețe și să boteze în numele Preasfintei Treimi, îndemnându-i, totodată, să păzească toate câte le-a poruncit El (Matei 28, 16-20; Marcu 16, 15-18). Porunca pe care au primit-o de la Iisus – după ce li S-a împărtășit Sfântul Duh în cadrul primei Sale arătări, când a lipsit Toma: „Și, zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt!” (Ioan 20, 22) – a început să fie pusă în aplicare după Pogorârea Duhului Sfânt asupra lor (Faptele Sfinților Apostoli 2, 1-41). Și, astfel, vestea cea bună a Învierii Domnului s-a răspândit în toată lumea.

Sfântul Apostol Pavel, în prima sa *Epistolă către Corinteni*, notează că, în cele din urmă, Iisus „S-a

arătat deodată la peste cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi, iar unii au și adormit" (1 Corinteni 15, 6). Această mărturie putea fi invocată și peste douăzeci de ani, când apostolul Pavel scria epistola și când Cezareea lui Filip purta numele de Tiberiada. Tot în această epistolă, apostolul Pavel amintește faptul că Mântuitorul înviat S-a arătat și lui Iacov, apoi tuturor apostolilor (1 Corinteni 15, 7), iar în cele din urmă i S-a arătat și lui, pe drumul Damascului; de altfel, și Sfântul Evanghelist Luca relatează acest episod minunat: „Pe când călătorea el – Pavel, *n.n.* – și se apropia de Damasc, o lumină din cer, ca de fulger, l-a învăluit deodată [...]. Iar el a zis: Cine ești, Doamne? Și Domnul a zis: Eu sunt Iisus, pe Care tu îl prigonești" (*Faptele Sfinților Apostoli* 9, 3-5).

Toate aceste arătări au avut loc până în ziua în care Hristos S-a înălțat la cer, făcându-Se, din acel moment, nevăzut de către oameni, cu ochii fizici. La patruzeci de zile după Înviere (*Faptele Sfinților Apostoli* 1, 3), Iisus avea să Se arate pentru ultima oară ucenicilor Săi, conducându-i spre Betania și binecuvântându-i, în timp ce Se înălța la cer (*Marcu* 16, 19; *Luca* 24, 51; *Faptele Sfinților Apostoli* 1, 9). Însă această înălțare la cer nu a presupus retragerea Sa definitivă din viața Bisericii și a credincioșilor, ci,

dimpotrivă, paradoxal, rămânerea Sa, potrivit promisiunii: „Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (*Matei* 28, 20).

Cele patruzeci de zile în care Mântuitorul a arătat că este viu cu trupul cu care a pătimit și a fost îngropat reprezintă un timp de control, de verificare și de convingere. Odată convinși că Hristos a înviat, întăriți fiind și prin Duhul Sfânt, pentru a-I fi martori în lume, ucenicii nu au mai putut să tacă sau să nege cele întâmplate. Ei au vestit Învierea Domnului cu mult zel și cu un spirit de sacrificiu unic în istoria omenirii (*Faptele Sfinților Apostoli* 3, 12-15; 4, 9-12).

Persecutorilor iudei, care le porunceau disperați „să nu mai grăiască, nici să mai învețe în numele lui Iisus”, apostolii le-au răspuns cu demnitate: „Judecați dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm de voi mai mult decât de Dumnezeu. Căci noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut și am auzit” (*Faptele Sfinților Apostoli* 4, 18-20), confirmând astfel vederea slavei lui Dumnezeu Care i-a încredințat – precum și pe Pavel – că Iisus, pe Care-L propovăduiau, „este Fiul lui Dumnezeu” (*Faptele Sfinților Apostoli* 9, 20).

Sfintele Pătimiri ale Mântuitorului, Moartea, Învierea și Înălțarea Lui la cer, care au fost și sunt

realități, nu simboluri, au fost, sunt și vor fi hotărâtoare pentru definirea noastră în Împărăția cerurilor. Hristos cu adevărat a murit pe Cruce și cu adevărat a înviat a treia zi, deschizându-ne, prin Sfintele Sale Pătimiri, ușa Împărăției lui Dumnezeu. Și așa cum Hristos a înviat, și noi, prin moartea Lui, vom învia din morți la Judecata de Apoi. El, Hristos, adevăratul Dumnezeu, Care cu moartea Lui a biruit moartea noastră, nu a sfărâmat numai atunci pecetea iadului, silindu-l să-și verse morții, ci, prin jertfa Lui, singura care putea să ne răscumpere, a asigurat învierea noastră (1 Corinteni 15, 20-23).

Or, pentru a înțelege cu mintea noastră taina Morții și a Învierii lui Hristos, cea mai mare minune săvârșită de El, avem nevoie de credință; *de foarte multă credință.*

RUGĂCIUNEA ZILEI DE DUMINICĂ

*(alcătuită de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților)*

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuule, de vreme ce ziua duminicii amintește de Atotputernicia Preasfintei Treimi: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, Care a zidit lumea, și de Învierea Ta, prin care Tu ai răscumpărat pe om, mă închin Ție și Îți mulțumesc pentru darurile cele mari cu care ai înzestrat toată zidirea.

Pentru aceasta, Te rog, Mult-milostive Doamne, Biruitorule al morții, în această zi, treci cu vederea puțină mea credință și arată-Te și mie, precum odinioară sfințelor femei mironosițe în dimineața Învierii Tale. Pășește în cămara sufletului meu, precum ai intrat la Sfinții Tăi Apostoli prin ușile încuiate de păcat, ca și eu, încredințat fiind, să mărturisesc împreună cu Toma: „Domnul meu și Dumnezeuul meu!”.

Îți mulțumesc, Doamne Dumnezeuule, pentru mulțimea bunătăților Tale, pe care mi le trimiți în fiecare zi a vieții mele, și, mai ales, pentru învierea și luminarea sufletului meu. Ție, Hristoase

Dumnezeule, Cel Ce ești Viața noastră, mă rog, întru această zi a Învierii Tale, revarsă harul Preasfântului Tău Duh asupra mea, ca să petrec întru această săptămână fără a-Ți greși cu gândul, cu cuvântul ori cu fapta, primind mărturisirea cugetului meu, iar în vremea ieșirii din această viață să fiu aflat pregătit, cuminecat și cu inima curată, întâmpinându-mă cuvântul iubirii Tale: „Astăzi vei fi cu Mine în rai!”. Amin.

BIBLIOGRAFIE

- ***, *Triodul*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, *1986;
- EVDOKIMOV, Paul, *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, Ed. Meridiane, București, 1993;
- GRIGORIE SINAITUL, Sf., *Capete foarte folositoare în acrostih*, în coll. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. 7, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013;
- MAXIM MĂRTURISITORUL, Sf., *Capete despre dragoste*, în coll. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008;
- MAXIM MĂRTURISITORUL, Sf., *Întrebări, nedumeriri și răspunsuri*, în coll. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008;
- SEMEN, Pr. Petre, *Tâlcuiri evanghelice*, Ed. Trinitas, Iași, 2008;
- SIMONOPETRITUL, Makarios, *Triodul explicat- mistagogia timpului liturgic*, Ed. Deisis, Sibiu, 2008;
- ȘESAN, Milan, „Despre Ortodoxie și catolicitate”, în: *Ortodoxia*, XIII (1961), 2.

CUPRINS

Notă editorială	5
Duminica a XXXIII-a după Rusalii	11
În smerenie se odrăsleşte slava lui Dumnezeu	11
Duminica a XXXIV-a după Rusalii	19
Orice întoarcere este posibilă	19
Sfinții 40 de mucenici din Sevastia	31
Purtătorii de biruință ai lui Hristos	31
Buna Vestire	41
„Fie mie după cuvântul Tău!”	41
Duminica Înfricoșătoarei Judecăți	53
Dai puțin, primești mult...	53
Duminica izgonirii lui Adam din Rai	63
„Unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta”	63
Nimic nu rămâne nerecompensat de Dumnezeu (Meditație)	69
Luni în prima săptămână a Postului Mare	79
Despre post	79
Marți în prima săptămână a Postului Mare	87
Despre pocăință	87
Miercuri în prima săptămână a Postului Mare	93
Despre rugăciune	93
Joi în prima săptămână a Postului Mare	99
Despre Rugăciunea Sf. Efrem Sirul	99
Vineri în prima săptămână a Postului Mare	109
Despre Liturghia Darurilor mai înainte sfințite	109

Pomenirea celor adormiți	113
Dragostea pentru cei adormiți străpunge veșnicia!	113
Duminica întâi din Post	119
Chemarea lui Filip și a lui Natanael la apostolat	119
Icoanele – imagini văzute ale nevăzutului (Meditație)	125
Duminica a II-a din Post	135
Vindecarea slăbănogului	135
Pomenirea Sf. Grigorie Palama (Meditație)	143
Duminica a III-a din Post	153
„Să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie!”	153
Sfânta Cruce – Puterea lui Dumnezeu (Meditație)	163
Duminica a IV-a din Post	169
„Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!”	169
Prăznuirea Sf. Ioan Scărarul (Meditație)	177
Miercuri în săptămâna a V-a a Postului Mare	187
Despre Canonul Sf. Andrei Criteanul	187
Vineri în săptămâna a V-a a Postului Mare	195
Despre Imnul Acatist	195
Duminica a V-a din Post	207
Prevestirea Sfintelor Pătimiri ale	
Domnului nostru Iisus Hristos	207
Prăznuirea Sf. Cuvioase Maria Egipteanca (Meditație)	215
Duminica a VI-a din Post	225
„Osana!” versus „Răstignește-L! Răstignește-L!”	225
Sfânta și Marea Luni	235
Rugăciunea zilei de Luni	241
Sfânta și Marea Marți	243

Rugăciunea zilei de Marți	249
Sfânta și Marea Miercuri	251
Rugăciunea zilei de Miercuri	257
Sfânta și Marea Joi	259
Rugăciunea zilei de Joi	267
Sfânta și Marea Vineri	269
Rugăciunea zilei de Vineri	277
Sfânta și Marea Sâmbătă	279
Rugăciunea zilei de Sâmbătă	287
Învierea Domnului	289
Argumentele scripturistice ale Învierii lui Hristos (Meditație)	289
Rugăciunea zilei de Duminică	301
Bibliografie	303

Tipărit la
Tipografia „Vartolomeu Mazereanu”
a Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților

Sub egida Editurii Crimca au apărut:

† CALINIC, Arhiepiscop al Sucevei și
Rădăuților,
*Minunile. Revelații ale Sfintei Treimi în
Sfânta Scriptură*

Remus Rus,
Theotokos. Enciclopedie teologică

Alexandru PRELIPCEAN,
Cuvinte, dă-mi cuvinte!

Lucrarea de față este o reeditare a volumului *Triodul – Golgota pocăinței (33 de predici)* într-o ediție completată cu noutăți, dintre care amintim: predica la Sfinții 40 de mucenici din Sevastia sau predica la Buna Vestire și, în mod deosebit, rugăciunile pentru fiecare zi a Săptămânii Sfințelor Pătimiri, care, prin originalitatea și profunzimea lor, constituie un adevărat model de închinare în cea mai intensă săptămână din cursul anului bisericesc [...].

Rugăm pe bunul Dumnezeu ca semințele cuvintelor sădite în paginile acestui volum să rodească rod bun în sufletele cititorilor, spre slava lui Dumnezeu și spre mântuirea acestora.

Editura Crimca

edituracrimca.ro

9 784067 342215

Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților

© Toate drepturile rezervate.